

IV කොටස — අධාාපත, විද, සහ කලා (G)

1966-67 මුදල් වෂීය සඳහා පුරාවිද කොමසාරිස්තැනගේ පාලන වාතීාව

චාල්ස් ගොඩකුඹුරේ, M.A., Ph.D., D.Lit. (ලන්ඩන්)

1970 අපේල්

PART IV - EDUCATION, SCIENCE AND ART (G)

Administration Report of the Archaeological Commissioner for the Financial Year 1966-67

C. E. Godakumbura, M.A., Ph.D., D.Lit. (London)

April, 1970

ආණ්ඩුවේ නියමයෙන් ලංකාණඩුවේ මුදුණ දෙපාර්තමෙන් තුවේ මුදුාපිතයි

කොළඹ මත ලේ කම් ගොඩනැගිල් ලේ පිහිටි නෑ. පෙ. අංක 500 දරන රජයේ පුකාශන කායඹිංශයෙන් මිලදී ලබාගත හැක

3e/Price : 3.55

තැපැල් ගාස්තුව/Postage : -/50

අකටුම්පත ලැබුණු දිනය Copy received] 1969.4.25
ශුද්ධි පනු යැවූ දිනය Proof sent] 1969.9.1
ශුද්ධි පනු ආපසු ලැබුණු දිනය Proof returned] 1970.3.20
පුසිද්ධ කළ දිනය Published	1970.4.16

ඡායාරූප ලැයිස්තුව

- I නිශ්ශංකමල්ල රජුගේ වැටුම් මඩුව, පොළොන්නරුව (සිංහරුපය නබා නහවුරු කරගෙන යද්දී)
- II මහනුවර රජමාළිගයේ සිංහ රූපයක් (නැහැවිරීමෙන් පසු)
- III මහනුවර රජමාළිගයේ ස්තුී රූපයක් (තුැහැච්රීමේන් පස)
- IV කන්තරෝදෙන් ලැබුණු බොධිසණි හියක්
- V කන්තරෝදෙන් ලැබුණු හුණුගල් දගැබ් ඡනාවලී

සැලසුම

ගොඩමුන්න අම්බලමේ සැලැස්ම

1966-67 මූදල් වෂීය සදහා පුරාවිද ක කොමසාරිස්තැනගේ පාලන වාතාව

ලංකාවේ අනීතයෙන් ඉතිරිවුණු අවශේෂයන් පාදා ගැනීමේ හා සුරැකීමේන් එ'වායෙන් ලැබෙන් සාධක තුලනය කිරීමේ හා එම අවශේෂයන් තහවුරුකිරීමේන් වැඩ පුරාවිදාහ දෙපාර්තමේන්තුවේ වගකීම්ය. මේ රටේ මෙකී වැඩ පටන් ගත්තේ පසුගිය සියවසේය. නොයෙක් බාධා මධායේ ඒ කටයුතු කරගෙන යනු ලැබේ. කාලය වර්ෂයෙන් වර්ෂය ගෙවියයි. පුරාවිදාහ වැඩ තවත් වර්ෂයක් කෙරී ඇත. එකි වර්ෂය තුළ කරන ලද වැඩ මෙම වාර්තාවේ සඳහන් කරන්නෙමු.

කරන ලද වර්ෂයක වැඩ නිසා දෙපාර්තමේන්තුවේ වශකීම් එපමණකින් අඩුවේ යැයි තර්ක කරන්නට පුළුවන. එහෙත් සථාතත්ත්වය එසේ නොවෙයි. පුරාවිදා තහනම් ඉඩම් ගණනද පුරාවිදා ආඥපනතට ගෙනෙන ලද පුද්ගල සන්තක තහනම් ඉඩම් ගණනද අවුරුද්දක් පාසා වැඩිවෙයි. එහෙයින් අපේ වශකීම අවුරුද්දෙන් අවුරුද්ද වැඩිවෙයි. අවසන්වන අවුරුද්දට වඩා වැඩ ඊළඟ අවුරුද්දට අප පිට පැවරෙයි.

නියම වශයෙන් පවත්වාගෙන යන වැඩපොලවල වැඩ ගැනද මෙසේම කියයුතු වෙයි. නිදසුනකට කිවහොත් දැනට සියවසකින් හතරෙන් තුනක් පමණ කාලයක් තිස්සේ සීගිරියේ වැඩ කර ඇත. තවත් එහි වැඩ කරගෙන යමු. නගරයේ වාස්තු විදාහත්මක රහස් බොහොමයක් තවත් එහි යටවී ඇත. එහි විසදීමට ශේෂව ඇති පැනයන්ද බොහෝය. පැරණි අවශේෂයන් පාදාගන්නා පුමාණය වැඩිවත්ම තහවුරු කළයුතු හා නඩත්තු කරගතයුතු අවශේෂයන්ගේ ගණනද වැඩිවෙයි. සීගිරියට පසුව පටන්ගන්නා ලද අනිකුත් පුඛාන ස්ථානවල වුවද වැඩ දැන් බොහෝ අවුරුදු ගණනක් කෙරී ඇත.

පුරාවිද හා තහනම් ඉඩම් දෙපාර්තමේන්තුවේ පාලනය යටතේ පවත්තා ස්මාරක යන් දක්ෂණය කරන ලද අවිශේෂයන් හා නියම වශගෙන් පවත්වාගෙන යන පුරාවිදහස්ථානයන් සඳහා දෙපාර්තමේන්තුවේ මුදල් හා කාලය කෙතරම් වැයවේද යත් අනිකුත් වැඩවලට කාලයත් මුදලුත් ඉතුරු නොවන තරමය. කෙසේ වුවද දෙපාර්තමේන්තුවේ අනිකුත් වගකීම්ද අප විසින් අමතක කොට නැත.

1965-66 වර්ෂයට ලියූ අපේ පාලන වාර්තාවේ ලංකාවේ උතුරු කෙළවරේ කන් තරෝදේහි කරන ලද කැණීම් ගැන සඳහන් කරනලදි. යටත් පිරිසෙයින් අද ඇති තත්ත්වයට අඪද් වීපයේ ඇති බෞද්ධ අවශේෂයන්ගේ පුමාණය විශාල නොවෙයි. එහෙයින් කන්තරෝදේහි එනම් පැරණි කදුරුගොඩ විහාරය තිබුණු ස්ථානයේ කැණීම් මහත් උනන්දුවක් දැනවීය. මේ ස්ථානයේ කරනලද කැණිමී වල විස්තර මේ වාර්තාවේ නැවත සඳහන් වෙයි.

පුස්තකාල**ය**

1966/67 වර්ෂය සඳහා පුස්තකාලය වෙනුවෙන් වෙන්වූ මුදල රු. 4,000 කි. මෙයින් රු. 1,650 ක් පමණ වැයවූයේ කලාප, සහරා ආදියට ද,යක මුදල් ගෙවීමටත් විදේශ ආයතනවලට වාරමුදල් ගෙවීමටත්ය. විෂබීජනාශක හා කෘමිතාශක රසායන දවාශන් ගැනීම සඳහා රු. 250 ක් වැය විය. වර්ෂය තුළදී පුස්තකාලයට අළුතින් එක් කරනලද පොත් 52 ක වට්ටෝරුව වාර්තාවේ ඉංගීසි කොටසේ ඇතුළත්ය.

් අවුරුද්ද තුළදී මිළයට ගන්නාලද විවිධ කලාප හා සහරා ආදියේ ගණන 115 කි. හුවමාරු වශයෙන් මෙරට හා පිටරට ආයතනයන්ගෙන් ලැබුණු පුකාශන ගණන 148 ක් විය. පුරාවිදන කොමසාරිස්ගේ 1965-66 පාලන වාර්තාව අපේ ලැයිස්තුවේ ඇතුළත් ආයතනයන්ට හා පුද්ගලයන්ට බෙදා හරිනලදි.

ජයාරු ප

මෙම වර්ෂය තුළ දෙපෘර්තමේන් තුවේ ඡයාරුප සංඛෲවට අළුත් ඡයාරුප පටල 1,501 ක් එකතුවින. අවුරුද්ද තුළ සාදන ලද ඡයාරූප 2,360 කින් 297 ක් විකුණන ලදි. පුවෘත්ති පතුවලටත් රජයේ අනිකුත් දෙපාර්තමේන්තුවලටත් නොමිළේ සපයන ලද ගණන 14 ක් විය. පදර්ශනයන් සඳහා ලොක කළ ඡයාරූප 61 ක් සපයන ලදි. වෛවර්ණ පටලයන් (කලර් ස්ලයිඩ්ස්) 81 ක් සාදන ලදි.

ශීලාලේඛන අංශය සදහා ශිලාලිපි 77 ක ඡයාරුප ගන්නා ලදි.

කටගෙවල්

අනුරාබපුරය

අළුතින් තනන ලද රුකම් ශාලාවේ එක් කොටසක් හින්දු මූර්තින් සඳහා වෙන් කරන ලදුව පරණ ගොඩනැගිල්ලේ තිබුණු හින්දු මූර්තීන් සියල්ලක්ම එහි ගෙන හියන.

මැටි භාණ්ඩ ශාලාවට පුදර්ශන පෙව්ටි දෙකක් අඑතින් සපයන ලදි. පදවියෙන් ලැබුණු මැටි භාණ්ඩ දෙකක් දැන් පුදර්ශන කර ඇත. ඉළුක්වැවින් ලැබුණු සශීකත්වයේ සභානාවයක් හා සම්බන්ධ භාණ්ඩයන්ට හැදින්වීම් පුවරු සපයන ලදී.

මධාකාලීන ලිපි සෙල්ලිපි පුදර්ශන අංශයේ නැන්පත් කිරීමේ වැඩද මේ වර්ෂයේ නිමකළහ.

ම්ශූරපිරිවෙණට බටහිරින් තිබුණු පරණ පාසැලේ පුධාන ගුරුවරයාගේ ගෙයි 🔻 තිබුණු රුකම් සහිත ගලක් කටුගෙට ගෙනයන ලදි. මරදන්කඩවලින් ලැබුණු සිරිපතුල්ගලක් වට්ටෝරුගත කෙරිණ.

පුාග් ඓතිහාසික ගවේෂණයන් සඳහා මෙහි පැමිණි පෙන්සිල්වේනියා විශ්ව වීදහලයේ ආචාරිනී විමලා බෙග්ලි මහත්මිය කටුගෙයි ඇති වළංකටු කැබලි පරීක්ෂා කළාය.

කලින් ලංකා ගමනාගමන මණ් ඩලයේ පාදේ ශික කාර්යාලය තිබණ ගොඩනැගිල්ල අනුරාධපුර පුරාවිදාහ කටුගෙය සඳහා බාරදෙන ලිදුව හාණේ ඩයන් පුදර්ශනය සඳහා යොදවා ඇත.

ලංකාවේ පැරණි කාසිවල පරිනාමය පෙන් වීම සඳහා ලංකාවේ කාසිවල විශාල කළ ජයාරුපයන් පෙළක් කවුගෙයි පුදර්ශනය කරන ලදි.

ද දිගම

ද දිගම කවුගෙට අඑතින් තනාගෙන ආ අමතර ගොඩනැගිලි පසුගිය වර්ෂයේ නවතා තිබී මේ වර්ෂයේ යළිත් පවන්ගන්නාලදි. දොරවල් හා ජනෙල් සපයා බිත්ති අඩි 10 ක් උසට තැනු පසු මේ වැඩ නැවත අත් හිටුවන් නට විය.

වැසිකිළියේ වැඩ මේ වර්ෂයේ අවසාන කරනලදි. මේ වැසිකිළිය අවට පොළොව මට්ටම් කරුගනීම සඳහා පස් කියුබ් දහයක් (10) පමණ යෙදවීමු. කටුගෙයට ළිඳුක් කැණ බැන්දුවා. අඩි 18 ක් ගැඹුර මේ ළිඳ පහන කොටසේ සක්කගලින් ද ඉහළ හරියේ ගඩොලින් ද කරනලදි.

මෙම මුදල් වර්ෂය තුළදී දදිගම කටුගෙයි පහත සඳහන් භාණ්ඩ එකතුකරන ලදී.

- (i) කෝට්ටෙන් ලැබුණු මැට්හාණ්ඩ කැබලි 37 ක්.
- (ii) කෝට්ටෙන් ලැබුණු මැටිහාණ්ඩ කැබලි 23 ක් හා මැටිපහන් කණුවක්.
- (iii) පදියගම්පලින් ලැබුණු මැටි නළයක කැබෙල්ලක්.
- (iv) රත් නපුර දිස් නික්කයේ ලත් පදුරින් ලැබුණු ගඩොල් පාට ඇති පබලුඇට පහක්

මහියංගණ දාගැබෙන් ලැබුණු සිතුවම් කළ බදාම කැබලි හා රාමු<mark>කළ කැන්වස්</mark> රෙද්ද මත අදිනලද ඒවායේ පිටපත් මහනුවර <mark>කටුගෙයින් දැදිගම කටුගෙට</mark> ගෙනෙනලදි.

මහනුවර

මහනුවර දළදා මැදුර අසළ පිහිටි ලංකාවේ අවසාන රජතුමා විසූ රජමාළි**ග** ගොඩනැගිල්ල දැන් පුරාවිදාා කටුගෙයක් වශයෙන් පවත්වාගෙන යනුලැබේ. නුව**ර** සමශේ ගෙවල් පිළිබද හොඳ නිදසුනක් වන මේ ගොඩනැගිල්ලද පුරාවිදාහ ස්මාරකයන් වශයෙන් තහවුරුකරගෙන යන්නෙමු. මේ විස්තරය සදහා G 13 වන පිටුව බලන්න.

සිගිරිය

කටුගෙයි කාමර නවසෙන් හයක සිගිරියෙන් හා අවට පුදේශයන්<mark>ගෙන් ලැබුණු</mark> පුද්ර්ශන භාණ්ඩ තබා ඇත.

පුදර්ශන භාණ් ඩවලට හැඳින්වීම් පුවරු යොදනලදි.

කටුගෙයි මැදමිදුලේත් අවට බිමෙත් මල්පැල හා පළතුරු හටගන්නා ගස් වවනලදි.

ලබන මුදල් වර්ෂයේ පුදර්ශන භාණ්ඩ සඳහා අල්මාරි සපයනවා ඇත. පර්යේෂණා ගාරය ගබඩාව කාර්යාලය හා වැසිකිළිය ආදි අවශාතාවයන් සඳහා ලබන අවුරුද්දේදී අමතර ගොඩනැගිලි ඉදිකරනු ඇත.

පඩුවස් නුවර

පඬුවස් නුවර සංචාරක බංගලාවේ කාමරයක් ස්ථානයෙන් ලැබුණු භාණ්ඩ පුදර්ශනය සඳහා යොදවා ඇත. මේ කුඩා ''කටුගෙයි" භාණ්ඩ දැන් පිළිවෙලකට තබා ඒ වාට හැදින් වීම් පුවරු යොදා ඇත.

යාපනය

පසුගිය වර්ෂගේ පාලන වාර්තාවේ යාපනයට හැතැප්ම 7 ක් පමණ ඔබ්බේ පිහිටි කන් තරෝදෙයිහි කරනලද කැණීම් ගැන සදහන් විය. මේ ඉඩමෙන් 1915-17 වර්ෂවල ශීමත් පෝල් පිරිස් මැතිතුමා විසින් එකතු කරනලද භාණ්ඩයන් යාපනයේ පුරාවිදා කටුගෙයි තබා ඇත. කන් තරෝදේ කැණීම් වඩ වඩා උනන් දුව දනවන් නට වූයෙන් ස්ථානයෙහි අළුතින් ලැබෙන භාණ්ඩ ගැන හා ස්ථානයේ පැරණිකම ගැන සිත එළෙවූ අයගෙන් බොහෝ දෙනෙක් ස්ථානයෙන් කලින් ලැබී දැන් යාපනය කටුගෙයි තබා ඇති භාණ්ඩ බැලීමට ද යුහුසුලු වූහ.

මෙතෙක් වර්ෂයක් තුළ යාපනය බෑලීමට ආ අයවඑන්ගේ ගණනට වැඩි සංඛාග වක් එනම් 1,17,201 දෙනෙක් වර්ෂය තුළ යාපනයේ කවුගෙය බලන්නට පැමිණුනා. මෙසේ මේ සංඛාගව වැඩිවූයේ කන්තරෝදේ කැණීම් නිසා බවට සැක නැත. ිකන්තරෝදේ කැණීමෙන් ලැබෙන වස්තූන් කවුගෙයි එක් කොටසකත්, හින්දු පුතිමාවන් අනෙක් කොටසෙත් තබා ඇත.

අඨිද් වීපයේ කෝවිල් රථවල ඇති ලී කැටයම්වල පින්තුර ගත්තා. මේවා අතුරින් වූලිපුරමිහි පරාලෙයි නම් ස්ථානයේ පුරාණ පුල්ලෙයාර් කෝවිලේ රථයේ කැටයම් විශේෂ තැනක් ගතී.

පිත්මලෙසි කඩ්ඩිවාන් නම් ස්ථානයෙන් ලැබුණු පිළිස්සූ මැට්ටෙන් කළ සත්ව රුප කැබලි කටුගෙයි හාණ්ඩවලට එක්කළා.

හිටපු පුරාවිදාහ කොමසාරි<mark>ස්</mark> මහාචාය\$ ඇස්. පරණවිතාන මහතාත් ආචාරිනි විමලා බෙග්ලි මැතිණියත් විසින් කන්තරෝදේ හාණ්ඩයන් පරීක්ෂා කරන ලදි.

අම්පාරේ

මේ කටුගෙයි හාණ්ඩයත් හැකිතාක්දුරට යළිත් පිළියෙල කරන ලදී. කටුගෙයි ගොඩතැගිල්ල අප දෙපාර්තමේන්තුවට ලැබෙන්නට පෙර එහි සිටි ඉක්විප්මන්ට්, ඇන්ඩ් කොන්ස්ටුක්ෂන් සමාගමේ ගබඩාවල් තවම කටුගෙය පිළිබද බිමේ පිහිටුවා ඇත. මේ නිසා කටුගෙයි අංගණය සුදුසු පරිදි සකස්කරගත නොහෙයි.

කටුගෙයි ගොඩනැගිල්ලට ඇතැම් වෙනස් කිරීම් යෝජනා කරන ලද නමුත් පසුව ඒ අදහස අත් හැරීමු. එසේ ඉතුරු කරගත් මුදල හා කාලය වඩාත් පුයෝජන චත් ලෙස යොදවා ඇත.

අම්බලන් තොට

අම්බලන්තොට කටුගේ ගොඩනැගිල්ලේ බිත්තියේ ගා ඇති පරණ ඩිස්ටැම්පර් හා දොරවල්වල සහ ජනෙල්වල තින්තද ඉවත කරන ලදී. බිත්තිවල කැඩුණු හා බුරුල්වුණු කොටස් ඉවත්කොට කටුකොහොල් හරවන ලදී.

ගොඩනැගිල්ලේ ඇතුළු පැත්ත තුන්වරක් හුනු ගා පිටතට අළුතින් ඩිස්ටැම්පර් ගානු ලැබීය.

කේන්දුස්ථානවල වැඩ අනුරාධපුරය

සාමානා වැඩ

1965-66 වර්ෂයේ පුරාමිදාා කොමසාරිස්තැනගේ පාලන වාර්තාවේ කියන ලද පරිදි අනුරාධපුරයේ සහ මිහින්තලයේ ස්මාරකයන් පිළිබඳ ව වැඩකටයුතු දැන් අනුරාධපුර සංරක්ෂණ මණ්ඩලයට පැවරී ඇත.

කෙසේ වුවද දෙපාර්තමේන්තු ගොඩනැගිලිවල නඩත්තුවට හා කටුගෙය පිළිබද වැඩට කම්කරුවන් කීප දෙනෙකු අනුරාධපුරයේ නවතනු ලැබිය.

අනුරාධපුර සංචාරක බංගලාව අවට කම්බිවැටේ අවශා තැන්වල අළුත් කම්බි කණු යොදා අළුත්වැඩියා කරන ලදී.

කම්කරු නිව සවල ජලමුදින වැසිකිළි සඳහා 5'×5'×7' පුමාණයේ වැසිකිළි වළවල් සාවයක් කැණවා ඉන් පහකට කොන්කීට් දමා ඒවා මත හතරවටේට ගඩොලින් බීත්නි බැඳ අවසන්කර ඇත. කෞතුකාගාරය පුළුල් කිරීම සඳහා මෑතදී පවරාදෙන ලද ලංකා ගමනාගමන මණ් ඩලයේ කාර්යාලය පිහිටි ඉඩම වටේ අඩි 1250 ක් දුර පුමාණයක කටු කම්බි පස්පොටක් ගසන ලදි.

කෞතුකාශාරයේ මූර්ති ශාලාවේ දිගින් අඩි 81 ක් සහ පළලින් අඩි 21 ක් පුමාණ යේ ඇස්බෑස්ටොස් යොදා සිවිලිම සම්පූර්ණ කළා. ඊට ඉදිරිපස ශාලාවේ අළ්තින් සිමෙන්ති දැමීම සදහා වර්ග (ස්කවයාර්) 33 ක පමණ පෙදෙසෙහි පරණ සිමෙන්ති බදාම කඩා ඉවත් කරන ලදී.

ශිලාලිපි ශාලාවේ වර්ග (ස්කවයාර්) 16 ක් පමණ වූ වහළට ඇස්බැස්ටොස් සිව්ලිම යොදා සෙව්ළිකර අවසන් කළා. දෙවෙනි ශාලාවේ වහළ වර්ග 185ක් පමණ කොටසක උළු මාරුකර වහළ මුදුනේ කුමේර බඳින ලදි.

කෞතුකාශාරයේ දෙමහල් ගොඩනැගිල්ල කාර්යාලය හා අඵත් ශිලාලිපි ශාලාව ඇතුළු ගොඩනැගිලිවල වර්ග 285 ක් පමණ බිත්ති සුදුහුනු ගා අඵත්වැසියා කරන ලදි. ශිලාලිපි දහතුනක් සවිකිරීම සදහා මටසිඑවුවට වේටම් කළ ගඩොළිත් පීඨයන් තනවනලදි. කෞතුක වස්තූන් තැන්පත් කිරීම පිණිස 14′×4′ පුමාණයේ දර්ශන පෙච්චි දෙකක් සාදන ලදී

පුඛාන ගොඩනැගිල්ලේ ආලින්දය වටේ කුළුණු අතර හිස් කොටස්වල ගඩොලින් දෙපැත්න බැඳ මල් හා එලවළු පැලකිරීමට පාත්ති සකස් කරනලදි.

පොළොන් නරුව

තහවුරු කිරීම

රන්කොත් වෙහෙර

රන්කොත්වෙහෙර දාගැබේ මූණතේ හතරැස් අඩි 100 ක පුමාණයේ පැලෑටි ගළවා කුස්තුරවලට බදාම කවනලදි. දාගැබේ ගඩොල් කියුබ් 100 ක් පමණ කොටසක් කැඹුණු මූණත සහිතව තහවුරු කරනලදි.

සිවදේ වාලය

නගරයේ පිට පවුරේ උතුරු දොරටුව අසළ සිවදේ වාලයේ බැමි යළිත් පාදා කියුබ් 4 ක පමණ ගඩොල් බැම්ම බැඳ ඉතිරි බැම් කොටස් තහවුරු කරනලදි.

නිශ්ශඪකමල් ලරජුගේ වැටුම්මඩුව

මෙම ගොඩනැගිල්ලේ දකුණු කොටසේ වැටි තිබුණු ගල්කණු 24 ක් කෙලින්කර කොන්කීට් දමා සවිකරන ලදි. මේවාට ගැලපෙන කණුහිස් 24 ක් අසළින් සොයාගෙන එම කණුවලට සවි කරනලදි.

මේ ගොඩන ගිල්ලෙන් 1876 දී කොළඹට ගෙනයන ලදුව, නැවත පසුගිය මුදල් වර්ෂයේ දී පොළොන් නරුවට ගෙනා සෙල් මවා සිංහයා ගැන පුරාවිදාා කොමසාරිස් ගේ 1965-66 පාලන වාර්තාවේ ජී 11 පිටුවේ සඳහන්විය. මෙම ගොඩනැගිල්ල තුළ සවිකළ කොන්කීට් පදනම මත මෙකී සිංහයා නැවතත් තබන ලදි. ගොඩනැගිල්ලේ දකුණු කොටසේ අඩි 144 ක් දිගට ආධාරවැම්ම පාදා එම කොටසේ අත්තිවාරම් ගල් සවිකරනලදි. මෙම බෑම්ම දැනට අඩි 16 ක් දිගටද අඩි 2 යි අගල් 4 ක් උසටද අඩි 1 අගල් 2 ක් පළලවද තනා ඇත. (I වන ජායාරූපය)

නඩත්තු කිරීමේ වැඩ

රන් කොත් වෙහෙරේ සහ සිවදේ වාලයේ වර්ග අඩි 1800 ක පුමාණයේ බැම්වල දිරාපත් වුණු ගල් වෙනුවට අළුත් ගල් යොදන ලදි.

ස් මාරකවලට යන එන පාරවල වළවල් ගොඩකර ඒ පාරවල් මනාසේ පවත්වා ගන්නා ලදි. තහනම් ඉඩමේ ගොඩනැගිලි අවට අක්කර 180 ක පුමාණයක පදුරු කපා මූල් උදුරා පිරිසිදුව තබාගත්තා. සියළුම ගොඩනැගිලිවල වල්පැලැටි ගලවා මුල් මැරෙන්න බෙහෙත් යොදා කුස්තුර බදාමෙන් වසනලදි. නිශ්ශඪ්කමල්ල රජමාළිගා බිමේ සිට ඒ ළඟ තෝපාවැව තුළ පිහිටි සීතල මාළිගාවට යාහැකි වනසේ අඩි 60 ක් පමණ දිග ඇති ලී පාලමක් සපයන ලදි.

වෙනත් වැඩ

නව කෞතුකාශාරයට අඩි 10 imes අඩි 9 පුමාණයේ දොර උළුවනු දෙකක් හා ඒවාට දොරවල් ද, අඩි $4^1_2 imes$ අඩි 6.8 වේ පුමාණයෙන් fපිට්පැනල් දොරවල් දෙකක්ද සාදාක්වුගේ ගොඩනැගිල්ලට සවිකළා.

වැඩ පරීක්ෂක නිවාසය ඕවර්සියර් නිවාසය ද්විත්ව නිවාස පහක් හා කම්කරු නිවාස පේළි දෙකක්ද අළුත්වැඩියා කළා.

සිගිරිය

කැණිම

දිය අගල

සීගිරිය දේශසංචාරක මධාස්ථානයක් වශයෙන් දියුණු කිරීමේ වැඩපිළිවෙල අනුව පැරණි කොටස් 1967 ජූලි මාසයේ දී කැණීම් ඇරඹුවා දිය අගලේ ගල්බැමි සම්පූර්ණයෙන් පාදා ගැනීම සදහා බොහෝ පස් ඉවත් කළ යුතු වෙයි. පොළොව මට්ටමේ සිට අඩි 15 ක් පමණ ගැඹුරින් දියඅගලේ බැම්මයයි සිනිය හැකි බෑම්මක් හමුවුණා. සීගිරිගල පැත්තෙන් හමුවූ මේ බැම්ම පිහිටිගල මතුපිටින් පටන්ගෙන ඇත. මේ බැම්මේ ගල්වරි පහක් ඇත. කැණීමෙන් ඉවත් කෙරෙන පස් පුකාර බැම්මේ අඩුතැන්වලට යොදාගෙනයනු ලැබේ. දැනට පස් කියුබ් 325 ක් පමණ මෙම කැණීමෙන් ගෙන පවුරුබැම්මේ පුරවා ඇත.

සීහිරී ගලට සෑමට තිබුණු පැරණි පාර මේ වර්ෂයේත් කැණ පාදාගෙන හියා. ගල පැත්තට තවත් අඩි 150 ක් පමණ දුරට පැරණි මාර්ශය සොයාගෙන ඇත. මෙහි පස් අතරේ තිබී පහත සඳහන් දෑ සොයාගෙන ඇත.

- (i) අගල් 9 ක් පමණ දිග යකඩ ඇණයක්.
- (ii) කුඩා ඇණ දෙකක්.
- (iii) පැරණි බදාම කැබෙල්ලක්.
- (iv) මැටි බඳුනක කැබෙල්ලක්.

මේවා සීගිරියේ ඇති කටුගෙයි දැන් තබා ඇත.

තහවුරු කිරීම

ගලට නැහීමට ඇති පැරණි මාර්ගය තවදුරටත් තහවුරු කරන ලදි. මේ වර්ෂයේදී පැරණි පාරේ දෙපැත්තේ බැමි හා පඩිපෙළවල් බැමි කියුබ් 120 ක් පමණ බැඳ තිමවිය. මේ පාරේ කැණූ කොටසේ ගල්පඩි සහ ගල් ඇතුරු තලයන්ද නැවතත් පෙරසේම යොදනලදි. ගලමුදුනේ ගරාවැටුණු පැරණි ගඩොල් බැම්මක කියුබ් 20 ක පමණ කොටසක් බදින ලදි. මෙසේම ගලමුදුනේ බැම් සුළුවශයෙන් කැඩුණු අනිත් තැන්ද තහවුරු කළෙම.

දැනට තහවුරුකරගෙන යන පැරණි පාර ඇත්තේ සිගිරිගල එක්කම ඇති තදින් බැවුම්වන බිමේය. එහෙයින් මේ කොටසේ වැඩට අවශා වැලි ගඩොල් ආදිය ගෙන යාම දුෂ්කර කරුණක් විය. ගලමුදුනේ කෙරෙන වැඩට අවශා දුවයන් ගෙනයාම මෙයිටත් කීප ගුණයකින් දුෂ්කරවූ බව කිවමනා නොවේ.

ස්ථානයේ නඩත්තුව

ගලමුදුනේ බැම්වලත් ගලපාමුල බස්තාහිර පෙදෙසේ බැම්වලත් වැවුණු පැලෑටි ආදිය ගලවා බැම්වල කුස්තූර වසන ලදී. සීගිරියේ පුධාන තහනම් ඉඩමත්, මහානාග පබ්බත විහාර තහනම් ඉඩමත් පිදුරාගල තහනම් ඉඩමත් රථ නැවැත්වීමට පිළියෙල් කර ඇති ස්ථානයත් පිරිසිදුව තබා ගන්නා ලදී.

සීගිරීය වටා ඇති වටරවුම් පාර දිය අගලෙහි පැන්නුමෙහි සිට පිදුරාගල විහාරයට හැරෙන ස්ථානය දක්වා පළල් කර ගෙන යනු ලැබේ. දැනටමත් වැඩ අවසන් කොට ඇති මේ කටයුත්ත සදහා බෝක්කු තුනක් සෑදීමටත්, දෙපස කාණු බැඳීමටත් සිදු විය. වටරවුම් පාරෙහි තවත් බෝක්කුවක සහ පිදුරාගල විහාරයට හැරෙන සථානයෙහි බෝක්කුවේ වැඩ දැනට කරගෙන යනු ලැබේ.

නගරයෙහි නැගෙනහිර ළාකාර බැම්ම වටා අඩි 20 ක් පළල පාරක් දැමීම සඳහා වැඩ අරඹා ඇත. දැනටමත් මෙම පාරේ සැතපුම් 1/4 ක පමණ පුමාණයක වැඩ නිම කොට මහජනයා සඳහා විවෘත කොට ඇත. මේ නිසා පිදුරාගලට යන මාර්ගය සැහෙන පුමාණයකින් කෙට්විය.

වෙනත් වැඩ

ඇම්බැක්කේ දේවාලයේ පුතිසංස්කරණ කටයුතු සදහා අවශා වූ අඩි 7 imes 10 imes 8හා අඩි 7 imes 10 imes 22 පුමාණයේ දැව දබු අවක් සිහිරියේදී පිළියෙල කරන ලදී.

දිය අගලෙහි පැන්නුම අසළ පාරෙහි අනික් පැත්තෙහි බැම්මක් බැදීම සදහා අවශා වූ ගල් කියුබ් 30 ක් පමණ රථ නැවැත්වීමට පිළියෙල කර තිබුණු පැරණි ඉඩම අසළ සිට දෙපාර්තමේන්තු ලොරියෙන් ගෙනෙන ලදි.

සීගිරියෙහි ඕවර්සියර් නිවාසයක් සඳහා වැඩ ආරම්භ කොට ඒ සඳහා අක්කර 1/2ක පමණ කැළය එළිපෙහෙළි කොට දැනටමත් නිවාසය තැනීම පටන් ගෙන ඇත.

නයිපෙනගුහාවේ සිතුවම් බැලීම සඳහා පලංචියක් බැන්දා.

සීගිරි සිතුවම් බැලීම සඳහා තනා ඇති සංගසූරිය තරප් පු පෙළෙහි ඇතුල් පැත්තත් ගරාදිත් ගලමුදුනට යන මාර්ගයෙහි ඇති යකඩ වැටත් අළුතින් තින්ත ශා අළුත් වැඩියා කරන ලදි.

යාපහුව

කැණිම්

යාපහුවේ විසිතුරු සෝපානය හා සම්බන්ධ දෙවෙනි පියගැටපෙළ තහවුරු කිරීමේ වැඩ කටයුතු ආරම්භ කිරීමක් වශයෙන් ඒ අසළ වැවී තිබූ විශාල ගස් කීපයක්ම මුල් පිටින්ම උදුරා දමන ලදි· ඇතුල් පවුරු බෑම්මේ උතුරු දොරටුවට දකුණු පැත්තේ අඩි 62 ක පුමාණයේ ගැලවී වැටී තිබුණු ගල් ඉවත් කරන ලදි. මේ කොටසේ බෑම්මේ ඉතිරිවූමුත් අවුල්ව තිබුණු ගල්වලට අංක යොදා ගලවා අස්කරන ලදි. තහවුරුකිරීමේදී නැවත පාවිච්චි කරනු සඳහා මේ ගල් බෑම්මෙන් එපිට පසෙකින් තබන ලදි.

තහවුරු කිරීම

විසිතුරු සොපානයේ පළමුවන පියගැටපෙළේ දකුණු පැත්තේ අතුරු බැම්මේ පළමුවන මාලයේ දිගින් අඩි 52 ක්ද, උසින් අඩි 2 සි අහල් 3 ක්ද, පළලින් අඩි 1 සි අහල් 6 ක්ද පුමාණ වූ කළුගල් බැම්ම බැද තහවුරු කරන ලදි. මෙතැන දෙවන මාලයේ බැම්ම දිගින් අඩි 76 ක්ද, උසින් අඩි 7 ක්ද, පළලින් අඩි 1 1/2 ක්ද පමණ බැම්ම බැඳ තහවුරු කරන ලදි. මෙහි දෙවන මාලයේ වැඩට තදින් බැවුම්වන බිමේ අඩි 22 ක් පමණ උසට බැම්මේ ගල් ගෙන යන්නට සිදුවිය. මෙහි යොදන ලද ගල් මුලින් යොදා තිබුණු පරිදිම යොදන්නට බැරි විය. එය එසේ යොදන්නට ගියානම් ලැබිය හැකිව තිබුණු පරිදිම යොදන්නට බැරි විය. එය එසේ යොදන්නට ගියානම ලැබිය හැකිව තිබුණු පුතිඵලයට සරිලන පුමාණය ඉක්මවා මුදල් හා යුමය වැයවෙයි. ඒ හෙයින් ඇතැම් තැන්වල බිත්තියට ගැලපෙන ලෙස ගල් සකස් කරන්නට සිදුවිය.

වෙනත් වැඩ

යාපහුවේ තනාගෙන එන කවුගෙයි කාමර දෙකක් පළමුවෙන් තනා නිමකරන්නට තීරණය කරන ලදින් දැන් ඒ කාමර දෙකේ වැඩ දොරබාපත් මට්ටමට අවසන් කර ඇත. කෙසේ වුවද බලාපොරොත්තු නොවූ පරිදි දොර ජනෙල් සැපයීම පමාවුණු නිසා මේ අවස්ථාවේ වැඩ නවත්වා ලබන වර්ෂයට කල් තබන ලදි.

යාපහුවේ සංචාරක බංගලාව තුළ නැමට වතුර ටැංකියක් බන් දවන ලදි. සිංචාරක බංගලා ඉඩමේ වැටට අළුත් ශේ ව්ටුවක් යොදවන ලදි.

පඬුවස් නුවර

තහවුරු කිරීම

පඩුවස් නුවර රජමාළිගාවට නිරිතදිහින් කණින ලද ගොඩනැහිල්ල 1965-66 පුරා විදාෘතෝමසාරිස් නැනගේ පාලන වාර්තාවේ සඳහන් විය. මේ ගොඩනැහිල්ලේ තැහැවිරීම දැන් අවසාන කොට ඇත. එම වාර්තාවේම සඳහන් වුණු කොටම්පිටියේ දාගැබ් මලුව වටා ඇති පාකාරයේ ද ගල් බැම්මද තහවුරු කර මේ ස්ථානයේ කරන් නට නියම කරගත් තැහැවිරීමේ වැඩ මේ වර්ෂයේ දී අවසාන කරන ලදි.

පඩුවස් නුවර වතීමාන පන් සල අසළ ඇති දළදාමාළිගයැයි හඳුන් වනු ලබන ගොඩනැගිල් ලේ තැහැවිරීම මේ වර්ෂයේ ද කරගෙන යනු ලැබීය.

නුඩත් තුකිරීමේ සහ අනිකුත් වැඩ

රජමාළිගා ගොඩනැගිල්ලේ දිරාගිය ගඩොල් අස්කොට වෙනත් ගඩොල් යොදා කුස්තූර වලට අළුතින් බදාම කවන ලදි. ආවුද ගබඩාවට අළුත් දොරක් හා රාක්ක සපයනු ලැබීය.

පඩුවස් නුවර ඕවර්සියර් නිවාසය තැනීමේ වැඩ මේ වර්ෂයේ නිමවා එහි ඉඩම වටේ කම්බි ගසන ලදි. මේ අඑත් ගොඩනැගිල් ලට එන පාරේ කුඩා බෝක් කුවක් තනන ලදි.

සංචාරක බංගලාවට වැසිකිළියක් තනා නිමවන ලදි.

පඬුවස් නුවර ස් මාරකයන් ද පාරවල් හා අඕපාරවල් ද අවුරුද් ද තුළදී හොඳ තත් ත්වයෙන් පවත්වා ගන්නා ලදි.

මහනුවර

නහවුරු කිරීම

පැරණි රජමාළිගය

මහනුවර දළදාමාළිගය අසළ පිහිටි, ශී විකුමරාජසිංහ රජතුමාගේ මා**ළිගා** ගොඩනැගිල්ල නුවරසමයේ රජගෙයක හොඳ නිදසුනකි. මේ ගොඩනැගිල්ල පුරාවිදහ කවුගෙයන් වශයෙන් දැන් හාවිතා කරනු ලබනවා පමණක් නොව පැරණි ස්මාරකයක් වශයෙන්ද නඩත්තු කරනු ලබන්නකි.

පුරාණයේ දී මේ ගොඩනැගිල්ලේ පුධාන කොටසේ බිත්තිය බදාමයෙන් කළ මිනිස් පුමාණයට කිට්ටුවූ සෙමෙර සලන ලියන්ගේ ද සිංහයන්ගේ ද හංසයින්ගේ ද රූපයන් ගෙනුන් පිළිස් සූ මැට්පුවරු මතවූ සිංහ හා හංස රූපයන්ගෙනුත් අලංකාර කොට තිබුණේය. ඒ කාලයේ දීම සායම් කොට තිබී ඇති මේ දෙවර්ගයේම රූපයන් නිසා ගොඩනැගිල්ලේ ඇතුළත චිත්තාකර්ශනීය වූවාට සැක නැත.

බුතාන සාලනය යටතේ මෙම ගොඩනැගිල්ල දිසාවේ දිසාපතිවරුන්ගේ නිවාසය බවට පත්විය. බුතානා ආධිපත සැවති දිනවල ගොඩනැගිල්ලේ විසූවන්ට මේ රූකම්වල සිත් අලවන බවක් ඇතැයි නොවැටහී යාම අභාගායකි. මේ කාලයේ දී වර්ෂයක් පාසා ගොඩනැගිල්ලේ බිත් තිවල හුනුදියර ආලේප කරන ලද නිසා මේ කෝෂණ රූපයන් අගල් 1/16 සිට අගල් 1/8 ක් පුමාණය නෙක් හුනෙන් වැසී ගියේය. රූපයන් විරූපව දැකුම්කලු ස්වභාවයෙන් තොරවිය. ඒවායින් ගොඩනැගිල්ලේ බිත් තිවලට අවලක් ෂණයක් මිස ලක් ෂණයක් නොවීය.

මේ රූපයෙන් වසාගත් හුනු ආලේපයන් දැන් ඉවත් කරගෙන යනු ලැබේ. බදාමයෙන් කළ රූප මත ඇති හුනු ආලේප තට්ටු පුවේශමින් ගලවනු ලැබේ. පිළිස්සූ මැටිපුවරු වශයෙන් ඇති රූපයන් මත ඇති හුනු ආලේප තට්ටු රසායනික කුමයන්ගෙන් ඉවත් කරනු ලැබේ.

ද නටමත් හුනු ආලේ පයන් ඉවත් කිරීමෙන් මේ රූපයන්ගෙන් සමහරක් පාද, ගෙන ඇත. ඒ රූපයන් පුරුණයේදී නිමවන ලද සැටිත් ඒවා මන ඒ කාලයේදී ආලේප කරන ලද සායම්වල ලෑඡනත් ද න් දකින්නට පුළුවන. (II වන හා III වන ඡයාරූප).

Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org

පළවිය

නහවුරු කිරීම

සිව්දේ වාලය

පසගිය වර්ෂයේ පුරාවිදහා කොමසාරිස්තැනගේ පාලන වාර්තාවේ (G 18 වන පිටුව) සඳහන් කළ පදවිශේ සිවදේවාලගේ තහවුරු කිරීමේ වැඩ මේ වර්ෂගේද කෙළෙමු. පසුගිය වර්ෂයේ දී සිමෙන් නි කොන් කීව එකක් මත අත් තිවාරම් ගල් වරිය සවිකොට තිබුණි. මේ වර්ෂයේදී ගොඩනැගිල්ලේ සිවලිංගය සහිතු කොටසේ ගඩොල් බෑමි පරණ වැලිකොන්ද සහිතව තනනු ලැබීය ඉතිරි හරියේ ගඩොල් බැමි කා ඩණ මණත් සහිතව කරගෙන යනු ලැබේ.

මේ ස්ථානයෙන් පසුගිය වර්ෂයේදී පහත සදහන් පුරාවස්තුන් ලැබී ඇත:—

- (1) විෂ්කම්භය අගල් 2/3 ක්වූ පරාකුමබාහු කාසියක්.
- (2) ඉස්කුරුප්ප නියනක් වැනිවූ පැතලි යකඩ භාණිඩයක් දිග අගල් 10%. වැඩිම පළල අගල් 14.
- (8) මිට් කොත් අගක් මෙන් පෙනෙන මැටි භාණ්ඩයක්, මැටි බඳුනක පියනේ කොටසක් විය හැක. උස අගල් 3 යි, පහතින් පරිමිතිය අගල් 3 1/2 යි.
- (4) කුඩා රත්රත් හැර්ට කටුවක් වැනි දෙයක්. දිග අගල් 5/12, පළල අගල් 5/24.
- (5) ඉහතින් භාණ්ඩයේ කොටසක් මෙන් පෙනෙන ඉතා කුඩා රන් කැබෙල් ලක්. විෂ්කම්භය අගල් 1/12.

පදවිය ඉඩම් නිලධාරී නිවාස භුමියේ වැසිකිළි වළක් කැණිමේදී අඩි 11 ක් පමණ ගැඹුරින් මැටි බඳුන් දෙකක් හමුවිය. මේ මැටි බඳුන් දැනට අනුරාබපුර පුරාවිදුන කෞතකාගාරයෙහි තබා ඇත.

නඩත්තු කිරීමේ හා අනිකුත් වැඩ

පසුගිය වර්ෂයේ අත්හිටුවන ලද මේ ස්ථානයේ ඕවර්සියර් නිවාසයේ වැඩ මේ අවුරුද්දේ යළිත් පටන් ගන්නා ලදි. මෙහි දොරවල්වල හා ජනෙල්වල උඑවනු යොදා ගොඩනැගිල්ල වහළ මට්ටමට ගඩොලින් බදින ලදි. මේ ගොඩනැගිල්ලේ එක් කොටසක වැඩ දැන් අවසානය.

ස්ථානයේ අඛිපාරවල් සියල්ල අවුරුද්ද තුළ නඩත්තු කරන ලදි. ඕවර්සියර් නිවසටත් කම්කරුවන්ගේ තාවකාලික වාඩියටත් අතර අක්කර තුනක පුමාණයේ ලදුකැලය කපා එලි කරන ලදි.

මැණික් දෙණ නහවරු කිරීම

දාගැම

64 Secretary Francis subsection

මැණික්දෙණ දාගැබේ වැඩ ගැන 1965-66 පුරාවිදාහ කොමසාරිස් තැනගේ පාලන වාර්තාවේ ජී 18-19 පිටුවල හා කලින් වාර්තාවල සදහන් විය මේ දාශැබ දැන් අඩි 12 ක් උසට තහවුරු කොට ඇත.

දාගැබේ ධාතුගර්භයට අඩි 14×14රේ කොකීට් පියනක් සපයනු ලැබීය.

මේ දාගැබේ තැහැවිරීම අවසන් කිරීමට තවත් ඇත්තේ අඩි දෙකක් උස ළමාණයකි.

නඩත්තුකිරීමේ වැඩ

තහනම් ඉඩමත් එහි පාරවල් හා අඩිපාරවලුත් අවුරුද්ද තුළදී නඩත්තු කර ගන්නා ලදි.

Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org

Colombia Des regas

කන් තරෝදේ

කාණ්ම

පසුගිය වර්ෂයෙහි කත්තරෝදේහි කරනලද කැණීම් පිළිබඳ විස්තරයක් 1965/66 වාර්තාවේ ජී 25-27 පිටුවල හා VIII වැනි ඡායාරූපයෙහි පළවිය.

මේ වර්ෂයේ දී " ඩී " දරණ කොටුවෙහි කැණීම් තවදුරටත් කරගෙන ගිය අතර, ලැබුණු වස්තූන් වර්ග කොට සටහන් කර ගන්නා ලදි. මේ ස්ථානයෙන් ලැබුණු පුරාවස්තූන් පහත් සදහන්ය:—

- (1) කොරල් ගලින් කළ බෝධිසත්ව හිසක් (පුමාණය අගල් $15 imes 11 ext{—VI}$ වන ඡායාරූපය).
- (2) හුනුගලින් කළ දාගැබ් ජනුාවලියක මුදුන් කැබලි දෙකක්.
 - (I) දිග අතල් 19, වටපුමාණය අතල් 29—සී 15 දරන කැණීම් වළෙන්.
 - (II) දිග අහල් 11, වටපුමාණය අගල් 14—ඩී 15 දරණ කැණීම් වළෙන්.
- (3) කුහරය සහිත ද,ගැබ් චනාවලියක කොටසක්. දිග අතල් 9, වටපුමාණය අතල් 20—ඩී 18 දරන කැණීම් වළෙන්.
- (4) තවම හඳුනා නොගත් යම්කිසි දුවාසයක කුඩා කොටස් කීපයක් සහිත වටකුරු කොරල් ධාතු කරඩුවක පහළ කොටස. උස අහල් 2 යි, විෂ්කම්භය අහල් 3 යි.
- (5) පහත සඳහන් අසුරු කැණිම් වළවල් හතරකින් කල්ක බදාමයෙන් කරනලද පබළු තොගයක්ද හමුවිය :—

සී 85 කැණිම වලෙන් පබළු 1125 යි. ඩී 4 කැණිම වලෙන් පබළු 149 යි. ඩී 95 කැණිම වලෙන් පබළු 947 යි. ඩී 16 කැණිම වලෙන් පබළු 102 යි.

වෙනත් කැණීම් වළවල් වලින්ද පබළු ඇට කීපයක් ලැබිණ.

250 8

- (1) තඹ මිශුණයෙන් යුත් ලක්ෂම් තහඩු තුනක්.
- (2) 1615 දින දරන I වැනි ජෝර්ජ් රජතුමාගේ තුට්ටු භාගයේ කාසියක්.
- (3) රිදී ආලේප කරනලද එබ්බූ ලකුණු සහිත තඹ තහඩුවක්.
- (4) ශී ධර්මාශොකදේව කාසියක්.
- (5) ගරුදි සහිත දක් ෂිණාවෘත සවස් තික ලකුණ සහිත ලක් ෂමී තහඩුවක්.
- (6) කාසියක් (කෙසරු රහිත සිංහයා වර්ගයේ එකකි. පිටුපස කවයක් තුල තිත් තුනක් ඇත.)
- (7) ගරාදි සහිත වාමාවෘත සවස්තික ලකුණ සහිත ලකුණි තහඩුවක්.
- (8) පිටුපස කවයක් තුළ තිත් තුනක් ඇති කෙසරු රහිත සිංහයා වර්ගයේ කාසි කැබෙල්ලක්.
- (9) පිටුපස සවස්තික ලකුණ සහිත ලකුමේ තහඩුවක්.
- (10) හඳුනාගත නොහැකි ලක්ෂ්මී තහඩුදෙකක්.
- (11) එබ්බූ ලකුණු සහිත කුඩා රිදී කාසියක්.

මනාසේ පිරිසිදුකොට බර කිරා හඳුනාගෙන ආරක්ෂිත රසායන දුවායන්ද ආලේප කරනලද ඉහතු සදහන් කාසි හැරුණුවිට තවත් ලක්ෂ්මී තහඩ හතුක්ද කෙසරු රහිත සිංහයා වර්ගයේ කාසියක්ද වෙනත් කාසි කැබලි දෙකක් ද ලැබී ඇත. මේවා නුවම පිරිසිදුකුර හෝ හදුනා ගෙන හෝ නොමැත.

" ඩී " දරණ කොටුවට දකුණින් වූ " ඊ " කොටුවෙහි වළවල් 18 ක් කුණිනලදි. ඊ 10 දරණ කැණීම් වළෙහි අගල් 18ක් ගැඹරින් දාගැබක් හමුවිය. එහිම තිබී දිගින් අගල් 9ක් හා වටපමාණයෙන් අගල් 12 ක්ව හනගල් කොන්කැරල්ලක්ද හම්විය ඊ 39 දරණ කැණීම් වළෙහි තිබී කණුපාදම් ගලක්ද ඊ 70 දරණ කැණීම් වළෙන් උළුකැට කැබලි සමුහයක්ද ලැබිණ. ඉන් එක් කැබෙල්ලක් කොළපාටින් දමාලාය.

දෙපාර්තමේන් තුවේ සහකාර කොමසාරිස් (ශිලාලිපි) ආචාය්‍රී ඩබ්ලිව්. ඇස්. කරුණාරත්න මහතා විසින් 1967.2.25 වැනි දින සිට 27 වැනි දිනු දක්වා පෙන්සිල් වේනියා විශ්ව දිදුකලයේ ආචාරිනී විමලා බෙග්ලි මහත්මිය සමග කන්තරෝදේ පුරාවිදාහ භූමියට හැතැප්ම 1/4ක් පමණ ඇතින් පිහිටි ඔඩ්ඩෙන් කඩ්ඩු පෞද්ගලික ඉඩමේ අත්හදා බැලීමක් වශයෙන් කැණිමක් කරනලදි. කැණිමෙන් වළංකටු කැබෙලි රාශියක් ලැබිණ.

වෙතත් වෘඩ

මායිම් වැටවල් සුළු වශයෙන් අඑත්වැඩියා කරනලද අතර තාවකාලික ශේට්ටු දෙකුක් ද සවිකරනලදි.

ඇම්බා ක් කේ තහවුරු කිරීම

මෙහි පසුගිය වර්ෂයේ දී කරන ලද වැඩ 1965/66 පුරුවිදන කොමසාරිස් තැනගේ පාලන වාර්තාවේ සදහන් විය.

දේ වාලය

දේ වාලයේ බිත්තිවල පදනම අඩි 47 ක පුමාණය ගැලවී තිබුණෙන් මේ කොටසේ අත්තිවාරම මූලින් තිබුණු අන්දමට සිමෙන්තියෙන් සවිකරනලදි. මෙහි ගල් වැඩ කළ උස පුමාණය අඩි 1½ ක් විය. දේවාලයේ හරස් බිත්ති ඉහළ හරියෙන් තැනින් තැන කැඩී තිබුණෙන් ඒවාද අවශා උසට සිමෙන්තියෙන් බඳිනු ලැබීය. මෙසේ තනනලද බිත්තිවල දිග අඩි 46 ක් විය. පළල අගල් 14ක් විය. බදිනලද උස පුමාණය අඩියක් පමණ විය.

දිග්ගෙසි මැට්ටෙන් කරනලද බිත්ති දිගේ වේයන් නැග අළුත් දුව වැඩවලට හානි පමුණුවනු වලක්වනු සඳහා මේ බිත්ති මතුපිට අගල් 1½ ක සිමෙන්<mark>නි බදාම</mark> සොදනු ලැබීය. මේ බිත්තිවල සම්පූර්ණ දිග අඩි 136 ක්ද පළල අඩි 2 ක්ද වි<mark>ය.</mark>

දිශ්ගෙයි වහළේ කොටස් දෙකේම දැව දිරා තිබූ හෙයින් ඒ වෙනුවට සම්පූථ්ණ යෙන් අළුත් ලී යොදනලදි. පළමු කොටසේ ලී ද ඒමන ආ කුරුපා දහ අටද ඉහළ කොටසේ දුව ද සවි කරන්නට පෙර ඒවායේ සොලිග්නම් ආලේප කරනලදි. ඉහළ දැව කොටස මතුතැබූ කුරුපා උඩ පුධාන බාල්කය යොදනු ලැබීය.

විහාරය

දේවාලයට සම්බන්ධකොට ඇති විහාර ගොඩනැගිල්ලේ පුමාණයෙන් අඩි 46 imes3×2ක්වූ පිල්කඩය බොහෝ අබලන්ව තිබුණු හෙයින් නැවත සකස් කරනලදි.

දේවාලය අවට පුාකාරය

දේ වාලය ඉඩම වටේ පුංකාරයේ කොටසක් කඩාවැටි නිබී එය සම්පූර්ණයෙන් ගලවා ඉවත් කරනලදි. අඩි $65 \times 2 \times 4$ ක්වූ මේ පුංකාර කොටසේ පදනම සිමෙන් නි යෙන් යොදන ලදි.

ගඩලාදෙණිය

තහවුරු කිරීමේ වැඩ

මේ ස්ථානයේ ඇති ස්මාරකයේ බිත්තිවල පිපුරුම්වලට පැල්මවල් ලොකුවෙන අත්දම පරීක්ෂණයන්ගෙන් බලා පීඩනයෙනුත් වැසිසුළං ආදියෙනුත් හොඩනැගිල් ලට ඇතිවන විපාකයන් පිරීක්සා ගොඩනැගිල් ල තුළට වතුර කාන් දුවීම වලක වන පියවර ගත්තා ලදි. විහාරගෙයි සහ දේ වාලයේ ත් බිත්තිවල ගල් අතරේ කුස්තුර සිමෙන්ති බදාමයෙන් පුරවා තිබිණ. බොහෝදුරට දිරා තිබුණු මේ බදාම ගල් වලට අනතුරු නොවෙනසේ පරිස්සමෙන් අස්කොට තද පීඩනයකින් ඇතුලු කළ බදාමයෙන් කුස්තුර පුරවනලදී.

දිඹලාගල

නඩත් තුව

දිඹුලාගලත් අසළ පිහිටි පුල්ලිගොඩ හා කොස්ගහඋල්පත යන ස්ථානවලත් තහනම් ඉඩම්ද ස්මාරකයන් අවට බිම්ද ඒවාට යන පාරවල්ද අවුරුද්ද තුළදී නඩත්තුකර ගන්නා ලදී.

කොස්ගහඋල්පොත ඇති පැරණි ගොඩනැගිල්ල තද සුළතින් ආරක්ෂාවීම සඳහා පෙර ඉදිකොට තිබූ තාප්පයේ මැදහරියෙන් කොටසක් කඩා වැටුණු නිසා එය කොන්කිට බදාමයෙන් පුරවා කපරාරුකොට පිරියම්ද කරනලදි. එම ගොඩනැගිල්ලේ කාමරයක් මැද නිදන්හොරුන් විසින් හාරනලද වළක්ද පුරවා සකස් කරනලදි.

නිරියාය

තිරියායේ තහනම් ඉඩම්ද වටදාගෙයද එයට යන ගල් පඩිපෙළද අඩි පාරවල් ද අවුරුද් ද තුළ නඩන් තු කරගන් නාලදි.

රාජාංගණය

නඩත්තු කිරීමේ වැඩ

රාජාංගණයේ වටදාගෙයත් අනිකුත් පැරණි ස්මාරකත් ඒවා පිහිටි ඉඩමුත් අවුරුද්ද තුළ හොදින් නඩත්තු කරන ලදී.

1966 යේදී රාජාංගණයේ කැලය කැපීමෙන් ඉතුරු වූ කණු කොට අවුරුද්ද තුළදී ගලවා අස්කරනලදි.

වෙනත් වැඩ

කම්කරුවන් සඳහා කළ තාවකාලික පොල් අතු ගෙවල් අලුත්වැසියා කරනලදි. වන්දනාවේ එන පින්වතුන් සඳහා වළ සහිත වැසිකිළිවල වැඩ පටන්ගෙන ඇත.

අරන් කැලේ

පාරේ වැඩ

අරන්කැලේ කරනලද වැඩ ගැන පුරාවිද**ා කොමසාරිස් නැනගේ 1965-66 පාලන** වාර්තාවේ ජී. 19 පිටුවේ සඳහන් කරනු ලැබීය.

පුධාන පාරේ සිට අරන් කැලේ නහනම් ඉඩමට සෑමට පාරක් නැනීම සඳහා වැඩ පුරන ලදි. මේ පාර දිගෙන් අඩි 400 ක් පමණද, පළලින් අඩි 20 ක් පමණද වෙයි. පාරේ සම්පූර්ණයෙන්ම පස්පූරවා තැලීමෙන් පසු ඉන් කොටසක බොරළු දමන ලදි. මේ පාරේ අඩි 16×5 ක්ව හියම්පයිප්ප බෝක්කවක් තනවනු ලැබීය.

බෝනලේ

තහවරු කිරීමේ වැඩ

ස්ථානයේ කෙරෙමින් තිබුණු වැඩ පුරාවිදාහ කොමසාරිස්තැනගේ 1965/66 පාලන වාර්තාවේ ජී. 24 වන පිටුවේ සඳහන් වෙයි.

ශූරු දෙන්හි ය

බෝ තලේ පැරණි බෝධිය වටේ සක් කගලින් බදිනලද ආධාර බැම්මට මේ වෂීයේ දී කුමේර දෙකක් බැන්දවනු ලැබිය.

අවිස් සාවේල් ලේ බැරණිඩි කෝවිල හා මාළිගා ගොඩනැශිල්ල සහ බැද්දශාන හා අලකේශ්වර සොහොන යන සථානයන් වම්ය තුළදී නඩත්තු කළ අතර අවකාශ ලැබෙන පරිදි පරීක්ෂාද කරන ලදි.

කා ලණිය රජමහ විහාරය

කැලණියේ රජමහා විහාරයේ විහිෂණ දේ වාලයේ පුධාන දොරටුව යට වැළලී තිබුණු ටැම්ලිපියක් එතැනින් ඉවත්කර එහි ස්පශීලාංඡනය ගන්නා ලදි. මේ ටැම්ලිපිය දැන් විහාරාධිපති ස්වෘමින් වහන්සේගේ භාරයේ ඇත. (පිටු ජී 34-35 බලන්න.)

ගල් මඩව

ගල් මඩුවේ විහාරයේ කරනලද වැඩ පුරාවිදාහ කොමසාරිස් තැනගේ 1963/64 පාලන වාර්තාවේ ජී. 23-24 පිටුවලද, 1964/65 වාර්තාවේ ජී. 15, 16, 22 පිටුවලද 1965/66 වාර්තාවේ ජී 23 පිටුවේද සඳහන් විය.

අවුරුද් ද තුළදී මේ ගොඩනැගිල්ලේ වහළේ වැඩෙන් 🖟 ක් ඉතුරුව තිබී එය කර නිම කරවනලදි.

ගොඩමුන්න අම්බලම

තහවුරු කිරීමේ වැඩ

ගොඩමුන් නේ පිහිටි අම්බලම බොහෝ අබලන් ව තිබුණු නිසා තහවුරු කිරීම සඳහා සම්පූර්ණයෙන් ගලවා අස්කරන්නට යෙදුනි. මෙහි ලී කණු හතර වේයන් විසින් බොහෝ පළදුකර තිබුණෙන් ඒ වායේ ඇති කුහරවලට ලීයෙන් අණ්. බදැමීම කරගෙන යනු ලබේ. වහළේ දැව සම්පූර්ණයෙන්ම අලුතින් යොදවන්නට වෙයි. (1 වන සැලැස්ම).

හබැස් ස, මාලිශාවිල, දශ්නිශොඩ, ගලබැද් ද හා ගල් බදුන් නැන් න පසුගිය වාතීාවල සඳහන් කරනලද මේ පැරණි සථානයන් ඒ ඒ සථානයන් හි සිටින දෙපාතීමේන්තු සේවකයන් විසින් නඩත්තු කරනලදි.

රම්ඛා විහාරය, අකුරු ශොඩැල්ල සහ දෙවුන් දර ශල්ශේ පසුගිය පාලන වානීාවල සඳහන් කරන ලද මෙකී සථානයන් වම්ය තුළදී ඒ ඒ සථානයන් හී සිටින දෙපාතීමේන්තු සේවකයන් විසින් නඩත්තු කරනලදී.

බදුරුවගල

බුදුරුවගල පිළිම ඇති ගලට යන පාර වැසිකාලයට පමණක් ගලන වතුර පාරකින් කැපෙයි. මෙහි ඇලපාර ඉතා ගැඹුරුය. මේ ඇල හරහා යකඩ ඇතුළත් කොට යෙදූ කොන් නුව අධිපාලමක් තනවනලදි. සක්කගලින් දෙපැන්න බැඳ ඇළමගට අඩි 13ක් ඉතිරිවන සේ තනනලද මේ පාලම දිගින් අඩි 21 කි. පළලින් අඩි 4 කි.

මහසමන් දේ වාලේ

දෙවෙනි මාලයේ දිරාගිය බාල්ක දෙකක් අලුනින් දමා වහළ තුනේම දිරු ලී අස් කොට පෙනිඋළු සෙවිලි කළා. හඳුන්කුඩමට හා ගබඩාවට ඉහළින් දෙවෙනි මාළයේ බාල්ක හා ලැලිද අලුනින් යෙදුවා.

යාපනය අර්ධද[°] විපයේ ස්ථානයන්

යාපනයේ ඕලන්ද පල්ලිය

යාපනේ බලකොටුව තුළ 1706 දී ගොඩනගනලද ඕලන්ද දේ වාස් ථානය 1967.6.19 දින අත් සත් කරනලද ශිව්සමක් අනුව යාපනේ කිස්තියානි සංගමයට අවුරුදු 50ක බද් දකට දෙනු ලැබීය. ශිව්සමට පුරාවිදාහ දෙපාර්තමේන්තුව වෙනුවෙන් යාපතේ දිසාපති විසින්ද කිස්තියානි සංගමය වෙනුවෙන් අතිගරු ඇස්. කුලේන්දන් බිෂොප් තුමා විසින්ද අත් සත් තබනලදි. මේ ශිව්සමට අනුව ගොඩනැගිල් ලටත් එහි දැව කර්මාන් තවලටත් අවශා අළුත්වැඩියා කිරීම් බදුකරුවන් විසින් දෙපාර්තමේන්තුවේ අනුමැතිය අනුව කළයුතුවෙයි. වැඩකරන සෑම දිනවලම උදේ 8 සිට සවස 6 වනතුරු දේ වස්ථානය විවෘතව තැබිය යුතු වෙයි. මේ ශිව්සම අනුව මුරකරුවෙක් පත් කරනු ලැබ ඇත. යාපනේ කටුගෙයි නිබුණු පෘතුනිසි සිනුව (1948) එය යාපනේ ඔලන්ද දේවස්ථානයේ ඔලන්ද කාලයේදී තබා නිබුණු ස්ථානයේ තබනලදි.

හැමන් හිල් බලකොටුව

සුළිසුළතින් කැඩිගිය මේ ගොඩනැගිල්ලේ වහලත් එහි බිත්තිත් අළුත්වැඩියා කරන ලදි. මේ ගොඩනැගිල්ලේ පිට බිත්තියේ උතුරු පැත්තේ සවිකර තිබුණු පුමාණයෙන් අඩි 3 යි×අහල් 9×අහල් 9 ක්වූ කළුගලේ කෙටු චෝල යුගයේ දෙමළ සෙල්ලිපිය ගලවා කොටු ගොඩනැගිල්ල ඇතුළත තබන ලදි. එතැන බිත්තියේ ඉඩය අනික්තැන්වල බිත්තිවලට ගැලපෙන සේ වසාදමනලදි.

චන්කානේ

චන්කානේ පැරණි දේවස්ථානයේ බිත්ති මත වැඩි තිබුණු පැලැටීත් අස්ක්ර හස් මුල් විස බෙහෙත් යොදා මරා සිමෙන්ති බදාමෙන් කුස්තුර මකනලදී. බිත්තියේ පැල්මවල් වසනලදි. ඉඩමට ඇතුළුවන තැනට අළුත් ගේට්ටුවක් යොදනු ලැබීය.

අච්චුවේලි

අච්චුවේලියේ ද බිත්ති මත වැවුණු පැලැටීන් අස්කර ගස්මුල් මැරීමට විස<mark>බෙහෙත</mark> යොදනලදි. සාමානঃ නඩත්තුව සඳහා අවශঃ අනිකුත් වැඩ කරනලදි

පරීක්ෂණ හා ගවේෂණ

මධාාම පළාත මහනුවර දිසාව

යක් ගහපිටියේ පැරණි. අම්බලම

උඩුගම්පහ කෝරළයේ පාතදුම්බර පළාතේ යක්ගහපිටියේ (සිතියම අයි 23/14. 15) පැරණි අම්බලම පරීක්ෂා කරන ලදි.

මෙය බිම් සැලැස්මෙන් පැන්තක් අඩි 17 යි අගල් 7 ක්වූ සමචතුරශයකි. කළු ශලින් කරනලද බැම්මක් මන දැව අව්වාල දෙකක් තබා ඒ මන අම්බලම නනා ඇත. Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org · ඇතුල් දැව අව්වාලයේ එක් කොණක එකක් බැගින්වූ කණු හතරකි. මේ කණු හතරින් ඇතුලත්වන ඇතුල් කොටස අඩි 7 ක චතුරශයකි. මෙතැනින් අඩි 4 යි අහල් 6 ක් එපිටට ගොඩනැගිලි කෙළවර දක්වා යන අනික් අව්වාලය මත එක් කෙළවර්ක කණු හතරක් වන සේ සිටෙවූ කණු දොළසකි. මෙහි ලී කණුවක් සාමානාශයෙන් අඩි 6 යි අහල් 7 ක් පමණ වෙයි. ඇතුල් කොටසේ කණු හතරේද පිට කොටසේ මුළුවල කණු හතරේද සත්වරූප මල්පෙනි ආදිය රුකම්කර ඇත. කුළුණුමත පිහිටි ඇතැම් බාල්කවලද රුකම්ය. අම්බලමේ වහළේ මාද කොටස පෙනි උළුවලින්ද අනිත් කොටස අර්ධ කවාකාර උළුවලින්ද සෙවිලිකර ඇත. අම්බලමේ දොරටු නැගෙනහිර හා බටහිර පැනිවලය.

ශී ඛම්රාජ විහාරය

උඩදුම්බර පළාතේ කන් දපහළ කෝරළේ හසලක වහපාරයේ උඩවෙල ශී ධම්රාජ විහාරයේ (සිතියම ජේ 17/42) නිදන් හොරුන් විසින් හාරා විනාශකර දමනලද දාගැබක අවශේෂයන්ද, ඒ ළඟින් තවත් ගොඩනැගිල්ලක අවශේෂද ඈත. දැනට දාගැබේ උස අඩි 3 ක් පමණ වෙයි. අනික් ගොඩනැගිල්ලෙන් දැන් ඉතුරුව ඇත්තේ එකක් අඩි 2 යි අගල් 6 ක්වූ කළුගල් කණු හතරක් පමණකි.

යටිහතුරන් කෙන පැරණි ස්ථානය

උඩහේ වාහැට පළාතේ දියතිලක කෝරළේ යටිහතුරන් කෙන පැරණි ස්ථානයක් පරීක්ෂා කළා. මේ ස්ථානය ඈත්තේ පල්ලේ වීදියේ හන්දිය අසලය.

තවමත් කෙළින් ඇති එකක් අඩි 10 ක් පමණ උස රඑ ගල්කණු හතරකින් මෙහි අඩි 13 අගල් $6\times$ අඩි 12 තරමේ බිම් කොටසක් ඇතුඑවෙයි. මේ කණුවක් හරස් කැපුමෙන් අඩි 1 යි අගල් 3 ක සමවතුරශුයකි. මෙතැන අනික් ගල්කණු පාරවල් බෝක්කු ආදිය සාදන්නට ගෙන ඇති සේ පෙනෙයි. ගොඩනැගිල්ලේ අඩිතාලමද දැන් සම්පූර්ණයෙන්ම වාගේ සමතලා කර ඇත.

මානලේ දිසාව

උඩස් ශිරියේ බෝඩිමල විහාරය

අස්ගිරි පල්ලේසියපත්තුවේ උඩස්ගිරියේ (සිතියම අයි. 15/27) බෝධිමලු විහාර බිමේ ටැම්පිට විහාරයෙක ඇතුලු කොටස ශේෂව ඇත. මෙසේ ඉතිරිව ඇති කොටසේ පුමාණය අඩි $12 \times$ අඩි $7\frac{1}{2}$ ක් වෙයි. මීට පිටින් තිබුණු ගොඩනැගිලි කොටස දැනට අවුරුදු කීපයකට කලින් කඩා දමා ඇත. ඇතුළු කොටසේද දැවයෙන් යෙදූ වියත් පෝරුව ශේෂ වන්නට වහළ කඩා දමා ඇත. විහාරයෙහි ආරක්ෂාව සඳහා මෑතදී ගඩොලින් කළ කණු මත දික් වහළක් සපයා ඇත්තේය. මේ අළුත් වහළට පෙතිඋළු යොදා ඇත.

ගොඩනැගිල්ලේ ශේෂව ඇති කොටසට ඇතුල්වන තැන කොරවක් ගල් දෙකක් සහිත පඩිපෙළකි. එය පටන් ගන් නේ සදකඩපහණකිනි. විහාරය තුළ වැඩහිඳන පිළිමයක් හා වැඩ සිටින පිළිම දෙකක් ඇත. ඇතුළු බිත්තිවල සූවිසිව්වරණය හා සන් සතිය චිතුයට නගා ඇත. දැවෙන් කළ වියන් පෝරුවේ මාරයුඩය හා මල් පෙතිද විහාරගෙයි පිට බිත්තිවල අපායද සිතුවම් කොට ඇත. මෙහි ඇති චිතු හා පිළිමවහන් සේලා නුවර සමයට අයිති ඒ වාය.

ටැම්පිට විහාරයක් අසළ ඇති පැරණි බෝධිවෘක්ෂයත් පිහිටා අත්තේ උස්වූ මාලකයකය. එම මාලකයට යන ගල්පඩි පෙළ දෙපස පැරණි කොරවක්ගල් දෙකකි. පඩි පාමුල චාම් සදකඩපහණකි. මලුව මත ආසනගලක කොටසකුත් යන්තරගලක් හා වතුර භාජනයක් තැබීමට ගලෙන් නෙළු පාදමකුත් ඇත.

අම්බන පැලපොල්වන්න

අඹන්ගත කෝරළයේ ඕපල්ගල ගුාමසේවක කොට්ඨාශයේ අම්බන (සිනියම අයි. 10/31) පැලපොල්වත්ත නමැති ඉඩමේ පැරණි ගොඩනැගිලි අවශේෂයන් සහිත සථානයක් පෙරීක්ෂා කරන ලදී.

මේ ඉඩමේ ගඩොල් කැබලි සහිත උස්බිමක එකක් අඩි 2 යි අහල් $10 \times$ අඩි 1 අහල් 8 ක්වූ මුරගල් දෙකකි. මේ මුරගල්වල දොරටු පාලයින්ට සාමානෲයෙන් එබදු රුපවල හිසට පිටුපසින් එසවෙන නයිපෙණය නැති රූපයේ නිස්වැසුමට ඉහළින් මකර තොරණක් බැගින් ඇත. මේ ගල් දෙකෙන් එකක් මැද්දෙන් පුපුරා ඇති නමුත් අනික හොඳින් රක්ෂණය වී ඇත.

මුරගල් දෙකට නුදුරින් බුදුරුවක කඳ කොටසින් අඩි 1½ ක් උස හා අඩියකුන් අගල් 9 යක් පළල කැබෙල්ලක් විය.

මේ ස්ථානයට යාර 200 ක් පමණ බටහිරින් පැරණි සියඹලාගසක් යට දේව රූපයක හෝ බෝධිසත්ව රූපයක හෝ කොටසකුත් ගණදෙවි රූපයකුත් තිබිණ. පළමුවෙන් සඳහන් කළ රූපයේ හිසත් අතුත් දණින් පහළ කොටසත් නැත. ශේෂවූ කොටසේ උස අඩි 2 යි අහල් 8 කි. උරහිස ළහ පළල අඩියයි අහල් 2 කි. සම්පූර්ණයෙන් ඇති අනිත් රූපයේ උස අඩියයි අහල් 7 කි. පළල අඩියකුත් අහලකි.

පල් ලේ ගම

ලග්ගල පල්ලේසියපත්තුවේ පල්ලේගම (සිතියම ජේ. 11/21) පැරණි සියඹලා ගස හා ළිඳ පරීක්ෂා කරන ලදී.

සියඹලා ගසෙන් සැතපුම් 🛊 ක් පමණ ඇතින් කුඹුරක් මැද දියබුබුලක් ඇත. ලී කොටයක මැද හාරා එම දියබුබුල මැදිකර බස්සා ඇත. ගම්මු මේ ළිදට ඌරාළිඳ යයි කියති. අවට බිමේ පොළොව මතුපිට පැරණි කිසිවක් දක්නට නැත.

කපුකොටුව විහාරය

ලශ්ගල පල්ලේසියපත්තුවේ හල්මිනිය නමැති ගමේ (සිතියම ජේ. 11/37, 38) පිහිටි ඉහත සඳහන් විහාරය පරීක්ෂා කරනු ලැබීය. මෙහි කටාරම් කෙටු ගල් ලෙණක් තුළ ගඩොලින් හා හුනු බදාමෙන් කළ, අඩි 17 ක් දිග අඩි 3 කුත් අහල් 3 ක් උස සැතපෙන බුදුපිළිමයකි.

සක්කගලෙන් හා මැටියෙන් තැනූ අයම්විතරින් අඩි $31 \times$ අඩි $13\frac{1}{2}$ ක්වූ විහාරයක අවශේෂයන් මේ ලෙණට ඉදිරියෙන් දක්නට ඇත. මේ විහාරයේ සීමාවන් ලකුණු කළ රවුම් කුඑණු දෙක ශේෂය. සක්කගලින් කළ ආධාර බැම්මක අවශේෂයන් විහාරය ඉදිරිපස ඇත.

සැතපෙන පිළිමයේ සිවුරු පොටවල ස්වභාවයෙනුත් විහාරයෙහි ල<mark>ක්ෂණ</mark>වලිනුත් ඒ කර්මාත්තයෙන් මහනුවර සමයට අයිති සේ පෙනෙයි

නිරව්ව

කන්දපල්ල කෝරළේ දඩුබැඳරුප්ප නම් ගමේ (සිතියම එf්ප්. 25/60) නීරව්ව නමැති පැරණි ස්ථානය පරීක්ෂාකළා. කන්දක් පාමුල පිහිටි මෙම ස්ථානයේ අඩි 200 ක් පමණ පරිමිතිය හා අඩි 10 ක් පමණ උස ඇති සොරුන් විසින් බිඳිනලද ගරාවැටුණු දාගැබක්ද දාගැබට නුදුරින් අයම්විතරින් අඩි 18 × අඩි 17 ක්වූ පැරණි ගොඩනැගිල්ලක අවශේෂයන්ද ඇත. ගොඩනැගිල්ලේ මුළුහතරේ එක් මුල්ලක එකක් බැගින් ඇති ගල්කණුවක් අඩි 6 ක් පමණ උසය මේ ස්ථානය අවට කැඩිගිය ගල් කණුවල මුල කොටස් ඇත. කඳුබැවුමේ තැන තැන ගලින් කරනලද ආධාර බැමිවල අවශේෂයන්ද කටාරම් කෙවූ ගල්ගුහා දෙකක්ද වෙයි.

විහාරහින් ත

කන් දපල් ල කෝරළයේ අළුත්වෑව ගම්මුලාදැනි කොට්ඨාශයේ මාරගොල්ල ගුමේ (සිතියම අයි. 4/66) පුරාණ තා උයනක් මැද පිහිටි විහාරහින්න නම්වූ පැරණි ස්ථානයෙකි. ස්ථානයට යන පාර දෙපැත්තේ උස කණිඩිදෙකකට මැදින් අඩි 200 ක් පමණ දුරට යයි. පැරණි ගොඩනැගිලි තිබුණු බිම් පෙදෙස අතීතයේ දී පරික්ෂිප්ත කළ ගඩොල් පුාකාරයේ අවශේෂයන්ද දක්නට ඇත. පුකාරයෙන් වට වුණු කොටසේ ඊසාන කෙළවර ඇති දාශැබේ අවශේෂයන් දැන් අඩි 8 ක් උසට ඇත. මේ දාගැබ නිදුන් හොරුන් විසින් හාරනලදය. දාගැබ ළඟ අඩි 7 imes 4 ක්වු පවරු ලිපියකි.

පාකාරය තුළ ඉඩමේ බටහිර කෙළවර අයම්විතුරින් අඩි 47 imes 23 ක්වූ විශාල ගොඩ නැගිල් ලක අවශේ ෂයෝය. එහි උතුරේ සිට දකුණට ඇති ගල් කුණු පේ ළි හයේ එක් පේ ළියකට කණු හතුරකි. මේ ගොඩනැගිල්ලට අඩි නිහක් ඉදිරිපසින් එහි මණ්ඩපය ඇත. දිගින් අඩි 23 ක්වු මේ මණ් බපයේ කණ හතුරේ පේළි දෙකකි. මේවා හොදට ඔපමට්ටම් කළ, අහල් 10 ක් හතුරැස්ව හරස් කැපම සහිතු කුණුය.

නැගෙනහිරට මුණලා ඇති ගොඩනැගිල්ලේ මධායේ නිදන් සොරුන් විසින් හාරන ලද වළෙක අඩක් වැළලුණු හිට්පිළිමයකි.

නැගෙනහිර පළාත

නිකුණාමලය දිසාව

ශී ශජබා ලෙන් විහාරය

• කඩ්ඩුකලම් පත්තුවේ ගෝමරන් කඩවල වසමේ පන්කුළම ගමේ (සිතියම සී. 7/53) මොරවැව ගොව්ජනපදයේ ශී ගජබා ලෙන් විහාරය පරීක්ෂා කරනලදි. මෙහි විශාල ගල් පර සහිත උස් බිමේ කටාරම් කෙටු ගල්ලෙන් කීපයකි. මෙයින් තනක කටාරම් යට බාහ්මී සෙල්ලිපි ඇත.

ඇත බැඳිවැව පැරණි ස්ථානය

කුඩ්ඩුකලම් පත්තුවේ ඇතාබැදිවැව ගමේ (සිතියම ඩී. 16/56) පැරණි දාගැබක් සහිත ඉඩමක් පරීක්ෂා කරනලදි. දාගැබ තනා ඇත්තේ පැත්තක් අඩි 52 ක්වූ එසෙවු වතුරශු මළුවක් මතය. මේ මළුව ද නට අඩි 3 ක් පමණ උසට ශේෂව ඇත. මේ මළුවේ එක් එක් පැත්තකම මධායේ පඩිගල් තුනක් සහිත පඩිපෙළකි. එක් එක් පඩිපෙළ සදකඩ පහණකින් පටන්ගනී. හැම පඩිපේළියකම එක පැත්තක චාම් මුරගලක් බැගින් ඇත. දාගැබ් මලුවේ ගඩොල් ආධාර බැම්මේ හැඩ බොරදම් සහිත වරියකි. මීට ඉහළින් ගඩොල්වරි ඇතුළට හා පිටට පැන්නීමෙන් මලු මට්ටම දක්වා හැඩකොට ඇත.

මල මව්ටමෙන් අඩි 6 ක් පමණ උසට දාගැබ ඉතුරුව ඇත. දාගැබ මැද නිදන් හොරුන් හැරු විශාල වළකි.

දාගැබ අසළ අටපට්ටම් යුපගලක කැබලි දෙකක්ද අඩි 3 යි අගල් 2 ක් ආසන ගලක කැබෙල්ලක්ද විය.

ද ගැබට බටහිරින් ගොඩනැගිල්ලක අවශේෂයන් වියහැකි ගොඩැල්ලක ගල්පඩි කීපයකි. ගොඩැල්ල මැද ගල් පොත්තේ කණු සිවුවීමට කැණු හතරැස් කුහර තුනක් ඇත.

Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org

ශී අක්බෝ රජමහාවිහාරය

මෙනමින් හැදින්වෙන ස්ථානය තම්පලාකාමේ පත්තුවේ ගන්තලේ තිස්සපුර මුල්ලිපොතාන ගොවිජනපදයේ වුැක් 8 ටේ පිහිටියේය. මෙහි ඇති කුඩා දාගැබේ අවශේෂයන් දැන් අඩි තුනකට වඩා උසට ශේෂව නැත. දාගැබ පිහිටි එසවූ චතුරශු මඵ්වේ ආධාරබැම්ම බොහෝ සේ දිරුපත්ව එහි කොටස් පමණක් තැන තැන පෙනෙන්නට ඇත.

ද නට උසෙන් අඩි 4 කුත් අහල් 6 ක් පමණවූ හිස නැති බුදුපිළිම කොටසක් ද දේ වරුපයක් හෝ බෝධිසත් වරුපයක් වියහැකි රුපයකින් කැබලි කීපයක් ද දාගැබ අසල ඇත.

> සබරගමු පළාත රත්නපුර දිසාව

රඹකොළගම

රත් නපුර දිස් නික්කයේ රඹකොලගම හුලංදාඔයේ ඉවුරු දෙකේ පැරණි අවශේෂයන් දෙකක් පරීක්ෂා කරනලදි.

ඔයේ නැගෙනහිර පැත්තේ විෂ්කම්භයෙන් අඩි 20 ක්ද, උසින් අඩි 12 ක්ද වූ දාගැබක අවශේෂ ඇත. කුඹුරකට වතුර ගැනීමට කපා ඇති ඇලකින් මෙම දාගැබේ ම්ලුවේ සලපතල ගල් කීපයක් පෑදී ඇත. දාගැබ ඇති ඉඩමට යාබදව චන්දිකා වැවෙන් ජලය සැපයෙන කුඹුරුයායකි. දාගැබෙන් බොහෝ දුර කුඹුරුවල තැන තැන ගල්කණු කොට කීපයක් ඇත. මේ පුදේශයේ ගඩොල් කැබලිත් වළංකටුත් විසිරී ඇත.

ඹයේ බටහිර ඉවුරේ ඇති ස්ථානයේ අඩි $2\frac{1}{2}$ ක් පමණ උසට ඇති ගොඩැල්ල දාගැබක අවශේෂයන්සේ පෙනෙයි. මෙහිද වළං කැබලිත් ගඩොල් කැබලිත් බිම් පෙදෙස පුරාම බහුලව ලැබෙයි. ගොඩැල්ලට නුදුරුව පාකාරයක අවශේෂයන්ය.

කෑගල්ල දිසාව

අස් මඩල

කැගල්ල දිස් නික්කයේ ගල්බොඩ කෝරළේ එගොඩ පොත පත්තුවේ අස්මඩල නම් ගමේ (සිනියම් අංකය අයි 24/60, 61 හා ඇල් 4/5) කඳුබෑවුමක පිහිටි රබර් වත්තක ගම්මු අගල් හාරන විට ඉන් එකක ගල් පුවරුවක් සම්බවී ඒ පුවරුව පාදා අස් කළ විට ඒ යට කුඩා වළන් හා පාතා හැඩය ඇති භාජන ලැබුණු බවත් බඳුන් ඇතුළේ ඇට කැබලි වළලු කෑලි වැනි දේ ද දිරාගිය ආයුධකෑලි හා අතුරුද තිබුණු බවත් ගල්අතර, උඩුවේවෙල මහා විදාහලයේ පුධාන තැන්පත් ඒ. ඇස්. හෙට්ටි ආරච්චි මහතා පුරාවිදාහ කොමසාරිස්ට දැන්වූ හෙයින් මේ ලියන අපිම ඒ තැන බැලීමට ගියා. එම ඉඩමේ තවත් වළවල් හාරා යටකී ආකාර පැරැණි සොහොන් ගණනක්ම පාදා තිබුණා. මේ පුරාණ සොහොන් භුමිය පුරාවිදහා තහනම් භූමියක් කිරීමට කටයුතු ඇරඹුවා.

දකුණු පළාත

රජගල් ලෙණ

බෙන්තොට වළල් ලාවිටි කෝරළෝ හත්තත වසමේ හත්තත (සිනියම ඕ. 8/45) මාළිශාතැන්නේ රාජශල්ලෙණ පරීක්ෂා කරනලදි. මාළිශාතැන්න නමින් හැදින් වෙන කඳුවැටිය මුදුනේ විශාල ශල්පර හා ශල්ලෙන් සහිත භූමියකි. මෙහි එකම ගල් ලෙණකවත් කටාරම් කොටා හෝ පුරාණයේදී මිනිසුන් විසූ බවට ලකුණු හෝ නැත. මෙහි පොළෝ මව්ටමට යට ඇති ගල්ලෙණකට රජගල්ලෙණයයි කියන්නේ පුරාණයේදී එහි තුළ රජෙක් සැතවී සිටියේයයි යන ජනපුව.දය මත පිහිටාය. මෙය ස්ටාභාවික ලෙණකි. ස්ථානයේ පැරැණි අවශේෂයන් කිසිවකුදු නැත.

සුභදාරාමය

විහාරාධිපති ස්වාමින් වහන්සේගේ ඉල්ලීම පරිදි බලපිටියේ සුහදාරාම විහාරය යළි පරීක්ෂා කළා. විහාරයේ වහළෙන් තෙමෙන බවත්, වහළේ ලී වලට වේයන් ගෙන් හානි ඇනිවන බවත් දක් නාලදි. මේ කරුණු ගැන සුදුසු පියවර ගන්නවා ඇත.

වටරැක පුරාණ රජමහා විහාරය

ගාලු දිස්නික්කයේ වටරාක පුරාණ රජමහා විහාරයේ පුරාණ දාගැබ හා එයින් ලැබුණු වස්තූන් පරීක්ෂා කරනු ලැබිය. දාගැබ මැදින් අඩි $19 \times 16 \times 3\frac{1}{2}$ කවූ අගලක් කපා ගඩොල් ඉවත ලා ඇත. මේ අගල මධායේ නැවතත් අඩි 3 ක් පළල හා අඩි 6 ක් ගැඹුරු වළක් කැණ ඇත. මේ වළ පතුළේ නිබී හමුවුණු අයම්විතරින් අඩියයි අගල් 8ක් හා උසෙන් අගල් 8ක්වූ ගලක මැද්දේ කෙවූ අගල් $5\frac{1}{2}$ ක ගැඹුර හා අගල් 5 ක් හතරැස්වූ වළක නිඩානවස්තූන් නිබී ඇත. මේ වළ වැසීමට මූඩිය වශයෙන් යෙදූ ගල දැන් කඩා පසෙක ලා ඇත. පේසා මට්ටමේද මෙබඳුම අගල් 5 ක් හතරැසත්, අගල් 8 ක් ගැඹුරත් ඇති කුහරයක් නිබී ඇත. මෙහිද පියනට යෙදූ ගල පසෙක ලා ඇත. මේ "ගල්පෙට්ටි" දෙකම පරණ දාගැබට අයත්වී ගැයි හැතේ.

මෙතැනින් හමුවීයැයි කියන පහත සඳහන් පුරාවස්තුන් දැන් පන්සලේ වීදුරු අල්මාරියක දමා ගෙන ඇත.

- (1) සිරස්පොතු සහිත ලෝකඩ පිළිම පහක්. සාමානෳ උස අගල් 4½ කි.
- (2) උසින් අගල් 4 ක්වූ, අගල් $\frac{1}{2}$ ක වළල්ලක් අඩියට ඇල්ලූ කරඩුවක්.

කැඩුණු, මැටියෙන් කළ නාගයින්ද සිංහරූප සහිත ගඩොල් කැබලි ද මෙහි ඇත.

ඹලන් ද (වී. ඕ. සී.) කෘසි කීපයක් ද ධම්චකුයක් ද රතනසූතුය ලියු රිදී පත් ඉරු මේ " ගල් පෙට්ට්වල " තිබුණු අනිකුත් වස්තුන් අතරේ විය.

පරීක්ෂණය කරන දවසේ ස්ථානයේ නායක ස්වාමීන්වහන්සේ ස්ථානයේ වැඩ සිටියේ නැත. උන්වහන්සේගේ ගෝල සවාමීන්වහන්සේ නමකගෙන් දැනගන්ට ලැබුණුඅන්දමට වීදුරු අල්මාරිවල දක්නට ඇති වස්තූන්ට අමතුරව ඇතැම් වස්තූන් නායක ස්වාමීන්වහන්සේ ළඟ නිබේ.

දැනට ඇත්තේ පුරාණ දාගැබ නොවේය. 1794 පමණදී කැටගොඩ රතනජෝති නම් බෞද්ධ භිකුෂූන්වහන්සේනමක් විසින් දාගැබ පුතිසංස්කරණය කරනලද බව තියති.

මේ පුවන සතා නම් කරඩු වශයෙන් යොදාගෙන ඇති "ගල්පෙව්ටි" තුළට ඒ අවස්ථාවේ අලුතින්ද පුරාවස්තුන් එකතු කළා විය හැක.

ශාල්ලේ බලකොටුව

ගාල්ලේ බලකොටුව තුළ ගෙයකට වතුරපයිප්ප සැපයීම සඳහා කණිද්දී පැරණි බහිරට රුප රුකුම්කළ ගලක් හමුවී ඇත. මේ කැණීම් තාවකාලිකව නවත්වනලදී. රූපසහිත ගල පුමාණයෙන් අඩි 3 අගල් 11යි×අඩියයි අගල් 2 යී×අගල් 10 කි. මෙහි වාාජ කුළුණු හතරකින් වෙන්වුණු බහිරවයින් පස්දෙනෙකු රූකම්කර ඇත. බරක් උසුලන මෙන් බහිරවයෝ දෑත් ඔසව ගෙන සිටිනි. බහිරවයෙක් උසින් අගල් 7 කි. වැඩිමු පළලින් අගල් $5\frac{1}{2}$ කි. ගලේ රූකම්කර ඇති පැත්තට ආසන්න පැතිතුනක් ඔපමට්ටම්කර ඇත. රූකම් ඇති පැත්තේ ගලේ කෙළවරවල් දෙකට අගල් $2\frac{1}{2}$ ක් පමණ දුරින් එකක් අගල් 11/2 ක්වූ කවාකාර තවු දෙකක් එක පේළියට සිටිනසේ හාරා ඇත. මේ රූකම්කළ ගල පරණ ගොඩනැගිල්ලකට අයිනි බව පැහැදිළිය.

මාතර දිසාව

ගංගාරාම විහාරය

අළුත් ගණ්ඨාර කුළුණක් තැනීමට අවසර ඉල්ලා එවා තිබුණු හෙයින් වැලිගම් කෝරළේ පොල්වත්තේ (සිතියම ඕ 24/37) ගංගාරාම විහාරය පරීක්ෂා කළා.

මේ ගොඩනැගිල්ලේ පිළිමගෙයි ඇති බිතුසිතුවම් පතුරු ගැලවෙමින් පවතී. කුඩා සතුන් වගයක් විසින්ද සිතුවම් ඇති බදාමය පළුදුකරන බව දක්තා ලදි. සිතුවම් සහිත පිළිමගෙයි බූම්තෙල් ලාම්පු හා ඉවිපන්දම් දැල්වීම නිසා සිතුවම් මත පහන් දැලි පතිතව ඇත.

සථානයේ ඇති සැතපෙන පිළිමයේ වම් අතේද පිපිරීමක් තිබේ.

සුඛණීරාම විහාරය

නාඳුගල වසමේ ගතබොඩ පත් තුවේ වටගෙදර (සිතියම ඔ 25/25) පිහිටි සුඛණීරාම විහාරයේ විශාල ගොඩනැගිලි දෙකකුත් දාගැබකුත් දක් නට ඇත.

මෙහි ශොඩනැගිලිවලින් පැරණිම ගොඩනැගිල්ල වැම්පිට විහාරයකි. විහාරය තනා ඇත්තේ එකක් අඩියයි අගල් $4rac{1}{2}$ ක්වූ ගල්කණුව මත තැබූ අගල් 10 imes 9 යේ බාල්ක හයකින් කළ අව්වාලයක් මතය.

අයම්චිතරින් අසි 26×24 ක්වූ ගොඩනැගිල්ලකින් වැම්පිට විහාරය වටකොට ඇත. සිංහල උළුවලින් සෙව්ළි කරන ලද මේ පිටන ගොඩනැගිල්ලටත් වැම්පිට විහාරයටත් අතර අඩි 5 සිට අඩි 5 දක්වා පරතෙරක් සහිත පුදක්ෂිණාපථයක් ඇත.

පිටත ගොඩනැගිල්ලේ පිට බිත්තියේ නෙළුම්මල් රටාවලින් පිරුණු ආරුක්කුය. දැනට මෙහි දොරටු දෙකක් ඈතත් මුලින් එක් දොරටුවක් පමණක් තිබෙන්නට ඇතැයි සිතිය හැක. මෙහි වරිච්චි බිත්තිවල හුණු ගා ඈත. ගොඩනැගිල්ලේ ජනෙල් දෙකකි.

ටැම්පිට විහාරයේ බිත්ති ඇතුළත හා පිටන චිතු ඇද ඇත. අතරේ පලාපෙති ලියවැල් දොරටුපාලරුප සූවිසිව්වරණය පාරාවළල්ල රහත්රූප පිච්චවැල් ආදිය ඇත.

පිට බිත්තියේ චිතු අතර බුද්ධචරිතය නිරූපනය කරන චිතුද මෛතීය බෝධි සත්වයානන් වහන් සේ ද තුසිතභවනයද දේ වාරාධනයද ඈත.

ගොඩනැගිල් ලේ මෙම කොටසට ඇත්තේ එක දොරටුවක් පමණකි. චිනු ඇති අයනයක් මත ධාංනි මුදාවෙන් වැඩහිඳින සිරස් පත සහිත බුදුපිළිමයක් දොරටුවට මුහුණලා පිහිටුවා ඇත. මේ පිළිමය අඩි 5 ක් උසය. දණ දෙක ළහ අඩි 4 යි අහල් 4 ක් පළලය. ආසනය උසින් අඩි 2 යි අහල් 8 ක් ද, පළලින් අඩි 3 ක් ද දිගින් අඩි 5 යි අහල් 2 ක් ද වෙයි. දෙපැත්තේම සිතුවම් සහිත වූ දොරෙහි සිංහරුප දෙකක් ද නාරි ලතාවද චිනුකොට ඇත. දොර උළුවස් ස වටේ පාලපෙති මෝස් තරයක් ඇද ඇත. චිනුවල දොරටුපාලයෝ නාගරූප සහිත ඔටුනු පැළඳ සිටිති. එකකට එක් විරුද් දි

පාර්ශ්වයේ ඇති බිත්ති දෙකක රහතන්වහන්සේලාගේ රූප 8 ක් හා බුද්ධරූප 2 ක් මුහුණට මුහුණලා සිටින සේ සිතුවම්කොට ඇත. ටැම්පිට විහාරයට දැන් වියන් පෝරුවක් නැත. එහෙත් බාල්ක දෙකේ ලියවැල් විතුයක් ශේෂය. මේවා අළුත්වැඩියා කර ඇති බවක් නොපෙන්.

මේ ස්ථානයෙහිම අවුරුදු 150 කට පමණ පෙර සාදන ලදැයි කියන තවත් ගොඩ නැගිල්ලක් ඇත. බුද්ධවම් 2482 දී (එනම් කිු. ව. 1939 දී) මෙහි ඇති බිතුසිතුවම් පුතිසංස්කරණය කරන ලද බව එහි ලියා ඈත. ආලින්දයක් සහිත වූ මේ ගොඩ නැගිල්ල අයම්විතරින් අඩි 55 අහල් 6 යි×අඩි 43 යි අහල් 3 කි. ඇතුල් කාමරයේ බිත්ති දෙකකට අසුවනසේ බැදි ආසනයක් මත අඩි 41 ක් දිග සිරස්පොත සහිත සැතපෙන පිළිමයක් ඇත. මේ පිළිමයට දකුණන පැත්තෙන් වැඩහිදිනා පිළිමයක් හා වම්පස හිටිපිළිමයක්ද ඇත. හිටිපිළිමයට වම්පසිත් විෂ්ණු කතරගම යන දෙවි වරුන්ගේ රූප දෙකය. බිත්තිවල පස්වග මහණුන්ගේ රූප, අසුමහා ශාවක රූප, සුවිසිවිවරණය, සත්සතිය හා බුද්ධවරිතයෙන් අනෙකුත් කථාවස්තුන්ද රූකම්කර ඇත. වියන් පෝ*රු*වේ මල් වලලු හා නෙඑම්මල්ද යටලීවල ලියවැල්ද සිතුවම් කොට ඇත. යට ලී පිහිටුවා ඇති ලී කණුවල මිනිස්රූප ඇතුළත් ලියවැල් චිනු කොට ඇත. ගොඩනැගිල් ලට ඇතුළුවීම සඳහා ලී උළුවනු සහිත දොරටු තුනක් ඇත.

ආලින්දයේ වම්පස බිත්තියට අල්ලා මෛතී බෝධිසත්වරූපයක් අඹා චිතු කර **අත.** මේ ගොඩනැගිල්ලේ මෑතදී කරන ලද රූප අතර හතරවරම් දෙවිරූප හතරක් මේ ගොඩනැගිල්ලේ ගඩොල් අල්ලන ලද බිම දැන් සිමෙන්ති බදාමෙන් වසා ඇත.

මෙහි ඇතුල් කාමරයේ වහළ පෙතිඋඑ වලින් වසා ඇති අතර ආලින්දයේ වහළ රට උළුවලින් සෙවිළි කරන ලදය.

ස්ථානයේ ඇති ඡනුාවලිය නැති කුඩා දාගැබ අඩි 3 කුත් අහලක් උස්වූද, අයම් චිතරින් අඩි 27 අහල් 8 ක් හා අඩි 27 යි අහල් 6 ක්වූ ද එසවූ මාලකයක් මත තනා ඇත. දාගැබත් එහි මාලකයත් දැන් හුනුබද මයෙන් වසා ඇත. මලුවේ හුනෙන් පිරි යම් කළ මල් ආසන දෙකකි. මෙය පැරණි දුගැබම බව සථානභාර ස්වාමින්වශන් සේ කියතත් එහි පැරණි ලක්ෂණ කිසිවක් ශේෂව නැත.

හම්බන් තොට දිසාව

මිනුවන්ගමු රජමහා විහාරය

<mark>බටහිර හිරුවා පත්තුවේ ඉහළඹිබොඩ (සිතියම් ඕ 15/48) මිනුවන්හමු රජමහා</mark> විහාරය වාරිමාර්ග අධාාක්ෂකගේ ඉල්ලීම පරිදි පරීක්ෂා කළා. මේ ස්ථානයට යන්ට වලස් මුල් ල තානායම අසළදී වලස් මුල් ල-කටුවන පාරෙන් හැරී හැතැප්ම 3½ ක් තරම දුර අඩිපාරක් දිගේ යා සුතුය. මෙහි ඇති අවශේෂයන් අතුරෙහි අවපච්චම් මඑවක් මන පිහිටි දාගැබක් ද දෙවිවරුන් ගේ ද රූප ඇතුළත් පිළිමගෙයක් ද, පෝය ගෙයක් ද, පුාකාරයකින් වටකළ නාශසද, ආවාසගෙයද වේ. මේ සියල් ලම දැන් විශාල ලෙස අළුත් වැඩියා කර ලාය.

මේ ස්ථානයේ පැරණි ගල්කණු කිපයකුත් රූකම්කළ කණු හිසකුත්, මුරගලකුත් බුදු පිළිමයකට තැනූ ආසනයකුත් කොරවක් ගලුත් දකින් නට ඇත.

යෝජනා කරන ලද වේල්ල බැන්දොත් මේ පුදේශය සම්පූර්ණයෙන්ම යටවේය.

ලුණුගම් වෙහෙර

ම ගම්පත්තුවේ සිනමුන්නෙ ගම ලුණුගම් වෙහෙර (සිතියම් ජී. 8/44) අක්කර දෙකක් පමණවූ ගල්තලාවේ දගැබක අවශේෂ ඇත. දගැබේ මලුව අඩි 25ක් හතරැස්ය. මේ මළුව මත අඩි 3යි අහල් 2ක් උසට බදින ලද අවපට්ටම් තලයක් මැද බොරදම් පත්තා අඩි 3 යි අගල් 1 ක් උසට බැද ඇති දුගැබ ළඟදී අළුත්වැඩියා කරන ලද්දකි. Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org

මෙම දාගැබට අඩි 28 ක් දකුණෙන් ඇති අඩි 80 ක් දිගත් අඩියක් පළලත් ඇති තාප්පය උසින් අගල් 10 කි. මෙයද පරණ බැම්ම මත සිමෙන්තියෙන් තනා ඇත.

ගල් තලාවේ එක් පසෙක ඇති වටකුරු ගලෙක දිගින් පළලින් හා ගැඹුරෙන් අහල් 6 ක්වූ වළක් කැණ ඇත. ගලේ මතුපිට පැත්ත මට්ටම් කර ඇත. මෙය කොතැනක හෝ කණුමුලක් වශයෙන් යොදු තිබෙන්නට ඇති බව පෙනේ.

දාගැබෙන් නැඉගනහිර පැත්තේ ගල්තලාවේ කිරිගොච්චක හැඩය ඇති පොකුණකි. පොකුණේ විශ්කම්භය අඩි 13 යි අහල් 6 ක්ද ගැඹුර අඩි 6 ක්ද වෙයි. ගම්මු මෙය බීමට වතුර ගැනීමට භාවිත කරනි.

ගල් තලාවෙන් බවහිර පැත්තේ ඇති පොකුණට පුරාණයේදී ගලින් බැඳි තාප්ප දෙකක් විය. මේ තාප්පවල අවශේෂයන් ළඟදී අලුත්වැඩියා කර ඇත. බිත්ති දෙක හමුවන තැනට අඩි 16 ක් දකුණු පැත්තේ පිහිටි ගලේ කැණූ අඩි 8 ක් පමණ පළල කාණුව වැඩි ජලය ගලා යෑමට සාදන ලද්දකි. මෙතැනට වතුර ඒමට තිබුණු තච්ච වසාදමා ඇත. මේ ඉඩමේ දකුණු පැත්තේ ඇති කටුලැහැබින් ගහන ලඳුකැලය නිසා ඒ පැත්ත පරීක්ෂා කරන්නට බැරීම් ඇත.

ගල් කණුවන් න

යටාලදාගැබට අසළ පාරෙන් එපිට පැත්තේ ඇති ගල්කණුවන්ත නොහොත් පන්සල්වත්ත තිස්ස බාලිකා විදයාලයේ ඉඩමට යා කිරීමට යෝජනා කර තිබුණු හෙයින් එකී ඉඩම යළිත් පරීක්ෂා කළා.

1965 වර්ෂයේදී මේ ස්ථානයේ කරන ලද කැණීමේ විස්තර සමග ස්ථානයේ ඇති අවශේෂයන් පිළිබඳ විස්තරයක් යටාල ආසනඝරය යන ශීර්ෂය යටතේ 1964-65 වර්ෂයේ පුරාවිදන කොමසාරිස් තැනගේ පාලන වාර්තාවේ සඳහන් විය.

දෙබරවැව හන් දිය අසළ ඉඩම්

මාගම්පත් තුවේ තිස්ස දෙබරවැව මංසන් ධිය අසළ අ. ග. පි. 622 කැබලි අංක 85 කෝ. 85 ඇම්, 85 ඇත්, 85 පී සහ 85 (සිතියම පී. 13/17) පථික්ෂා කරන ලදී.

මේ ස්ථ නය වනලැහැබින් ගහන හෙයින්, කුමානුකූල පරීක්ෂණයක් පැවැත්විය නොහැකි විය. දැනට පරීක්ෂා කළ හැකිවුණු අන්දමට පැරණි ගොඩනැගිලි අවශේෂ යන් පොළව මතුපිට නොපෙනේ.

> උතුරුමැද පළාත අනුරුධපුර දිසාව

ගැමුණුපුර පැරණි ස්ථානය

නුවරගම පළාතේ විලච්චි කෝරළේ රාජාංගණේ වහාපාරයේ දැනට ගැමුණුපුර (සිතියම එf ප්. 13/1) යයි කියනු ලබන පුදේශයේ පරිමිතියෙන් අඩි 125 ක්ද, උසින් අඩි 8 ක්ද වූ දශැබක අවශේෂයන් දකින්නට ඇත. මේ දශැබ තනා ඇත්තේ එසෙවූ චතුරශු මළුවක් මතය.

දුගැබට දකුණින් ඇති පැරණි ගොඩනැගිල්ලේ ඇතුළු කාමරය අයම්විතරින් අඩි 20×19 ක් වෙයි. එහි නැගෙනහිර පැත්තේ ඇති ආලින්දයේ දිග පළල අඩි 11×9 යකි. ආලින්දයේ තිබී ඇති පේළියකට කණු හතරක් බැගින්වූ කණු පේළි හතරින් දැන් සම්පූර්ණයෙන් ශේෂව ඇත්තේ කණු තුනක් පමණකි. අනික් කණුවලින් ශේෂව ඇත්තේ හිටවූ මුල් කැබලි පමණකි. මෙයින් සම්පූර්ණ කණුවක්

අඩි 7 ක් පමණ, උසය. ආලින්දය කොටසේ එක් එක් කෙළවරේ එක් ශල්කණු කැබෙල්ලක් සිටවූ තැනම ඇත. ගොඩනැගිල්ලට ඇතුළුවන තැන මුරගල් හෝ සදකඩපහණක් නැත.

මේ ගොඩනැහිල්ලට අඩි 25 කට දකුණින් තවත් ගොඩනැහිල්ලක අවශේෂයන් ඇත. මේ ගොඩනැහිල්ල කොතරම් ප්රාපත්ව ඇතිද යත් එහි විස්තර කිහිවක් දැන් සොයාගත නොහැක. දාගැබ අසළ ඇති දිග පළල අඩි 8 යි අහල් 9×අඩි 3 යි අගල් 10 ක් වන ආසනගල දන් දෙකට කැඩී ඇත. දුගැබට අඩි 100 ක් පමණ දකුණෙන් තවත් ආසනගලක බාගයක් පොළොවේ වැළලී ඇත්තේය.

දාගැබ ළඟ සිරිපතුල්ගල් දෙකක්ද දක්නට ඇත.

මුස් නව

කලාගම්පළාතේ නැගම්පහ කෝරළේ කැලේගම්තුලානේ මුස්නව (සිනියම ඇt්ප්. 19/66) වැට ඉස්මන්තේ පැරණි සථානයක් ඇත. මේ සථානයේ අඩි 4 ක් උසන් අඩියයි අහල් 6 ක් පළලත් ඇති මුරගලක් ඇත. ගලේ රුකම්කර ඇති දොරටුපාලයා තැනින් තැන කැඩි ගොස් ඇත. දෙරටුපාල රූපවල නිතරම පාහේ දක්නට ලැබෙන නයිපෙණ මෙහි නැත. එහෙත් රූපයේ හිසට උඩින් හඳුනාගත නොහෙන කිසියම් දෙයක් පෙනේ. ගලේ මෙම කොටස කැඩී ඇති හෙයින්, එය හඳුනා ගැනීමට නො හැකිය. දොරටුපාලයා තම දකුණනින් මල් පොකුරක් ඔසවාගෙනය. ඔහුගේ පාදයත් ළහ සිටින අයවළුන් දෙදෙනා ගණයින් නොව සාමානා පුරුෂ ස්වරූප ඇත්තවුන් දෙදෙනෙකි.

මුරගල තිබෙන තැනව නුදුරුව ගඩොල්කැට විසුරුණු බිම් පෙදෙසක් දැන් කුඹුරකට හරවා ඇත. අතීතයෝ මෙහි තිබෙන්නට ඇති ගොඩනැගිල්ලක් කිසි අවශේෂයක් නොතබා අතුරුදන් වී ඇති බව පෙනේ.

•ජිනපාතුාරාමය

හබරන හන්දිය අසළ ගල් තලාවක පිහිටි පැරණි ස්ථානය යළි පරීක්ෂ් කළා. මෙහි ගල් තලාව මත පරිමිතියෙන් අඩි 80 ක් පමණවූ දාගැබක් සක්කගලින් බැඳ ඇත. දාගැබට දකුණෙන් වතුර රැඳෙන විශාල ගල්වලක බස්නාහිර ඉවුරේ අඩි 19 ක් දිග අඩි 7 ක් පළල ගිරිලිපියක් ඇත.

පොළොන්නරුව දිසාව

සුදුකන්දේ රක්ෂිත කැලය

සිංහළපත්තුවේ ශිරීතලේ තුලානේ ශිරිතලේ රජඇල සුදුකත්ද (සිතියම ජී. 17/41) රක්ෂිත කැලයේ පැරණි ස්ථානයෙක් ඇත. මෙහි බෑවුම්වන බිම පෙදෙසක පැරණි ගොඩනැගිල්ලක් තිබූ ස්ථානයකි. දැන් එහි ඇත්තේ කළුගලින් කළ ආධාර බැම්මක්ද හැඩ කරන ලද කුඩා ගල්පුවරු කැබලි කීපයකුත් පමණි. අවට බිමේ උඵ කැට කැබලි හා ගඩොල් කැට කැබලි ඇත. ගොඩනැගිල්ල තිබුණු තැන මධායේ තිදන් හොරුන් විසින් හාරන ලද ලොකු වළකි.

නල්පොන

පොළොන් නරුවේ තල් පොත බී. ඕ. පී. 317 බී. කොලනියේ අංක 126 දරණ කුඹුරේ ගොඩ ඉඩම් කොටසක වළක් හාරද්දී බෝධිසත්ව රූපයක කළෙන් කොසටක් කැතිතල දෙකක් ගිරයක් පැරණි කාසි දෙකක් හා මැටි ජලනලයක කොටසක් ලැබී ඇත. මේ වස්තූන් දැන් එම කොලනියේ තල්පොත පිරිවෙණේ තබා ඇත. අතරින් පතර දක් නට ඇති ගඩොල් කැට ඇරෙන් නට මෙහි ගොඩනැගිලි අවශේෂ යන් කිසිවක් දැන් දක් නට නැත.

හිතුරක්දමනේ ආර්. බී. 5 හේ පැරණි ස්ථානය

සිංහළ පත්තුවේ හිතුරක්දමනේ ආර්. බී. 5 හේ පැරණි ස්ථානය යළිත් පරීක්ෂා කරන ලදි. මේ ස්ථානයේ ගොඩනැගිල්ල අඩි 14×18 පුමාණයේ කාමරයක් හා එහි නැගෙනහිර පැත්තෙන් සම්බන්ධකොට ඇති අඩි 12×11 පමණවූ ආලින්දයක් ඇත්තකි. ආලින්දයේ කෙළවරේ කොරවක්ගල් දෙකක් හා හොඳින් ඔපමට්ටම් කරන ලද චාම් මුරගල් දෙකක්ද ඇත. ගොඩනැගිල්ලේ උසින් අඩි 5 ක් පමණවූ රඑගල් කණුවලින් 5 ක් තවමත් කෙලින් ඇත. අතික්වා ඇදහැලී හෝ කැඩී

මේ ගොඩනැගිල්ලේ ගල්කුඑණුවලට හේත්තුකර හිටිපිළිම දෙකක් වැඩ හිදින පිළිමයක් හා බෝධිසත්ව හෝ දේවරූපයක් තිබේ. එක් හිටිපිළිමයක් අඩි 5 ක් උසය. උරහිස් ළහිත් අඩි 2 ක් පළලය. මේ පිළිමයේ හිසත් අතුත් කැඩිගොස්ය. මෙසේම හිස හා අත් කැඩි ගිය අනික් හිටිපිළිමය උසෙත් අඩි 4 යි අහල් 9 කි. උරහිස් ළහිත් පළල අඩියයි අහල් 9 කි.

වෑඩහිඳින පිළිමයේ එක් අතක් උරහිසෙන් කොටසක් සමග කැඩිගොස්ය. කඳෙන් වෙන්වුණු නමුත්, එහි හිස ස්ථානයේම ඇත. හිසත් සමග පිළිමයේ උස අඩි 2 යි අඟල් 6 කි.

හිනි ඇඳුම්න් සැරසුණු පිළිමයේද හිස හා අත් කැඩිගොස්ය. දැන් ඇති තත්ත්ව යෙනේ එහි උස අඩි 5 සි අගල් 3 කි. උරහිස් ළඟ පළල අඩි 2 කි.

වැඩහිදින පිළිමයක පපුවෙන් පහළ කොටසක් හා බෝධිසන්ව රූපයක තුනට් යෙන් පහළ හා දණදෙකින් ඉහළ කොටසක්ද ස්ථානයේ ඇත.

මේ පිළිම සියල්ලම සුදුහුනුගලින් කරන ලද ඒවාය.

ගොඩනැගිල්ලෙන් නැගෙනහිර පැත්තේ ඇති වතුරවළ පැරණි පොකුණක් විය හැක

වයඹ පළාත

කුරුණෑගල දිසාව

කරගහ ගෙදර අම්බලම

කටුගම්පල හත් පත් තුවේ මැදකැටිය කෝරළේ කරගහගෙදර (සිතියම අයි. 13/52) පැරණි අම්බලම පරීක් ෂා කරන ලදි.

මේ අම්බලම තනා ඇත්තේ ලොකු ගල්කුච්චි හතරක් මත යෙදූ බාල්ක අව්වාල යක් මතය. වහළ දරා සිටින ලොකු ලී කණු හතර හරස්කැපුමෙන් අහල් 7 ක් වූ හතරැස් කණුය. අම්බලමේ කෙළවරේ එය වචේට කුඩා කණු 17 කි. එක කණුවකවත් කැවයම් නැතිවුවද ලොකු කණු හතර මත කැවයම් කළ පේකඩ තබා ඇත. අම්බලමේ දොරවුව තිබී ඇත්තේ නැගෙනහිර පැන්තේය. දොරවුවට තිබී ඇති ලීපඩි පෙළ දැන් දක්නට නැත.

මේ ගොඩනැගිල්ල උතුරේ සිට දකුණට අඩි 13 යි අහල් 2 ක්ද, නැගෙනහිර සිට බටහිරට අඩි 13 ක්ද වෙයි. එහි වහළට යොදා ඇත්තේ පෙතිඋඑය. වහළේ බාල්කයක කොටා ඇති පරිදි අම්බලම ඉදිකර ඇත්තේ 1837 දීය.

බෝගහපිටියේ අම්බලම

කටගම්පොල හත් පත් තුවේ බෝගහපිටියේ (සිතියම අයි. 13/44) ඇති අත්දමේම තුවත් ගොඩනැගිල්ලක් පරීක්ෂා කරනු ලැබීය. එහි වහළේ බාල්කයක කොටා ඇති සටහනක් අනව මේ ගොඩනැගිල්ල ඉදිකර ඇත්තේ ශක වම් 1783 (කි. ව. 1861) දීය. මෙහිද ලොකු ගල්කුව්ටි හතරක් මත යෙදු බාල්ක අව්වාලයක් මත ගොඩනැගිල්ල ඉදිකර ඇත. වහළ දරා ඇත්තේ එකී අට්ටාලයේ සිටවු ලොකු ලී කණු හතුරකිනි. මේ කුණු හතුරේ මල් සත්ව ආදි රුකම් කර ඇත. ඒවා මත රුකම් කළ පේ කඩය. ගොඩනැශිල්ලේ කෙළවර වටේ කඩා කණ 16 කි.

අම්බලම අඩි 14 රේ චතුරශයකි. එය සෙවිලිකර ඇත්තේ පෙති උළුවලිනි.

සිවුරුදෙණියේ රජමතා විහාරය

දඹදෙණිහත් පත්තුවේ බටහිර උඩකහ කෝරළේ සිවුරුදෙණි රජමහා විහාර භුමියේ (සිතියම අයි. 18/33) පුරාණ ගඩොල් කැබලින් උඑකැට කැබලින් විසුරුණු ගොඩැල්ලක් ඇත. මේ ගොඩැල්ල මඛාසයෙන් නිදන් හොරුන් විසින් භාරන ලද වළකි. එසේ හැරීමේදී පැරණි ගඩොල් බැම්මක කොටසක් මතුවී ඇත. ගොඩැල්ල අවට හාරනවිට පැරණි ගඩොල් කැලි හා බොරදම් කළ ගඩොල් මතුවී ඇත. මෙතනින් ලැබුණු සම්පූර්ණ ගඩොලක් අගල් 16 imes 9 imes 4ක් විය.

ශී ශෛලගිරි විහාරය

දකුණු කටුගම්පොලකෝරළෝ උඩබද්දුව ගම්මුලාදැනි කොට්ඨාශයේ නැවාකඩ (සිතියම අයි. 12/50) ශී ශෛලගිරි විහාරය පරීක්ෂා කරන ලදි. මට්ටමට වඩා උස නැති ගල් තලාවක බාහ්මී අක්ෂර ලිපියක් ඇත.

නෙව්ටියාගම

වන් නිහත් පත් <mark>තු</mark>වේ පහළවිසිදෙක කෝරළේ හෙට්ටියාගම (සිතිය**මු** ඇර්ජ්. 24/50) පැරණි ස්ථානය පරීක්ෂා කරන ලදි. මෙහි ගලපාමුල ඇති විශාලම ගොඩ නැගිල්ලේ අවශේෂයන් උතුරේ සිට දකුණට අඩි 56 කුත් නැගෙනහිර සිට බස් නාහිරට අඩි 33 කුත් ඇත. මේ ගොඩනැගිල්ලේ එක පෙළක කණු හතරක් ඇති කණුපේළි පහක් තිබී ඇත. හරස් කැපුමෙන් අහල් 18 imes 14 ක්වූ මේ කණුවලින් සිටවු තැනම තවමත් ඇති කණු හතර පොළවෙන් අඩි 10 ක් පමණ උසට ඇත.

මෙම ගොඩනැගිල්ලට අඩි 50 ක් පමණ උතුරෙන් ඇති ගොඩනැගිල්ලකින් ශේෂවී ඇත්තේ කැඩීගිය ගල් කණුවල කොටකැලි කීපයක් පමණකි. තවත් කැඩීගිය ගල් කණුවල කොට කැලි අවට තැනින්තැන දක්නට ඇත. මේ ගොඩනැගිල්ල අසල ආයතචතුරශු ආසනගලක කැබලි ඇත.

ගල්පර්වතය මුදුනේ කුඩා හිරි ලිපියකි. ලිපියට නුදුරුව බුද්ධ පුතිමාව**ක** පද් මාසනයකි.

පුත්තලම දිසාව

කදුරුකෝට්ටේ පැරණි ස්ථානය

රාජකුමාර වන් නිපත් තුවේ පුත් තලම පත් තු හා කඩවත් හතර කොට්ඨාශයේ සොහොන් කල්ම ගමේ (සිතියම ඇ£ප්. 21/40) කදුරුකෝට්ටේ පැරණි ස්ථානය පරීක් ෂා කරන ලදි.

මෙහි නිදන් හොරුන් විසින් බිද විනාශ කරන ලද කුඩා දාගැබක අවශේෂයන් ඇත. දාගැබට නුදුරින් ගොඩනැගිලි දෙකක් තිබුණු ලකුණු දක්නට ඇත. ඉන් එක් තැනක අඩි 5 ක් පමණ උස ගල්කණුවක් හා තවත් කණුවක කැබෙල්ලක් ඇත. අනික් ස්ථානයේ අඩියක් පමණ උස ගල්කණු කීපයකි. ඉඩමේ තැනින් තැන පැරණි ගඩොල් බැම්වල කොටස් පැරණි ගඩොල් කැලි හා ගල්කණු කැබලි ඇත.

දාගැබට හා ගොඩුනැගිලි දෙකේ අවශේෂයන්ට උතුරෙන් සමතලා මුදුනක් සහිත ගොඩැල්ලකි. අඩි 25 ක් පමණ උසට ඇති මේ ගොඩැල්ල ගරාවැටුණු දාගැබක අවශේෂ ඇති තැනක් විය හැක. මෙය දාගැබක අවශේෂයන් නොවේ නම් මිනිසුන් විසින් තනන ලද පස්කන්දකි. ස්වාභාවික කන්දක් විය නොහැකිය.

බුරුතකැලේ පැරණි ස්ථානය

ආනෙයි විලුන්දන් පත්තුවේ උතුරු පිටිගල් කෝරළේ කටුපොත ගොවිජනපදයේ බුරුතකැලේ (සිතියම අයි. 1/63) පැරඹි ස්ථානය පරීක්ෂා කළා.

ගොවිජනපදයේ මිනිසුන්ට බෙදා දී ඇති ඉඩමක පැත්තක් අඩි 10 ක්වූ සමචතුරශු ගොඩනැගිල්ලක් ඇත. මෙහි හතරමුල්ලේ එක් මුල්ලක ගල්කණු පේළි 4 බැගින් පිහිටෙවු උසින් අඩියක් පමණවූ ගල්කණු 16 ක් ඇත. මැද හතරැස් කුහරයක් කොටා ඇති පැරණි ගල්ලැල්ලක් ගොඩනැගිල්ල ඉදිරිපිට ඇත. අවට බිමේ පොල් වළවල් සඳහා පොළව හාරද්දී පැරණි ගඩොල් කැබලි හා උඑකැට කැබලි මතුවී ඇත.

විළඳගොඩ

දෙමළ හත් පත් තුවේ රාජවන් නි පළාතේ පහළ පුලියත් කුළම නමැති ගමට බටහිරින් ඇති විළඳහොඩ පුරුණ ස්ථානය (සිතියම ඇfප්. 12/11) පරීක් ෂා කළා. මෙහි කටාරම් කෙටු ගල් ලෙන් කීපය අතුරෙන් සමහරක බාහ්ම ලෙන්ලිපි ඇත. ස්ථානයේ ගල් තලාවන් හා ගල්පරයන් ඇත. උසම ගල් තලාවේ පැරණි ලෙන් විහාරයකි. ලෙන් විහාරය ඉදිරියෙන් අඩි 18 ක් දිග හා අඩි 18 යි අහල් 6 ක් පළල ගොඩතැගිල්ලකි. මේ ගොඩනැගිල්ලේ ගඩොල් බිත්තිවලට මැදිකළ ගල් කණුවලින් හයක් තවමත් කෙළින් තිබෙයි. මේ ගොඩනැගිල්ලට ඉදිරියේ සම්බන්ධ කළ අඩී 11 යි අහල් 6 ක් දිග අඩි 15 යි අහල් 6 ක් පළල ආලින් දයකි. එය වටේ ගඩොල් බිත්ති නිබී නැත. විහාරගෙයි බිත්තිවල ගඩොලක් පුමාණයෙන් අහල් $18 \times 6 \times 21$ ක් වෙයි.

මේ විහාර ගෙයට නැගෙනහිරින් ගල්තලාවේ මුදුනේම නිදන් හොරුන් විසින් බිඳ විනාශ කරන ලද දාගැබක අවශේෂයන් ඇත.

ගල් තලාවට නැගෙනහිරින් ඇති විශාල පොකුණේ ඉවුර වටේ කළුගලෙන් බැම්ම බැඳ ඇත.

ගල්නලාවට බටහිර පැත්තේ පැත්තක් අඩි 35 ක්වූ හතරැස් ගොඩනැගිල්ලකි. මෙහි කණු පහ බැගින් තිබී ඇති කණුපේළි පහෙන් දැනට කෙලින් ඇත්තේ කණු පහක් පමණකි. මින් එක් කණුවක් දළ වශයෙන් අඩි 12 ක් පමණ උසය ගොඩ නැගිල්ල මධායේ මුණින් පෙරළී ඇති ගලින් කළ හිස නැති විශාල හිටි පිළිමයක අඩක් පසට යටවී ඇත. මතුපිට පෙනෙන්නට ඇති දණෙන් ඉහළ කොටස අඩි 9 ක් පමණ උසය.

මෙම ගොඩනැගිල්ලට වයඹින් විශාල ගල්කණු සහිත අඩි 45 ක් දිග අඩි 33 ක් පළල ගොඩනැගිල්ලකි. මෙහි එකක කණු හතරක් වූ කණුපේළි හයේ කණුවක සාමානා උස අඩි 8 යි අහල් 6 කි.

මේ ස්ථානය සැමතැනම ගලින් කරන ලද ආධාර බැම් කොරවක්ගල් හා චාම් මුරගල්ද ඇත.

උතුරු පළාත

වෙඩ්ඩිකලමේ කල්ලාර් නම් ස්ථානය

උතුරු පළාතේ වවුනියා දිස්තික්කයේ චෙඞ්ඞිකුලම්හි කල්ලාර් නම් ස්ථානය පරීක්ෂා කළා.

මෙම ස්ථානයේ නිදන් හොරුන් විසින් හාරන ලද දැනට අඩි 14 ක් පමණ උස ගඩොලින් බැදි දගැබක් ඇත. මෙම දාගැබ් භුමිය ද ඇතුළු අක්කජ 500 ක් දුම්කොළ වගාවන් සඳහා බදු දී ඇත. මෙම ස්ථානය දනට ඉතා සීසුයෙන් එළිපෙහෙළිවී යන නිසා දගැබ් භූමිය ඇතුළු අක්කරයක පුදේශයක් පුරාවිදාහ කටයුතු සඳහා වෙන් කිරීමට දිසාපති තුමාගෙන් ඉල්ලුම් කොට ඇත.

දෙපෘථිතමේන්තුවේ ඒ ඒ අංශභාර සහකාර කොමසාරිස්වරුන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද වාර්තා පහත එන්නේ ය :—

රසායනික තැහැවිරීම්

ආර්. එච්. ද සිල්වා, බී. ඇස්සී. (ලංකා), බී. ඇස්සී. (ශෞ.) (ලන්ඩන්), ඩී. පිල්. (ඕක්ස්පඩ්), සහකාර කොමසාරිස් (රසඥ)

" රසායනාගාරය

පුරාවිද සාව හා ඒ සම්බන්ධ විෂයයන් පිළිබඳ විද සාත්මක පොත් දහයක් රසා**ය**නා ගාර අංශයේ පුස්තකාලයට එකතුකළා.

පෙ ම්පරිප් පුවෙන් ලැබුණු අංක 7 දරන විශාල මැටි බඳුනක කොටස් එකතුකොට තහවුරුකළා.

ඡායාරූප පන් සිය විසිහයක සේයාපටල සකස්කොට ලොකු කළා.

කත් තරෝදෙන් ලැබුණු හුණුගල් කැබෙල්ලක් රසායනික විශුහයකට භාජනකළා. ගඩලාදෙණි විහාරයේ බදාම හා ගල්බැම් ශක්තීමත් කිරීම සඳහා යෙදීමට සුදුසු රසායන දුවාය තෝරාගැනීම සඳහා අත්හදු බැලීම් කළා.

අවුකණින් ලැබුණු කුඩා ලෝකඩ පිළිම හතරක් රසායනික කුමයෙන් පිරිසිදු කර ගෙන ගියා. මේ වැඩය තවම අවසාන නැත

පහත සඳහන් භාණේඩ තහවුරු කළා :—

- (1) අළුත්තුරු කෝරළේ රිතිගල්වත්තන් ලැබුණු පැරණි කාසි දහසයක්.
- (2) කන් තරෝදෙන් ලැබුණු පැරණි කාසි විසිහතක්.
- (3) කොළඹ දිස්තුික්කයේ නයිවල නම් ස්ථානයෙන් පැරණි කොසි එකසිය හැට පහක්.
- (4) පිංචැව පැරණි භූමිදානයන් ඇති ඉඩමෙන් ලැබුණු යකඩ භාණ්ඩයක (පිහි තලයක) කැබලි දෙකක්.
- (5) පඬුවස් නුවර පුරුවිදාහ ඉඩමෙන් ලැබුණු යකඩ හාණි ඩයක් (හෙලි තුඩක්) සහ යාපහුවේ පිංචැව භූමිදාන ඉඩමේ වළංකැබලි සහිත පස් සවලපයක් පරීක්ෂාකළා. කලකින් ශුද්ධ නොකළ රසායනාශාරයේ ජලනල කොන් තුාත් කරුවන් ලවා ශුද්ධ කෙරෙව්වා.

පර්යේ ෂණ

තඹන් හා තඹ මිශු දවාවලින් කළ භාණිඩ තහවුරු කිරීම සඳහා අයන් එක්ස් චේන්ජ් රෙසින් නම් දවා භාවිතකර අළුත් කුමයක් අත්හදා බලන ලදි. නොයෙක් තැන්වලින් ගෙනා දවායන්හි ඇති ලෝහ පුමාණයන් හඳුනාගැනීම හා විශුහකිරීම සඳහා අත්හදාබැලීම් වශයෙන් " තින්—ලේ යර් කොමටොගැපී " යන නමින් හඳුන්වන කුමය යෙදුවා.

මේ අත් සෑදා බැලීම් තවදුරටත් කරගෙන යනවා.

බාහිර වැඩ

බස්නාහිර දිසාව

කෝට්ටේ

බැද්දගාන පුරාවිදක සථානයේ දාගැබ මත වැවෙන දිලීර අස්කිරීමට හා ඒවා නැවත වැලැක් වීමට භාවිත කිරීමට සුදුසු රසායන දුවායක් සොයාගැනීම සඳහා පර්යේෂණ කළා.

වයඹ පලාත

පඬුවස් නුවර

මැටිභාජන සාදන කුමයන් ගැන මේ ස්ථානයේ දී පරීක්ෂා කළා.

යාපහුව

මෙහි රජමහා විහාරයේ බිත්තිවල ඇති චිතුයන් තහවුරු කිරීමට පටන් ගත්තා. මෙහි ගන්නා ලද්දේ 1964/65—චාර්තාවේ ජී. 51 පිටුවේ සඳහන්කළ (1), (2) සහ (3) යන පියවර යනුයි. මේ චිතුයන්ගේ ජායාරූප ගත්තා.

මධාාම පළාත

මහනුවර

පුරාවිදහා කටුගෙය පිහිටුවා ඇති හොඩනැගිල්ලේ පුධාන දොරටුවේ පිහිටි හුණු ආලේ පයෙන් වැසුණු පිළිස්සූ මැටියෙන් ශුද්ධකොට මතුකිරීම පිළිබඳ ව වැඩ යළිත් පටන්ගත්තා. වර්ෂය අවසානවන විට දොරටුවේ දකුණුපැත්තේ සිංහරූප තුනක් මතු කරවන ලදි.

මාතලේ

1964-65 වර්ෂයේ පටන්ගත් සුළුනාපහුර විහාරයේ විනුයන් නැහැවිරීමේ වැඩය මේ අවුරුද්දේද කරගෙන ගියා.

සියිපිය

වරින්වර ස්ථානයට ගොස් චිතු ගුහාවල බදාමය නහවුරුකිරීමේ කටයුතු කළා. විස්තර වඩාත් හොඳින් පෙනෙන පරිදි ඒ. අංකය දරණ චිතුගුහාවේ අංක 3 හා 4 දරන චිතුවලට තවදුරටත් රසායනික පිළියම් යෙදුවා. වතුර කොටුව සහිත ගලේ යටියැත්තේ ගුහාවේ චිතු ඇති බදාමය ශක්තිමත් කළා. නයිපෙණ ගුහාවේ සිතියම් සහිත බදාමය මත වැවුණු දිලීර ඉවත්කළා.

උතුරුමැද පළාත

අනුරාබපුරය

රුවන් වැලි චෛතාගේ පැහැය දුර්වර්ණ කරමින් වැවෙන දිලීර අස් කිරීමට සහ ඒ වා වැලැක් වීමට නවත් අත් හදාබැලීම් කීපයක් කළා. දාගැබමත ගාන්ට යෝජනා කරන සුදු ආලේ පය ගැයුතු අන් දම ගැන අනුරාධපුර සංරක්ෂණ මණ්ඩලයට ගුරු හරුකම් දුන් නා.

පොළොන් නරුව

1963-64 වර්ෂයේ පටන්ගත් තිවංකපිළිමගෙයි චිතුයන් තහවුරුකිරීමේ වැඩ මේ වර්ෂයේ ද කළා.

තිශ්ශංකලතා මණ්ඩපයෙන් අඩි කිපයක් දකුණෙන් තිබුණු නිෂ්ශංකමල්ල රජුගේ සෙල්ලිපියක කැබලි තහවුරුකළා.

නැගෙනහිර පළාත

ගල් ඔය

ගොනාගොල්ලේ පැරණි ස්ථානයේ චිතුය වටේට ආරක්ෂාකිරීම සඳහා යොද ඇති බැම්මෙන් වතුර කාන්දුවීම වැළැක්වීමට එසේ වතුර <mark>කාන්දු</mark>වන තැන්වලට "බොන්ඩාපේස්ට්" නම් සංයෝගය යෙදුවා

1967 අගෝස්තු මස 2 වන දින දී ආචාර්ය රාජා ද සිල්වා මහතා විසින් " පොම්ප රීප්පුවේ මැටිබදුන් භුමිදානයන් පිළිබඳව ළහදී කළ සොයාගැනීම්" ගැන කෞතුකා ශාරු අධාෘයන කවයේ මෙහෙයිමෙන් චිතු මඟින් විස්තර කළ කථාවක් පවත්වන ලදී. කථාවෙන් පසු සාකච්ඡාවක්ද ඇතිවිය."

ලේඛන විදහාව

සද්ධාමංශල කරුණාරන්න, ඇම්. ඒ. (ලංකා), පී. එච්. ඩී. (කේම්බුජ්), සහකාර කොමසාරිස් (ශිලාලේඛන)

"සම ලෝචනයට භාජනයවන වර්ෂය තුළදී 1 වැනි උපලේඛනයෙහි දක්වා ඇති පරිදි සෙල්ලිපි 46 ක් ස්පශීලාංඡන ගෙන ඇත. ඒවා පහත සඳහන් අයුරු කාල පරිච්ඡේදයනට වර්ග කළ හැක.

බාන්ම් සෙල්ලිපි

ආදී බාහ්ම අක්ෂරයන්ගෙන් යුත් ලෙන්ලිපි 20 දෙපාර්තමේන්තුවේ සහාය ඇතිව මහාචායයී පරණවිතාන මහතා විසින් සකස්කරනු ලබන සෙල්ලිපි සංභිතාවේ 1 වැනි වෙළුමෙහි ඇතුළත් වෙනවා ඇත. මේ සංහිතාවේ මුදුණ කටයුතු දන් බොහෝදුරට අවසන් හෙයින්, එය ඉතා ඉක්මණින් පුකාශයට පත්කරනු ලැබේ. කි. ව. 1 සිට 5 යන සියවස්හිලා ගැණෙන ඉතිරි සෙල්ලිපි හයද දැනට සකස් කරගෙන යනු ලබන සෙල්ලිපි සංහිතාවේ දෙවැනි හා තුන්වැනි වෙළුම්වල පළවනවා ඇත.

කි. ව. 8-10 යන කාලපරිච්<mark>ඡේ දයන</mark>ට අයන් සෙල් ලිපි

මේ යුගයට අයත් සෙල්ලි<mark>පි දහය</mark> අතුරෙන් ඉතා වැදගත් හැටියට දක්විය හැක්කේ කැළඹේ රජමහ විහාරයෙන් හා කිත්සිරිමෙවන් කැළඹේ විහාරයෙන් සොයාගන්ට ලැබුණු ලිපි දෙක පමණය. මින් පළමු ලිපිය කැළඹේ රජමහා විහාරයේ විභීෂණදේවාලයේ ඇතුළු ගථ්නයෙහි උළුවහු පඩකද වශයෙන් යොදු නිබී හමුවු අතර, දෙවැන්න කිත්සිරීමෙවන් කැලඹ් විහාරගේ පිට මළුවෙහි පස්සට තිබී හමු විය. මේ ලිපි දෙකෙහිම කේසධාතු යන වචනය ඇති බව විදෙහැදය විශ්ව විදහාල ගෙහි පුරාවිදහා අංශයෙහි ක්රිකාචායkීවරුන් කිහිපදෙනෙකු විසින්ම පැවසීම නිසා කැලඹ් විහාරගේ දාගැබෙහි බුදුරජාණන්වහන්සේගේ කේසධාතූන් තැන්පත්ව ඇතැයි යන විශ්වාසය උඩ මේ පිළිබඳව සැහෙන මහජන උනන්දුවක් ඇති විය. නමුත් සෙල් ලිපි දෙකම සියුම් පරීක්ෂණයකට භාජනය කළ ආචායkී පරණවිතාන මහතාගේ අදහස වූගේ එම වචනය "නානකඩ ධාතුව" යන අදහස දෙන "උදකස්ද," යන්න බවය. කැලණිරජමහවිහාර දාගැබෙහි බුදුරජාණන්වහන්සේගේ "නානකඩය" නිදාන් කොට ඇතැයි යන ජනපුවාදයක් කි. ව. 10 වන සියවසෙහිදී පමණ පුචලිතව තිබූ බව මේ අනුව පිළිගන හැක. බුදුරජාණන්වහන්සේ කැලණියට වැඩි ගමනේ දී කැලණි නදී තෙර ස්නානය කළ බවටද විශ්වාසයක් ඇත.

නමුන් ශී රාහුල හිමියන්ගේ 15 වන සියවසට අයත් සැළලිහිණි සන්දේශයෙහි සඳහන් අන්දමට කැලණියෙහි ජලස්නානයෙන් පසුව බුදුරජාණන් වහන්සේ චීවර පෙරවූ ස්ථානයෙහි " සිවුරු දාශැබක්" කර ඇති බව කියතත්, එහි සිවුරු නිදානයක් ගැන සඳහන්කර නොමැත. එම පුවෘත්තිය සඳහන් කවිය මෙසේය:

සමණොළ ගිරි ගිජ්දු දිග කළ සොඩෙක	සැටි
සිහිලළ ගැහැ සිලිල් සනහා මුනි නො	ගැටි
පැහැදුල තුන් සිවුරු ඇඳ පෙරවැ වැඩ	සිට්
තැන කළ සිවුරු දාගැබ වැඳ නොපෑ	පිති

(සැළලිහිණි සත්දේශය)

"සමන්තකුට පර්වත නමැති හස්තිරාජයා විසින් දිශු කරන ලද සොඩක් බෑුමූ සටහන් ඇති සිහිල් ගඟෙහි විතරාගිවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දිය නා පුහායෙන් දිලිසෙන්නාවූ තුන් සිවුරු හැඳ පෙරවා වැඩසිටි ස්ථානයෙහි කළ සිවුරුදාගැබට පිටු නොපා නමස්කාර කර."

තවද එම ලිපියට අනුව කැළණි විහාරයෙහි තිබූ "මිණි දඩු වැට" පහනක හා රුවන්වැලි දාගැබ හා සම්බන්ධිත නාටා කණ්ඩායමක නඩත්තුව සඳහන්ය. මේ අනුව කැළණි දාගැබද යම් කලකදී පොළොන්නරුවේ හා අනුරුධපුරයේ ඇති රුවන්වැලි දාගැබ්වලට අනිරේක වශයෙන් එනමින්ම හඳුන්වා ඇති බව පැහැදිළිය.

පොළොන් නරු යුගයේ ලිපි

මේ යුගයට අයත් ලිපි අතුරින් වැදගත් යයි දැක් විය හැක් කේ සෙල් ලකතරගම අසළින් ලැබි නිශ්ශංකමල් ලගේ ගාවුත කණුව පමණකි. එය මීට පෙර පුසිද් ධිකොට ඇති කටුගහගල්ගේ වැම්ලිපියට බොහෝසෙයින් සමානය. (එ. සෙ. III වැනි වෙළුමේ 325 වැනි පිටුව බලන් න.) කටුගහගල්ගේ ටැම්ලිපිය මෙතෙක් සොයාගත් ගාවුත කණු අතරින් සම්පූර්ණයෙන් ආරක්ෂාවී ඇති එකම ගාවුත කණුවයයි එම ලිපිය කරනු ලැබූ අවස් ථාවේදී ආචාය\$ පරණවිතාන මහතා ලියා ඇතත්, සෙල් ලකතරගම ලිපියද පේ ළි හතරක් හැරෙන් නට සම්පූර්ණයෙන්ම ආරක්ෂාවී ඇත. ගාවුත කණු පිළිබදව ඩබ්ලිව්. කොඩරින්ටන් මහතා "සිලෝන් ප්රීනල් ඔර්ප් සයන්ස්" නම් සහරාවට (දෙවැනි වෙළම, පිටු 129-134) විස් තරාත්මක ලිපියක් සපයා ඇත.

එම ලිපියට අතිරේක සාධක සැපයීමක් වශයෙන් කතරගම සෙල් ලිපියේ පෙළ සම් පූර්ණයෙන් මෙහි දක්වමු. 67

B

3			60
ı	ගී : රුණු	1	පක්ෂ පා
2	රජ යෙහි	2	ත ගත්තො
3	ඇත්තව	3	යැයි කිය
4	න් කෙරෙහි	4	වව මනු
5	කරුණාමය	5	ෂා ආත්ම
5	න් කියමහ	6	ලාහීම දු
7	ධන–ධානා	7	ර්ලභ යැ දු
3	දසි දස	8	කීත් ලත් ද
)	යන් ඇති	9	ත්මය අ
)	වැ ජීවත්	10	2010/04 25

වව මනු 5 හ සාත්ම ඉතිම දු 7 ර්ලභ යැ ද -8 හින් ලක් සා ත්මය අ 10 නාමය හි 11 වන්නා කැමැ 11 නසන බ 12 න්නමහ මා 12 ව ධර්මම නො 13 යා රජමය 13 ඉවසි සව 14 කිපීමර 14 යෙන් ජීව 15 ජලයහි 15 න්වන්නා කැ 16 ඇත්තඩ 16 මන්නම්භ 17 න් අතින් නි 17 යි මෙම අව 18 න්දස්ටීහ 18 වාද කියා 19 ව අනාසභා 19 සාව රට 20 ලොහීවැ 20 ලදවරකැ 21 අතුත් ගැ 21 ගොස් තලා 22 ත්තට ආශා 22 භාර නැති 23 නොකොටැ 23 පාඩි රඒ 24 බන් කෑ බ 24 ජුරුවන් මග 25 ලක් කෑ මත 25 න් බිසොව 26 ට උද්ධන නො 26 රුන් පැතන් 27 වැරූමණා 27 අසන් ආදි

1 අවුත් තන් 2 රජය වට 3 කොටැසම 4 නොළ ආදි 5 වූ දර්ග්ග බ 6 ලා වදළ කා 7 ලිහු වක් 8 වර්නතීන් වන 9 න්ෂය තරම් 10 කළ නිශ්ශං 11 ක ගවවයි

කි. ව. 13 වන සියවස හා පසුකාලීන ලිපි

28 නිවනවා වො

29 යැස්වාමි

මේ කාලයට අයත් සෙල්ලිපි දෙකින් එකක් 18 වන සියවසට පමණ අයත් බ්ලන්ද ලිපියකි. එය කොළඹ මැසෙන් ජර් වීදියේ නීවසක නිබී හමුවූවෙකි. අනෙක කල් පිටියෙන් හමුවු සොහොන් ගලක් වශයෙන් යොදා තිබු මැතකාලයේ දෙමළ ලිපියකි. "

28 වූ අය ගෙනැ

29 යොළී රටින් 30 පඩුරු ගෙනැ 31 ලක්දීවට

පුකාශන හා ගවේෂණ

බබ්ලිව්. බී. මාකස් පුනාන්දු, ඇම්. ඒ. (ලංඛන්), සහකාර කොමසාරිස් (පුකාශන හා ගවේෂණ)

"මෙහි සදහන්වන මුදල් වර්ෂය මැදහරියේ පුකාශන සහකාර නුනතුරට ස්ථිර වශයෙන් කෙනෙකු පත්කර ගන් නංලදි. මේ පත් වීමත් සමග අවුරුදු ගණනකට පසු පුකාශන අංශයේ සියඑම ඇබැර්තු පුරවනු ලැබීය.

1965-66 පාලන වාර්තාවේ සදහන්වන පරිදි අඑත් පින්තූර තැපැල්පත් තොග යක් මුදුණය කිරීම මෙම වර්ෂය සඳහා නියමකරගත් වැදගත් වැඩ වලින් එකක් විය. ඒ අනුව වම්ය තුළදී විෂයයන් විස්සක් ඇතුළත් තැපැල්පත් 42,000 ක තොග යක්' පුංශයේ මුදුණයකරවා මෙරටට ගෙන්වා ගන්නාලදි. තෝරාගන්නාලද මුදුණ සමාගමට අපේ පළමු ලිපිය යවනලද්දේ 67.2.6 වන දිනය. මුදුණය කර එවන ලද තැපැල්පත් නොගය අප විසින් 1967.7.25 දින කොළඹදී භාරගන්නා ලදි. බලා

පොරොත්තු රහිත ලෙස සූවස් ඇල නොවසන ලදනම් මේ සඳහා ගිය කාලය තවත් අඩුවෙන්ට තිබුණි. කෙසේ වුවද පුංශයේ කරවන ලද මේ වැඩයේ නොයෙකුත් අවස්ථාවල විවිධ ගැටළු මතවිය.

1965 දී ම්දුණය කරවූ අනුථාධපුර පැරණි නගරය පිළිබඳ ඉංගුීසි පොත විකිණි අවසාන වන්නට කිර්වුව තිබුණු හෙයින් එයින් අළුත් සංස්කරණයක් මුදුණය කරවන ලදී. පොළොන්නරුවටද ඉංගුීසි මාර්ගදේශක පොතක් පළක<mark>රන</mark> ලදී.

ආචායයි ගොඩකුඹුර මහතා විසින් ලියාගෙන ආ කලාපෙළ පොත් පෙළේ සඳකඩපහණ පොත මුදුණාලයට භාරදෙන ලදි. සිංහල නැටුම් හා සංශ්නය ද නිවංක පිළිමගෙයි බිනුසිනුයම්ද පිළිබඳ පොත් මුදුණයට සූදුනම් කරගනයනු ලැබේ.

වර්ෂය තුළ සීගිරියට ඉංගුිසි මාර්ගදේශක පොතක් හා පොළොන් නරුවට සිංහළ මාර්ගදේශක පොතක් ද සකස්කොට මුදුණාලයට බාරදෙන ලදි.

ලංකාවේ සෙල් ලිපි සංශිතාවේ I වන හා II වන කොටස්වල වැඩ පිළිබද 1965-66 පුරාවිදා කොමසාරිස් තැනගේ පාලනවාර්තාවේ සදහන් කරන ලදි. මේ පොතේ පලමු කොටසේ දෙවන ශොධා පතුය වර්ෂය තුළ කියවන ලදි. II වන කොටස මුදුණයට සුදුනම් කිරීමේ වැඩ අවසානවන්ට ළහය.

පුරාවිදාහ දෙපාර්තමේන්තුවේ ශාස්තුිය ගුන්ථ පෙළේ VII වන වෙඑම වන දෑදිගම කොටවෙහෙර කැණීම් මැයින් එන පොත ගැන 1965-66 වර්ෂයේ පුරාවිදාහ කොම සාරිස් තැනගේ පාලන වාර්තාවේ සඳහන් විය. මේ පොතද වර්ෂය තුළදී මුදුණාලයට බාරදෙන ලදි.

1962 වර්ෂයට පසු ලියවුණු පුරාවිදන කොමසාරිස් තැනගේ පාලන වාර්තාවලට සූවියක් සැපයීම කලක් තිබුණු අවශා වැඩකි. අවුරුද්ද තුළදී මෙම සූවිය සැපයීමේ කටයුතු මලපුරන ලදි.

වල් ලිපුරමෙන් ලැබි ශීමත් හෙන්රි බ්ලේක් ආණ්ඩුකාරයා විසින් සියම් රජුට තැගි කරන ලද බුදුපිළිමවහන්සේ (රාජකීය ආසියාතික සංගමයේ ලංකා ශාඛාවේ 16 වන වෙඑමේ 43 වන පිටුව බලන්න.) දන් ඇති ස්ථානය ආදි විස්තර දැන ගැනීමටත්, එම පිළිමවහන්සේ ශේ හොද ජායාරූප ලබාගැනීමටත් නියම නිලමාර්ගවලින් කටයුතු සලසාගෙන යනු ලැබේ. මේ පිළිමවහන්සේගේ ඡායාරූපයක් සිලේන් ඇන්ටිකවරි II වන වෙඑමේ 2 වන කාණ්ඩයේ X වන විතුයේ II වන රූපය මෙන් දක්වා ඇත.

අවුරුදු කීපයක් තුළ පුධාන කාර්යාලයේ එකතුව තිබුණු පුරාවස්තු තොගයකට සටහන් සපයා ලැයිස්තු සාදා ඒ ඒ පුරාවිදාහ කටුගෙවල් වලට යවන ලදී

අත ඇති හදිස්සි පුකාශන වැඩ නිසා 1967 අගෝස්තු මාසය හරියේ මාසයකට යොදාගෙන තිබුණු ගවේෂණ සංචාරයක් අත්හැර දමන්නට සිදුවිය.

පහත සඳහන් විශේෂ සම්භාවනිය අමුත්තන්ට සහකාර කොමසාරිස් (පුකාශන හා ගවේෂණ) ඩබ්ලිව්. බී. මාකස් පුනාන්දු විසින් පහත දැක්වෙන පැරණි නගරයන් පෙන්වා ඒවායේ විස්තර කියාදෙන ලදි

කිස්මස් හම්වුස් මහතා—අනුරාධපුරය ජපානයේ කොඩෝ කියෝඩාන් ආයතනයේ ආච්බිෂෝප් තුමා සහ කිම්කෝ ඔකානෝ ආයවාව } අනුරාධපුරය සහ මිහින්කලය

1966.12.28 වන දින සහකාර කොමසාරිස් (පුකාශන හා ගවේෂණ) විසින් "ලංකාවේ සියවසක ඉනිහාස කාල පුරාවිදාාව" යන මැයෙන්, කෞතුකාගාර අධ්‍යයන කවයේ මෙහෙයීමෙන් කෞතුකාගාර දේශනාශාලාවේදී කථාවක් පවත්වන ලදි. කථාව අවසනයේ සාකච්ඡාවක් විය. 1966 දෙසැම්බීර් 29 වන හා 30 වන දිනයන්හි ලංකා සංචාරක මණ්ඩලයේ මූලස් ථානයේදී එම මණ්ඩලයේ මාර්ගදේශක—ආධුනිකයින්ව ලංකාවේ ගෘහනිර්මාණ කලාව හා රුකඩ කලාව පිළිබද දේශනයන් දෙකක් පවත්වන ලදී. 1967 ජූනි මස 9 වන දින, කොළඹ 7, වෝඩ්ප්ලේස් හි පිහිටි ලංකා කාර්මික විදාහලයේ වාස්තුවිදහ පාසැලේ ශිෂායින්ට "ලංකාවේ බෞද්ධ වාස්තුවිදහාව" යන මැයෙන් කථාවක් පවත් වන ලදී."

දෙපාර්තමේන්තුවෙන් පිට අයවඑන් විසින් සොයා ගැනීම

මැණික් ගැරීම සඳහා කැණීමකදී ලැබුණු, මැටිපහණක කදකොටස යැයි හැඟෙන අඩියකුත් අගල් 6 ක පිළිස්සූ මැටි භාණ්ඩයක් ඔලිවර් ටී. අහංගම මහතා විසිත් දෙපාර්තමේන්තුවට භාරදෙන ලදි. මෙසේ අහම්බෙන් හමුවන දේවල් ගැන මේ දෙපාර්තමේන්තුවට දන්වන්නේ කලාතුරකිනි. එහෙයින් ඒ ගැන එම මහතාට අපේ ස්තුතිය පිරිනැමෙයි.

චාල්ස් හොඩකුඹුරේ, පුරාවිදාා කොමසාරිස්.

ශී බුද්ධ වර්ෂ 2511 ක්වූ උදුවප් මස පුරතියවක ලත් සදුදිත, කොළඹ පුරාවිදා කුත්තෝරුවේදීය.

1 උප ගුන්ථය

1965-66 මුදල් වණියේදී පිටපත් කරන ලද සෙල්ලිපි ලැයිස්තුව

මෙනක් කරුණු	" සමහරු නහරවල විවේකය ලබනි. එහෙත් මම පැරණි නිවහනේ සතුටින් වසම් ⁸ " යැයි කියැවේ.	පැරණි බුෘහ්මී-පැරණි '' බන ශුමනහ ලෙමණ ශගශ දිපන නිශ මහරුඣහ සිංහල කලිනි '' යනුවෙන් කියවේ.	"හරිතමකහ මනොරමෙ ලෙනෙ " යනුවෙන් කියවේ.	'' කශබශ (ලෙලෙණ ශගශ) '' යනුවෙන් කියවේ.	(පරුමක පුශහ ලෙනේ) (අගත අනගත වතුදිශ ශගය) යනුවෙන් කියවේ. ගෙවී ගොස්ය. ලීපි දෙකක් මෙන් පෙනේ.	" ලෙණෙ අගත අනගත චනුදිය යගය " යනුවෙන් කියවේ.	මෙය හතරපැති අත්තාණි කණුවකි. ලිපියෙනි මුල් කොටස ඇතුළත් පළමුවත පැන්ත බොහෝ සේ හෙව් ගොස්ය. කැළණි විභාරයෙනි මගුල් දගැබිනි මිණි දඬුවැට පහතක් පවත්තා පිණිසත් රුවන්වැලි දගැතිනි නාටා කණ්ඩායමක නඩත්තුව පිණිසත් කරණ ලද අත්තාණි පුදනයකි. විභාරය අසබඩ වෙළඳපොළක් ගැන ද සඳහන් වේ.	අත්තෘණි කණුවක කොටසකි. දෙපැත්තක අක්ෂර ඇත. කැළණි වෙමහර ගැන සඳහන් ය.	අක්ෂර බොහෝපේ ගෙවී ගොස් ය.	දෙමළ අක්ෂර කිහිපයක ලාංඡණ පමණය.	කි.පූ. 3–2 සියවස පමණ පැරණි බුෘග්මී-පැරණි. ලිපිය බොහෝ යේ ගෙව් ගොස්ය. තැනින් තැන සිංහල බුෘග්මී අක්ෂර කිහිපයක් ඇත.
අක්ෂර හා භාෂාව	රෝම ලන්දේසි	දැරණි බුෘත්මී-පැ සිංහල	<u>ම</u> ත	® 0	<mark>ම</mark> ව	® \$	ව ගංසු	සිංහල	සිංහල	කල්න	පැරණි බුාන්මී-පැර සිංහල
	Ĭ		1	:	ŀ	•	යීම පමණ අව		කමස සමය කිරීම	**************************************	ශියවස සමණ
වකවානුව හා රජ	5 3 .0. 1777	කි.පූ.3-2 සියවශ්	® \$	© \$	® \$	® \$\partial 0	කි.ව. 9-10 6	® T	ය් කි.ව. 12 සිං ම	ල බ	
සොයාගත් ස්ථානය	දනය 1. 1966.10.17 පුවරු නොළඹ මැසෙන්ජර් විදියේ අංක 90 දරණ කු.ව. 1777 ස්ථානයෙන්	අනුරාධපුරයේ වෙස්සගිරියෙන්	:: @\$	 මෙ	(i)	 @ Q	ංකාලඹ දින්නුක්කයේ කැළණිය රජමහා කි.ව. 9-10 සියවය් පමණ විහාරස්ථානයේ විහිෂණ <mark>මද්</mark> වාලයෙන්	කොළඹ දිස්තුික්කයේ කින්සිරිමෙවන් කැළණිය විහාරස්ථානයෙන්	රත්තපුර දිස්තුික්කගේ කුරුව්ටි කොරළයේ කි.ව. 12 සියවස පමණ සිංහල සමතළකත්දේ සිරිපා මඑවේ ගල්සව්වෙහි	 @ \$	@ @
	නිකාළ(ස්ථාන	අනුරාධ	:	1	i		කොළඹ විහාරයේ	කොළඹ කැළණි	රත්නදු සමන		:
වර්ගය	300		@ 0	@ \$	9	(a)	9	වැල	ඔවු	®	® \$
96	:	9	:	i	1		:	:	II	:	
අංකය පිටපත්කළ වර්ගය	දනය 1966.10.17	1966.11. 6 ලෙන්	9	®	® \$	@ \$	7. 1967. 2.25	1967. 2.25 0,0	9. 1967. 2.27 35	@ \$	90
de to	i	64	က်	4	52	9	7	œ	6	10.	ä

2													
වෙනත් කරුණු	" ගපති ශොමහ ලෙලනේ බන දනහ අවයෙ කලට '' යනුවෙන් කියවේ.	" පරුමක අබය කිය ලෙමණ අ" යනුවෙන් කියවේ.	'' දමරකිත තෙරස මතපදසනො'' යනුවෙන් කියවේ.	" බන පුගදෙවන ලෙලෙන ශගය " යනුවෙන් කියවේ.	'' පරුමක (දූ) ත ශුමනහ ලෙණි '' යයි කියවේ.	'' පරුමක පුණ පුත පරුමක තිශන ලෙමණ ශගය '' යනුවෙන් කියවෙ.	'' උපයක රෙනය ලෙනේ යගය දින '' යයි කියවේ'	මහරණිය ගමණි අබයස සිවික අදක පරුමක මාකිමය ලෙනෙ අගන අනගන (වතුදිය ශගය) '' යනුවෙන් කියවේ.	" ක අදකහ පරුමක මෘකිමහ ලෙණි ශගශ " යයි කියවේ.	එන බුදරකීතය ලෙමෙන විශර ශමීකය නියනෙ '' යනුවෙන් කියවේ.	'' පරුමක බන පුනනවෙන '' යයි කියවේ.	දෙවනපියහ ශිවික අදෙකහ පරුමක මුදුනියහය ක්ය (නි) ශය උපශික රුවලය ලෙමෙන යනය '' යනුවෙන් කියවේ.	දිස්තීක්කයේ මිහිත්කලේ ඇත් කි.ව. 2–3 සියවස් පමණ ෂෘල්වාක් කාලීන බුෘත්මී මෙය මහාවායයී පරණවිතාන මහතාව යවා ඇත. නගින පඩිපෙළේ
අක්ෂර හා භාෂාව			:		:	1				•		*	කාලීන බුංභ්මී සිංහල
8	සීරාප	9	<u>ම</u>	® \$	® \$	(a)	90	® \$	9	<u>ම</u> ත	® 0	® 0	ේවාත් කාලීන පැරණි සිංහල
වකවානුව හා රජ	සියවස් පමණ ක	කි.පූ. 1වෙනි සියවස	කි.පූ. 3–2 සියවස් පමණ	:		•	:		÷				සියවස් පමණ
ූ	क्षं इ.	.g. 1@5	g. 3–2	®	(a)	<u>ම</u> ව	9	<u>ම</u> ත	(a)	® \$	® \$	9	D. 2-3
සොයාගත් ස්ථානය	කුරුදදෙගල දීස්තුික්කයේ වැඋඩවිල්ලි කි.පූ. 3–2 සියවස් පමණ පැරණි බුාහ්ම-පැරණි හත්පත්තුවේ මාදුරේ කොරළේ පිදී විහාරය අසලින්	9	® ::			:	í	දිස්තික්කයේ වැඋඩව්ල්ලී මෘදුරේ කෝරළේ කුමුරු	•			1	නුරාධපුර දිස් නිෂ් කමේ මිහින්කලේ ඇත් කි. ඉවහෙරට නගීන පඩිපෙළේ
3	කුරුණෑගල හත්පත්තුවේ අසලීන්	<u>ම</u> ත	® D	®	(a)	(B)	® 10	කුරුණගල හත්පත්තුවේ ලෙනින්	® ©	<u>ම</u>	<u>ම</u> ත	® \$	අනුරාධපුර දීස් වේශෞරව නැ
			i	1	:	:	:		1	1	1	1	1
වර්ගය	ලෙන	9	ම ත	\$	ත ත	®	9	9 0	(D)	® 9	6	(B)	ශිපි
3	3 -	:	i		:	:	:	6	:	1	:	:	
අංකය පිටපත්කළ	දනය 12. 1967. 6. 7 ලෙන්	(a) (b)	(D)	1967. 6. 8	®	® 3	@ \$	1967. 6. 9	® 10	9	® \$	(a)	24. 1967. 7.14
G.	12.	. 13	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.

Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org

වෙනියගිරි විභාරයට පූජාකිරිමක් සඳහන් ය.	වෙනියගිරි විභාරයට කරන ලද පුජාවකි. ුකුබර සහ වව් යනුවෙන් සදහන් කර නිබීමෙන් ඉඩම පූජාව ක් යැයි හැමෙන්.	දිනය සඳහන්වන කොටස කැඩී ගොස්ය. සොහොන් ගලකි.	අක්ෂර ගෙවීගිය වැම කැවෙබැලියකි.	සඳක රූපයක් හා ගෙවිගිය '' මනිසව පරාකුම '' යන වචන ඇත. නා නා කාලවලට අයන් අකුරු ඇත. පැරණි ලිපියක් නොවන්නට පුළුවන.	නිශ්ශංක ගෘචුත කණුව කි. තුන් පැත්තක අක්ෂර ඇත.	බාහ්මී-පැරණි '' උපයක උපතියහ දිවනතෙ ශශිතක '' යනුවෙන් කියවේ.	අජ්ථය පැහැදිළි නැති කෙට් ලිපියකි.	ටීපි තුනක් මෙන් පෙනේ. පළමු පේලි දෙක ගෙඩී ල හෙස්ය.	න්මී විහාරයක බොජුන්හලට දීමනාවක් ගැන කියවේ.	පැති දෙකකි. අක්ෂර ගෙවිගිය අත්තාණි කණු කැබෙල්ලකි. එක් පැත්තක කපුටා සහ බල්ල: කොටා ඇත.
අනුරුධපුර දිස්තීක්කයේ මිතීන්තලේ කි.ව. 2 සියවස පමණ පශ්වාන් කාලීන බුාග්මී මහසැයට නගින පඩිපෙලේ පසෙක ඇති ලිපිය	අනුරාධපුර දිස්තීක්කයේ මිහින්තලේ මහා කි.ව. 2 සියවස පමණ එම සැයට හයින පඩිපෙළ පටන්ගන්නා ස්ථානයේ සියඹලා සස ළහ	දිස්තික්කයේ කල්පිටියෙන් නූතන දෙමළ	කළුතර දිස්තීක්කයේ වරකාගොඩ ගණේ- කී.ව. 9–10 සියවස් පමණ සිංහල උඩ රජමතා විතාරයෙන්	කළුතර දිස්තුක්කයේ මහ ඉදුරුව රජමහ — එම විහාරස්ථානයෙන්	මෙණරාගල දිස්තීක්කයේ කරීවීලේ තමැති කි.ව. 12 සියවස සිංහල ගමේ පූරුණ වතුරුවාවිහාරය අසළිත්	මමාණරාගල දිස්මුක්කයේ බිංගොඩ රජ කි.ව. 1 සියවස පමණ පැරණී බුාන්මී-පැර මහා විහාරයෙන්	වොණරාගල දිස්වූක්කයේ වොණරාගල කි.ව. 9–10 ඕයවස් පමණ සිංහළ නගරයේ '' වොණරාගල ශෘෘප් ''වින්තෙන්	මපාරේ පන්නල්මය අරියාකර නම් කි.ව. 2–3 සියවස් පමණ පග්වාත් කාලීන විහාරය අසළිත්	අමපාර දිස්නීක්කයේ මහමය පොළුලේ කි.ව. 2–3 සියවස් පමණ පශ්වාත් කාලීන බුාග්මී විහාරයක බොජුන්හලට දීමනාවක් ගැන කියවේ. බැද්ද නම වැදි ගමේ නිගුණකැලේ වන රොදක	වොණරාගල දිස්තුික්කයේ බිබීල නයින්නේ කි.ව. 10 සියවස පමණ සිංහළ වේල නාගල රජම්භාවිභාරයෙන්
:: \$\int \end{array}	: 8 3 3	ේ සුප දුලක්		ຊິ ຜ ::				අම්පාරේ විහාරය	<u>.</u> .	
14 BS	 88	27. 1967, 8.23 හුණුලේ සුත්තලම කැවෙල්ලක්	1967. 8.24 O.®	24 යිරි	30. 1967. 8.26 Ot®	1967. 8.27 ලෙන්	1967. 8.27 ලෙන්	1967 8.29 65	39 ··· 95	1867 8.30 Ot®
25. 1967. 7.14 GÖ	9 9	1967, 8.5	1967. 8.5	29. 1967. 8.24 GS	1967. 8.5	1967. 8.5	1967. 8.5	1967 8.3	34, 1967. 8.29 GS	1667 8.3
25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35

දිනය. 1967. 9. 2 වැමි මානලේ දිස්තුක්කයේ සිගිරියේ පුරාවිදියා කි. ව. 10 සියවස සි. පමස් වර්ග නොකෙනාගාරයෙන් සමස් එම	වෙනක් කරුණු	පැති 4 කි. අක්ෂර ගෙවීගිය අන්තාණි කණු කැමෙටල් ලකි.	99	9 9	99	ාහ්ම් කැබෙල්ලකි.	බාගයක් පමණ ගෙව්ගොස්ය.	ඉර හඳ කොටා ඇත.	බාහ්මී-පැරණි '' ගුම තෙරහ ලෙනේs'' යනුවෙන් කියවේ.	'' පරුමක දුශක් ක්ඛය පරුමකල තිශ ශගශදිනෙන ශගය '' යයි කියවේ.	අක්ෂර බොහෝ සේ ගෙවී ගොස්ය. තැනින් තැන අක්ෂර කිහිපයක් ඇත. ඉර හඳ ලකුණු පැහැදිලිව පෙනේ.	කියවා ගත නොහැකි හරමට මුල් අක්ෂර ගෙවී ගොස්ය. එහෙත් පසු කලෙක කවත් සිගින් අක්ෂර කොවා තිබෙන සේ පෙනේ.
දිනය. පිටපත්කළේ වර්ගය පොයාගන් ස්ථානය වකවානුව හා රජ දිනය. මි. 1967. 9. 2 වැම නොලේ දිස්තුික්කයේ සිශිරියේ පුරාවිදියා කි. ව. 10 සියවස නම වම	අක්ෂර හා භාෂාව	වශංස				. පරිවර්තන යුගයේ බි පැරණි සිංහළ	ම ලාර්ත					නිංහල
අංකය පිටපත්කළ වර්ගය ලෙසාගාන් ස්ථානය දිනය. 36. 1967. 9. 2 වැම මාතලේ දිස්තික්කයේ සිගිරියේ පුරාවිදහා අමතානුකාගාරයෙන් කොහල්ප දිස්තික්කයේ සිගිරියේ පුරාවිදහා අමතානුකාගාරයෙන් එම එම එම වැම එම එම සිවරු එම එම සිවරු දිස්තික්කයේ දෙරණිය නාගදීප රජම්ත කිරියේ පුරාවිදහා අක්කරපත්කුවේ සිතින ලෙදායුද සාම පක්වරුක් කෝවිමලෙන් අමපාර දිස්තික්කයේ අක්කරපත්කුවේ සිතින ලෙදායුද සාම පක්වරුක් අමපාර දිස්තික්කයේ ගල්බොට කෝවිලලන් එම ලෙන් එම එම ලෙන් එම	වකවානුව හා රජ					.ව. 6–7 සියවස් පමණ	.ව. 12 වෙනි සියවය මණ		ි.පූ. 2වන සියවස පමණ ද			.ව. 10 වෙනි සියවය මෙණ
අංකය පිටපත්කළ වර්ගය දිනය දිනය දිනය 36. 1967. 9. 2 ටැම 38. එම ටැම 39. එම ටැම 40. 1967. 9.15 පුවරු 41. 1967. 9.16 පුවරු 43. එම ලෙන් 45. එම ලෙන්						බදුලු දිස්තුක්කයේ උරණිය නාගදීප රජමහ කි විහාරයෙන්	අම්පාර දිස්නික්කයේ අක්කරපත්තුවේ නි නිරුක්කෝවීල්හි සින්කර වේලාසුද සාම් ජ කෝවීලෙන්		කෑගල්ල දිස්නික්කයේ ගල්බොඩ කෝරළ කි යේ අස්මඩල භමැති ගමෙන්		® \$	0,
අංකය පිටපත්කළ වේ දිනය 36. 1967. 9. 2 වැ 37. එම වැ 39. එම වැ 40. 1967. 9.15 පුවි 43. එම ලෙ 44. එම ලෙ 45. එම ලෙ	Soc								:: '6			: 5
40. 1967. 41. 1967. 44. 6	පත්කළ ව. කය	9. 2 O				9.15 gē	9.16 gg	9.16 ge				9.18 ge
	අංකය පිට	36. 1967.		38. එ	39. e	40. 1967.	41. 1967.	42. 1967.			45. e	46. 1967.

II උප ගුන්ථය

1966–67 මුදල් වර්ෂයේදී නහනමු බිම වශයෙන් පුකාශයට පත්කරන ලද සථාන

පුමාණය දිනය හා ගැසට් කුතු ඇකය අ. රෑ. ප.	1967.9.22—14,767	1967.8.25—14,763
පුමාණය අ. රූ. ප.	0 13.3	0 33.8
පිමුරු අංකය	අංක ඒ 300 දරණ මූලික පිනුවේ 1, 2, 3 හා 4 යන බිම කැබලී. අංක 4 0 13.3 1967.9.22—14,767 757 දරණ මූලික පිනුවේ 1, 2, 3, 4 හා 5 යන බිම කැබැලී සහ අංක ඒ 119 දරණ මූලික පිනුවේ 6 වෙනි බිම කැබැලී	z.p
99	ල දුවල	කත්දරෝදෙයි
දිස්තුක්කය	කෑගල්ල	හැපනය
සලාන	සමරගම්	C ಭರ್

III අප ඉන්ථය

ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 1966–67 මුදල් වර්ෂයේදී මූලික කටයුතු කළ ස්මාරක ඇති සථාන

සලාක	දිස්තික්කය		@ 6	9		ස්මාරකය
•	මහනුවර	:	හියාරාපිටිය	:	:	ලංකානිලක විහාරයේ පැරණි වාහල්කඩ
٠	කුරුණෑගල	:	. නාතගගත්	:	:	නානගමන් දුගැබ හා පුරාණ ස්මාරක
	කුරුණාගල	:	දියදෙර ඉහළ කොහෙවෙ	කාලනලට		බෝගහමුල වන්නේ ඇති පැරණි ගොඩනැශීලීවල අවශේෂයන්
	කෑගල්ල	:	සියඹලාපිටිය		:	යටහලෙණ විතාරයේ පුරාණ ලෙන් විතාරගෙය
•	හම්බන්තොට	:	ලශශ		:	යටාල දගැබ ඉදිරිපිට ඉඩමෙ නිබෙන පැරණි ගල්ආසනය
	කළුතර	:	@83068	78	:	හොරණ රජමහා විහාරගේ ඇති පැරණි ගල්කැවයම
•	කඑහර	:	රයිගම		:	පහතවත්තේ පැරණි ගල්කැටයම්, තාප්පය සහ පතහ
	කඑකර	:	රැමක්කන		:	රඹක්කන රජමහා විහාර හමියේ ඇති පැරණි ගැෆ් ආසන හා පරාණ වාස්තුවී පොත්මක නෂ්ථා

IV උප ගුන්ථය

වෙමය්ෂ

1966–67 මුදල් වර්ෂයේදී රක්ෂික ස්මාරක වශයෙන් පුකාශයට පත්කරන ලද සථාන

ර්නය හා ගැසට් පතු අංකය	1967.7.7—14,756	1967.8.11—14,761
පිඹුරු අංකය	අංක 11 දරණ අවසාන භූලක්ෂණ පිඹුර අංක 71508 දරණ හිමිකෂ පිඹුර	අංක 792 බී.ඇස්.පී. පිඹුරේ 34 වෙනි බිම කට්ටිය
	1 1	:
ස්මාරකය	අසෝමවතී වෛතාය වටරක්ගොඩ දගැබ	- පිදීවිභාරය
	: :	1
දිස්තික්කය	. පුවරඑළිය . නුවරඑළිය	නුරුණෑගල
	: :	;
යැමස	උතුරු මැද මධ්යම	850

දිනය හා ගැසට් පනු අංකය	1967.2.23—14,737	1967.5.33—14,737	1967.5.19—14,749	1967.5.19—14,749	1967.5.19—14,749	1967.5.19—14,749	1967.9.8—14,765	1967.5.5—14,747	1967.2.23—14,737	1967.2.23—14,737	1967.5.5—14,747	1957.2.23—14,737
පිහිරු අංකය ද	අංක 2442 දරණ අවසාන ගම් පිඹුරේ 37 වෙනි බිම කැබැල්ල	අංක 203 දරණ අවසාන ගමපිඹුවේ 24, 24බී, 24 සී, හා 24 ඊ යන 1967.5.33—14,7ී37 බිමකැබලි	අංක 202 දරණ අවසාන ගම පිඹුරේ 19බ් බිම කට්ටීය	අංක 1988 දරණ අවසාන ගම් පිඹුරේ 1 වෙනි බිම කට ටිය	3735 දරණ මූලික පිඹුරේ සූ 1299 වෙනි බීම කැබැල්ල	2301 දරණ අ.ග. පිඹුරේ 57 වෙනි කටවිය	2733 දරණ අ.ග. පිමුරේ 3 වෙනි බිම කැබැල්ල		4658 දරණ මූලික පිමුරේ ඇම. 73, ඇල්. 73 ඇස් 72, ටී 72 හා ජී 74 1967.2.23—14,737 යන බීම කැබලි	අංක 4 අරණ භූලක්ෂණ පිලුවේ 22 වෙනි ඇතුල් සිනියමේ 1 ඩි බීම 1967.2.23—14,737 කටපිය	අංක 2 දරණ අවසාන භූලක්ෂණ පිමුජේ 2 වෙනි ඇතුල් සිනියමේ 1967.5.5—14,747 48 සි බිමකටටිය	1
ස්මාරකය	කහටවිලගෙදර වැමපිට විහාරය	බිහාල්පොල ටැමපිට විහාරය හා අළද මාළිගාව	නක්කාවන්තේ ටැම්පිට විභාරය	දඑක්ගොල්ලේ ගි පූර්වාරාම විභා රයේ ටැම්සිට විභාරය	රක්කරවවේ පැරණී දගැබ හා සෙල්ලීපිය	ගකාළඹගම ටැම්පිට විහාරය	පාදෙණිය රජමතා විහාරයේ පොත් ඉල	ගෝන්දිවේල ශිටිනා පන්සලේ ටැමසිට විහාරය	ගතේගොඩ ලෙන් විහාරය	බදගිරිය පුරාණ වෛතයය	කටගමුවේ නන්දීම්තු වෛතයය	මොට්ටුන්නේ ක්රීවාරාමයේ වැමසිට විහාරය
	•	:	:	i	i	1	i	i	i	:	i	:
දිස්තික්කය	කුරුණෑගල	කුරුණුගල	කුරුණාගල	කුරුණෑගල	කුරුණෑගල	M ÓLENIOC	නුරුණෑගල	කෑගල්ල	කෘගලීල	හම්බන්නොට	හම්බන් නොට	ක ොළැඹ
	i	i -	i	i	i	1	1	1	1		i	:
යැම්ව	899	ම නය	® න ල	මනය	®830	වියඹ	<u>ම</u> නය	සමරගමු	සබරගමු	(D)	্দ্ৰী	මට ඔර

LIST OF PLATES

- I Assembly Hall of Nissankamalla, Polonnaruwa (Lion figure replaced and conservation in progress)
- II Lion figure from King's Palace, Kandy (After Conservation)
- III Female figure from King's Palace, Kandy (After Conservation)
- IV Bodhisattva-head from Kantarodai
- V Limestone dagoba finials form Kantarodai

PLANS

1 Plan of Godamunna Ambalama

THE ADMINISTRATION REPORT OF THE COMMISSIONER OF ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF CEYLON FOR THE FINANCIAL YEAR 1966-67

Introduction

THE work of retrieving and protecting the material remains of Lanka's past and the work of interpreting and preserving them for the future, subjects with which the Archaeological Department has been entrusted, have been carried on from the last century with frequent interruptions. The years roll by, and one more year of Archaeological work has ended. We record herein the work done by the department during that year.

It may be argued that every year's work done lessens the Department's burdens, but the fact is really otherwise. The number of Archaeological Reserves, and that of the monuments in private hands brought within the scope of the Antiquities Ordinance increase every year: hence the responsibilities devolving on us too keep mounting steadily. Every year thus brings greater responsibilities on us that, the one before.

The same is true about the regular work-sites as well. At Sigiriya, for instance, the spade of the Archaeologist has now been plied for more than three-fourth of a century, and the work yet goes on apace. Many features of the city's architecture still lie buried under earth and many are the problems which still await solution there. And, a greater number of ancient remains exposed means more monuments to conserve and maintain.

The work at some of the other regular sites started comparatively later, too, has now gone on for quite a number of years.

The Archaeological Reserves, the monuments in the Department's control, the protected monuments and the work at the regular stations tax our resources heavily and very little time or money is left for other work. Nevertheless, we have not lost sight of the Department's responsibilities in all relevant spheres.

In the Archaeological Svrvey of Ceylon Administration Report (ASCAR) for 1965–66, we adverted to the excavations at Kantarodai in North Ceylon, where the work was already afoot that year. Buddhist remains are not plentiful, at least as known at present, in the Peninsula, and the Kantarodai site, the ancient Kadurugoda Vihara excited much interest. An account of this excavation appear elsewhere in this report.

This report also includes in their due places the work of excavation and conservation done at the numerous sites spread throughout the island.

Library

The allocation for the Library for the year 1966-67, was Rs. 4,000. A sum of Rs. 1,650 was spent on settling the bills for subscriptions for journals and periodicals on the Standing Order and the payment of contributions to International Organisations. A sum of Rs. 250 was also paid for the purchase of preservatives and disinfectants for the Library. The following books were added to the Library with the balance money:—

- (1) Caley, Eart R.—Orichalcum and related ancient alloys, The American, Numismatic Society, 1964.
- (2) Skeist, Handbook of Adhesives.
- (3) Gaudel, Paul—Bibliography of Archaeologischen Konservierungs Technik. 1959.
- (4) Neuberg, W. D.—Ancient Glass, London.

G 86 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [Part IV-Education

- (5) Kingery, E. D.—Introduction to Ceramics, London, 1960.
- (6) Guttmann, W. H.—Concise guide to structural adhesives, London.
- (7) Emanuel, W. D.—All-in-one Camera Book, London, 1959.
- (8) Minter, L. F.—How to Title Amateur Films, London, 1962.
- (9) Minter & Chard, E. J.—How to film Indoors, London, 1957.
- (10) Townsend, D.—How to use 16, MM., London, 1961.
- (11) Daborn, J.—Cine Titling, London, 1960.
- (12) Gibson, B.—Exposing Cine Films, London, 1960.
- (13) Clark, G.—Prehistoric Societies, London, 1965.
- (14) Coon, C. S.—The Living Races of Man, London, 1966,
- (15) Ucko, Peter, J.—Palaeolithic Cave Art, London, 1967.
- (16) Leonard, C.—Digs and Diggers, N. Y., 1964.
- (17) Daniel Glyn.—Man Discovers his past, London, 1965.
- (18) Margaret, Guide, Sicily: An Archaeological Guide, London, 1967.
- (19) Evans Estyn—Prehistoric and Early Christian Ireland, London, 1966.
- (20) Leslie Greenor—The Discovery of Egypt, London, 1966.
- (21) Jessup, R.—Age by Age: Landmarks of British Archaeology, Lond. 1967.
- (22) Powell, T. G. E.—Prehistoric Art, London, 1966.
- (23) Wheeler Sir Mortimer, Alms for Oblivion, London, 1966.
- (24) Jacobus John—Twentieth-century Architecture, London, 1966.
- (25) Griffith, O. T.—Alexander the Great: The main problems, N. Y., 1966.
- (26) Webster, T.B. L.,—Hellenistic Art, London, 1967.
- (27) Alexander Hurbert, G.—Language and Thinking: A Philosophical Introduction, London, 1967.
- (28) Findlay, J. N.—Studies in Philosophy, N. Y., 1966.
- (29) Radhakrishnan, S. and Raju, P. T.—The Concept of Man, London, 1966,
- (30) Hole Chrissina, Witchcraft in England, London, 1966.
- (31) Siegal, B. J.—Anthropology : Biennial Review of Anthropology, California. 1959.
- (32) Goldschmidt, W.—Comparative Functionalism: An Essay on anthropological Theory.
- (33) Hohouse, L. T., Wheeler, G. C.—The Material Culture and Social Institutions of the Simpler Peoples, London, 1965.
- (34) Maston, F. R.—Ceramics and Man, London, 1965.
- (35) Service, E. R.—A Profile of Primitive Culture N. Y., 1958.
- (36) Kirkman, J. S.—Men and Monuments of the East African Coast, London, 1964.
- (37) Bean George, E., Aegean Turkey—An Archaeological Guide, London, 1966.
- (38) Rieu, C.,—Catalogue of the Persian Manuscripts in the British Museum, Vols. I-III, London, 1966.
- (39) Dalton, O. M.—Byzantine Art and Archaeology, N. Y., 1961.
- (40) Garlake, P. S.—The Early Islamic Architecture of the East African Coast, London, 1966.
- (41) Gangoly, O. C.—Indian Terracotta Art, London, 1959.
- (42) Banerjea, A. C.—Studies in the Brahmanas, Delhi, 1963.
- (43) Banerji, S. C.—An Introduction to Pali Literature, Calcutta, 1964.
- (44) Maung Htin Aung—Burmese Monks' Tales, London, 1966.

- (45) Narayan, R. K. Gods, Demons and others, London, 1965.
- (46) Goswami, A.—Orissan Sculpturs and Architecturee, Calcutta, 1956.
- (47) De Terra Hellmit and Hallam—Research on Early Man in Burma, Philadelphia, 1963.
- (48) Trager Hellen—Burma through Alien Eyes, Bombay, 1966.
- (49) Kidder, J. E.—Japan Before Buddhism, London, 1966.
- (50) Okladnikov, A. P.—The Soviet Far East in Antiquity, N. Y., 1965.
- (51) Woodcock, George—Asia, Gods and Cities, London, 1966.
- (52) Turner, Sir R. L.—A Comparative Dictionary of the Indo-Aryan Languages, N. Y., 1966.

Miscellaneous journals and periodicals purchased during the year under review number 115. The number of publications received in exchange from foreign and local institutions was 148. The Administration Report of the Archaeological Commissioner for 1965-66, was sent in exchange to all the institutions and members in the Distribution List. A copy of "Matara Yugaye Sahityadharayan ha Sahitya Nibanda" has been kindly presented to the Library by the Department of Cultural Affairs.

Photography

During the year under review, 1501 new negatives have been added to the department's collection. Of 2360 photo-prints made during the year, 297 were sold to the public and 14 supplied free to the Press and other departments. Sixty one enlarged photographs were supplied for display at exhibitions. Eighty one colour slides were prepared.

For the work of the Epigraphical section 77 rubbings of inscriptions were copied.

MUSEUMS

Anuradhapura

In the newly built sculpture gallery a section has now been set apart for Hindu Sculptures, and all Hindu Sculptures in the old building were transported there. Pedestals were made for four of these sculptures. The old building thus vacated was supplied with a ceiling and four Buddha statues were set up in it.

Two display cases were newly made for the section set apart for the terracottas. Two clay objects recovered from Padaviya are now on display. The fertility cult objects from Ilukwewa were provided with labels.

The work of setting up of the mediaeval inscriptions in the inscriptions gallery was concluded this year.

A sculptured stone found at the former Head Teacher's premises to the West of the Mayura Pirivena was transported to the Museum. A Siripatul (foot-print) stone from Maradankadawala was taken on to the registers.

The collection of potsherds at the Museum was inspected by Dr. Wimala Begley of the University of Pensylvania.

The building which formerly housed the regional office of the Ceylon Transport Board, handed over to the Archæological Museum at Anuradhapura, is being used for the display of terracotta objects

For the purpose of showing the evolution of the coinage a series of enlarged photographs of the coins of Ceylon has been displayed in the Museum.

Dedigama

The work of the extension to the Museum building at Dedigama suspended at D. P. C. level last year was recommenced during the year under review. Aftet the doors and windows were supplied and the walls were built to a height of abour 10 ft. the work had to be suspended once more.

The work on the lavatory was completed this year. About ten cubes of earth had to be strewn on the ground here to level the area around the lavatory.

The following objects have been aded to the Museum :-

- 37 fragments of pottery from Kotte.
- 23 fragments of pottery from Kotte and the stem of a clay lamp.
- I piece of terracotta pipe from Padiyagampola.
- 5 brick-coloured beads from Latpandura in Ratnapura District,

Fragments of the frescoes from Mahiyangana dagoba and their copies on canvas (framed) were transferred to the Kandy Museum.

A well for the museum was excavated and built up in the premises. The sides of this well 18 ft. in depth are built in rubble in the lower reaches and with bricks in the upper part.

Kandy

The Palace building of the last king of Kandy near the Temple of the Tooth at Kandy is now being maintained as an Archaeological Museum. The building, a good example of a secular house of Kandy Times is being conserved as an Archaeological Monument (see pp. G55-56 for particulars).

Sigiriya

Exhibits from Sigiriya and the outlying ancient sites have now been displayed in six of the nine rooms of the Museum building.

Name boards have been supplied to the exhibits.

The grounds of the Museum building was planted with fruit trees, and flowers grown both in outside as well as in the patch of land enclosed by the building.

Arrangements have been made to provide display cases for the exhibits in the next financial year.

Additional structures to serve as laboratory, store room, office and lavatory are also to be provided in the next financial year.

Panduvasnuwara

A room of the circuit bungalow at Panduvasnuwara is set apart for the display of antiquities found in the site. Exhibits have now been arranged and labelled in this small 'museum.'

Jaffna

Reference was made in ASCAR for 1965-66, to the excavations at Kantarodai, a site some 7 miles away from the town of Jaffna where the Archaeological Museum is. The finds from this site collected in the years 1915-1917, by Sir Paul E. Peiris are housed in the Jaffna Archaeological Museum. As the Kantarodai excavations progressed the results became more and more exciting and most of the people who were impressed by the new finds and the antiquity of the site were interested in the earlier finds now in the Museum.

The number of visitors for the year under discussion, which reached a total of 117,201 was an all time record for the museum. There is no doubt that the Kantarodai excavations were responible for this sudden increase in the number of visitors.

The archaeological finds from Kantarodai have been arranged in a separate section and the Hindu images in another.

Photographs were made of the wood carvings of the temple cars in the Jaffna peninsula. Of these the ancient car of the Pillaiyar temple at Paralai in Chulipuram proves to be of special interest.

Fragmentary terracotta figures of animals from Pinmalaikaddivan were added to the Museum collection.

Professor S. Paranavitana, former Archaeological Commissioner, and Dr. V. Begley, an American Archaeologist, examined the Kantarodai finds.

Amparai

The finds in this museum have been re-arranged as far as possible. The Equipmet and Construction Company who occupied the premises before it was handed to this Department still have their stores in the museum grounds. Owing to this we have not yet been able to layout the garden of the Museum as it should be.

Certain alterations were planned to be effected to the Museum building, but these were dropped on second thought. We would now be making the best use of the building as it is and the resources thus saved have been put to other uses.

Ambalantota

In the museum building the old applications of distemper on the walls and paint on the doors and windows were removed. Broken and loose patches of lime plaster on the walls were repaired. The inside of the building was given three coats of lime wash and the cutside newly distempered.

WORK AT THE STATIONS

Anuradhapura

MAINTENANCE

As was stated in ASCAR for 1965–66, the responsibility for the ancient remains at Anuradhapura and Mihintale now rests with the Anuradhapura Preservation Board.

A small party of men has, however, been retained at Anuradhapura for the maintenance of the departmental buildings and for the work connected with the museum.

The fence round the compound of the departmental Circuit Bungalow at Anuradhapura was repaired providing new fence posts where necessary.

Nine pits, each $5' \times 5' \times 7'$ were excavated for water-sealed lavatories for the labour cottages and in five of these the floors were concreted and the sides built in brick.

An asbestos ceiling was provided to the sculpture gallery of the Museum over an area measuring 81 ft. × 2 ft. In the hall in front of the sculpture gallery the old cement rendering of the floor, in an area measuring 33 sq. feet was broken up and removed.

The inscription gallery too was provided with an asbestos ceiling about 16 squares in area and the retiling of the roof was attended to. In the second inscription gallery the retiling was done to a length of about 185 ft. fixing the tiles at intervals with lime-cement mortar.

G 52 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [Part IV-Education

In the museum building the spaces between pillars were provided with built up boxes for growing flowers, etc.

About 285 squares of the walls of the museum buildings were white washed.

Pedestals provided were in brick for fixing 13 inscriptions. The bricks in these pedestals were smoothened before use, so that the mortar joints between bricks could be made as thin as possible. Two display cases of size $14' \times 4'$ each were made for the museum and the timber has been prepared for two others $9\frac{1}{2}' \times 2'$ in dimension.

The former premises of the Ceylon Transport Board adjoining the museum land, handed over recently for the purposes of the Archaeological Museum, having a perimeter of about 1,250 ft., was provided with a five-strand barbed wire fence. About 250 round timber fence posts were prepared for fencing in the Jantaghara pond, and the fencing is in hand. The walls of the Museum building involving a total of 285 squares were white washed.

Polonnaruwa.

CONSERVATION

Rankotvehera

Vegetation growing on the dome of the Rankot Vehera were removed in an area of about 1,700 square feet of its surface and the conservation was done with a 'broken-face' involving about 107 cubes of the brickwork of the dagoba.

Siva devale

The walls of the Siva devale situated to the north of the north gate of the outer wall of the city were re-exposed. About 4 cubes of the brickwork was redone in conformity with the ancient work. The remainder of the walls was strengthened.

Nissankamalla's Council Hall

Twenty-four of the stone pillars of the Council Hall of Nissankamalla were re-erected on concrete foundations. Stone capitals which fitted these pillars were sorted out from those strewn about in the neighbourhood and fixed.

The stone lion from the structure taken back to Polonnaruwa (vide ASCAR 65-66, p. G 72) was installed at the southern end of this building on a concrete base. The southern section of the outer wall of this building was exposed and its foundation stones were reset. That portion of the platform of this building already reconstructed measures 16 ft. × 1 ft. 2 in × 2 ft. 4 in. (Plate I).

MAINTENANCE

In portions of the wall of Rankot Vehera and Siva devale totalling an area of 1,800 squares, decayed bricks were replaced with new ones and the 'pointing' was done. The pot-holes on the roads leading to the ancient monuments were filled in and the roads maintained. An area of about 180 acres of the Reserve was cleared of the undergrowth and maintained. Weeds and plants growing on all brick walls were removed, their roots killed with weed killing solution and the walls pointed.

A plank foot-bridge was provided for the prescincts of the palace of Nissankamalla to a summer pavilion within close range of it situated in the Parakrama Samudra reservoir.

OTHR WORKS

Two door frames of size $10\frac{1}{2}$ ft. \times 9 ft. door panes for same and two fit-panel doors of size 6 ft. 8 in by $4\frac{1}{2}$ in. were made and fitted on to the older part of the building in this same section a part of the roof was repaired.

Necessary repairs were affected to the departmental buildings.

Sigiriya

Since the Hon'ble Minister for Education and Cultural Affairs decided that Sigiriya should be developed as a Tourist Centre the Department prepared a plan for the gradual development of the site through a number of years, and this was approved by the Ministry.

EXCAVATION

In pursuance of this programme excavations on the eastern sector of the inner moat were bugun in July, 1967. This excavation would require the removal of a large quantity of earth before the stone work of the moat could be fully exposed. At a depth of about 15ft, from the present ground level at the site a stone work which probably is that of the moat was encountered on the rampart side. This stonework which is based on bed rock has five tiers of stone. The earth from the excavation is being used to fill the washaway on the departmental Circular Road and on the earthwork of the rampart. Already some 325 cubes of earth have been removed from the excavation. This earth has been added to the rampart wall.

The excavations on the trace of the ancient path leading to the rock of Sigiriya in progress last year are being continued. The ancient path with steps and retaining wall was traced for a further distance of 150 ft. towards the rock. In the course of the excavations here the following objects came to light:—

An iron nail about 9" in length.

Two small iron nails.

A piece of ancient lime plaster.

A fragment of pottery.

These objects have been taken to the Archaeological Museum Sigiriya.

CONSERVATION

The brickwork which retains the flights of steps and that on the balustrades on the ancient path of the rock referred to above has been conserved placing the stone steps in their proper positions. During the year under review the amount of brickwork involved on this conservation totalled 120 cubes. 'Pointing' work was done on a surface of about 3 squares on the retaining walls and the landings on this flight of steps were also built.

A ancient brick wall on the summit of the Sigiriya Rock is now being conserved. About 20 cubes of the brickwork on this wall has already been built. In similar manner crumbled walls at other points of the rock were rebuilt and the weathered portions conserved. The materials required for this work had as usual to be carried laboriously up to the summit by labourers.

MAINTENANCE

The undergrowth within the eastern ramparts of the city was cut down and removed. Weeding was done on all the ancient walls on the summit as well as in the conserved walls in the area within the western citadel. Pointing was done where necessary on the walls of the pleasure garden area. The main reserve at Sigiriya and the reserves at Maha Naga Pabbata Vihara and Piduragala and the car park at Sigiriya were kept tidy during the year.

The Circular road round the citadel of Sigiriya is being broadened from the spill of the most up to the turn-off to the Piduragala temple. The work already completed tucludes the broadening of the road near the spill, the completion of the work on three

G 54 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [PART IV-EDUCATION.

culverts and the provision of drains on either side of the road. The work on another culvert on the Circular Road and on the culvert at the turn off to the Piduragala temple is in hand.

Work is afoot for opening up a 20 ft. road round the eastern ramparts of the city. Already a distance of about \(\frac{1}{4} \) mile of this road has been made and opened for use by the public. This length of road has appreciably shortened the road to Piduragala.

OTHER WORK

Eight pieces of timber required for the work at the Embekke devale of sizes $7'' \times 10'' \times 18'$; $7'' \times 10'' \times 22'$ were prepared at Sigiriya.

About 30 cubes of rubble were transported by the departmental lorry from the old car park to near the spill of the mat for the construction of a retaining wall on the farther side of the road.

Preparations were made for the construction of quarters for an Overseer at Sigiriya. Already an area of about ½ acre of jungle has been cleared and the framework of the house constructed.

A scaffolding was erected for the examination of the frescoes at the 'Cobra hood' cave.

The inner side of the spiral stair case to the frescoes and its railing were repainted. The protective iron railing on the ascent to the Summit were also repainted.

Yapahuwa

EXCAVATION

• In the preparation of the conservation of the walls of the second terrace of the Ornamental gateway at Yapahuwa several large trees were cut and their roots removed.

The stones of a portion of the inner city wall extending to a length of 62 ft. to the south of the North gate, which lay scattered at the foot of the wall were cleared. The disrupted stones yet remaining on this section of the wall were also marked and dismantled. All these stones were carefully arranged away from the wall to be used in the conservation.

CONSERVATION

On the south side of the first flight of steps of the Ornamental Gateway, the stones of the auxiliary wall on the first stage were reset to a length of 52 ft. As reset this wall is 2 ft. 3 in. in height and 1½ ft. in breadth. In the second stage here the wall which is 7 ft. in height and 1½ in. in breadth, a length of 76 ft. was conserved. For the work at the second stage here, the stones had to be taken up the difficult terrain to a height of about 22 ft. The stones used were not the original stones, in their original positions. This was impossible to achieve and even if it were possible would have required a good deal of effort not justified by the work. The stones, therefore, had to be re-prepared at certain places to fit the wall.

At the third terrace the auxiliary wall on the south side of the first stage was conserved to a length of 82 ft. This wall as conserved is about 6 ft. in height and about 1½ ft. in breadth.

Here too the builder's materials had to be taken up with much difficulty from the level ground below.

OTHER WORK

It was decided to complete in the first instance two rooms in the Museum building under construction at Yapahuwa. The work on these two rooms has progressed up to lintel level. There was, however, an unforeseen delay in the supply of the doors and windows to this building and the work had to be suspended at this stage, to be taken up in the next year.

In the Circuit Bungalow at Yapahuwa a room with a built up water-tank has been provided for bathing purposes. A new gate was provided for the enclosure of the Circuit Bungalow premises.

Kelaniya

At the Kelaniya Rajamahavihara an inscribed pillar found buried under the doorway of the main entrance to the Vibhishana Devale was retrieved and its inscription estampaged. The pillar is now in the custody of the incumbent of the temple. (see pp. G. 71–72)

Panduvas Nuwara

CONSERVATION

The excavated building to the south-west of the Palace at Panduvas Nuwara was referred to in ASCAR for 1965-66. The conservation of this building has now been completed.

The work of conservation on the excavated part of the dagoba at Kotampitiya referred to in ASCAR for 1965-66 too has now been completed. The stone prakara of the courtyard of the dagoba and the brickwork portions of same were also conserved thus completing the job of conservation we had set ourselves to at this dagoba site.

The work of conservation at the so called Dalada Maligawa (Temple of the Tooth) in the premises of the modern temple at Panduvas Nuwara was continued during the year under review.

MAINTENANCE AND OTHER WORKS

Decayed bricks in the King's Palace were removed and replaced and the ponting done. The rampart walls were also similarly treated.

In the store for tools a new door and racks were provided.

The construction of the new Overseers' quarters at Panduvas Nuwara was completed this year, and the premises were fenced in with barb wire. A small culvert was built on the road to these new quarters.

The work on a lavatory for the circuit bungalow was completed this year.

All ancient remains at Panduvas Nuwara and the roads and foot paths in the reserves at Panduvas Nuwara were maintained during the year.

ranuy

CONSERVATION

The Palace building of the last King of Ceylon situated hard by the Dalada Maligava (The Temple of the Tooth) at Kandy, is now being used to house the Archæological Museum at the hill capital. This building which is a good example of a secular structure of the Kandyan period is also being simultaneously maintained as an ancient monument by the Archæological Department.

G 56 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [Part IV-Education.

The walls of the central hall of this palace had been originally decorated tastefully with stucco reliefs and terracotta plaques. The reliefs consist of almost life size fly-whisk-bearing women, lions and geese and the terracotta plaques disposed in friezes consist of lions and geese. These reliefs and plaques were originally painted in the traditional colours and would have imparted a very pleasing effect in the interior of the building.

In British hands this building became the residency of the Government Agents of Kandy. It is unfortunate that these later occupants could not appreciate the beauty of the interior decor of the building as furnished by kings. Consequently layer after layer of lime wash and distemper was applied over these decorations till the whisk-bearers, the lions and the geese became mere carricatures which disfigured than adorned the walls.

The layers of lime wash and distemper which have grown to a thickness of between 1/16 th to 1/8th of an inch are now being removed, those over the stucco reliefs by mechanical means and those over the terracotta plaques by a chemical process.

Already some of the figures have been exposed and the details of the modelling and traces of the original colouring can now be noticed (Plates II and III).

Padaviya

CONSERVATION

Sivadevale

The conservation of the Siva-devale at Padaviya was continued from last year (Vide ASCAR for 1965–66, p.G. 78). The foundation tier of stones was laid on the concrete base provided during the last Financial year and the brickwork of that section of the building which contained the Siva Lingam was redone with the original moddings. Work on the other section is being done with the trickwork shown incomplete.

The stone balustrades at the entrance of the building and the steps were dismantled and refixed on a concrete base.

In the course of the work at this site the following finds were recovered during the year:—

- (1) Parakramabahu Coin, diam, 3"
- (2) Flat iron object resembling a serew-driver, length 10½", max. breadth 1¼".
- (3) Clay object shaped like a squat finial end may be from lid of a clay vessel—height 3", diam. of base 3\frac{1}{4}"
- (4) Gold brooch, length 5/12" breadth 5/24".
- (5) Minute piece of gold, diam. 1/12". May be fragment from 4 above.

In the course of excavating for a lavatory pit in the premsies of the District Land Officer at Padaviya (map ref. Sheet D 11) in the Anuradhapura District two clay vessels have been recovered at a depth of about 11 ft. These pots are now at the Archæological Museum, Anuradhapura.

MAINTENANCE AND OTHER WORKS

The work on the Overseer's quarters suspended last year was re-commenced this year. The walls of this building were boil in brick up to roof level wish the doors and windows. The work on one part of these quarters is now complete.

All the foot paths in the reserve were maintained and the undergrowth in an area of about 3 acres between the Overseers' quarters and the temporary labourers camp was cleared.

Menikdena

CONSERVATIONS

Dagoba.—The work on the dagoba at Menikdena was referred to in ASCAR for 1966-67, at page G 70. The dagoba has been now constructed to a height of 18 ft.

A concrete slab 14'×14' has been provided for the relic-chamber of the dagoba.

There is only a height of 2 ft. remaining for the completion of the work on the dagoba.

Maintenance

The reserve, roads and foot paths at Menikdena were properly maintained during the period.

Kantarodai

EXCAVATION

The excavations conducted at Kantarodai during the last year were referred to in ASCAR for 1965–66 at pages G 85–86 and plate VIII.

Excavations were continued in Grid D, layer by layer, and the finds classified and listed. The number of stupas found in grid D now make a total of 21.

The following finds were recovered :--

- (1) Bodhisattva head of coral in Graeco–Buddhist style, measuring 15 in. \times 11 in. (Plate IV).
- (2) Two lime stone fragments from upper part of dagoba finials (chatrāvali)
 - (i) length 19 in.; circumference 29 in.; in pit D 15.
 - (ii) length 11 in.; circumference 14 in.; in pit D 15.
- (3) One hollow fragment of finial of dagoba, length 9 in.; circumference 20 in.; in pit D 18.
- (4) Lower portion of a round coral reliquary with some particles not yet identified in it, height 2 in, and diameter 3 in.
- (5) A further lot of paste beads was collected from four of the pits as follows:

Pit D 85	1125
Pit D 4	149
Pit D 95	 947
Pit D 16	 102

and a few beads from other pits.

Coins:

- 1. Three Lakshmi Plaques—Copper alloy
- 2. One half stuiver of King George I dated 1615
- 3. Punch marked bronze coin with silvercoating
- 4. One coin of Sri Dharmasoka deva
- 5. One Laksmi plaque with railed swastika revolving right
- 6. Coin, probably maneless lion type with four dots within circle on reverse
- 7. One Laksmi plaque with railed swastika revolving left
- 8. Small fragment of maneless lion type coin with dots within circle on reverse
- 9. Cast plaque probably Lakshmi type with swastika design on reverse
- 10. Two Lakshmi plaques, hardly recognizable
- 11. One small punch marked silver coin.

G 58 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [PART IV-EDUCATION,

Apart from the above coins which have been cleaned, weighed, identified and given a preservative coating, seven Lakshmi plaques, one coin probably a maneless lion type coin and two fragments of coins have been found. These have not yet been cleaned and finally identified.

Eighteen pits were excavated in grid E to the south of grid D. A stupa was found at 18 in. depth in pit E 10. A lime stone finial length 9" and in circumference 12 in. was found in the same pit. In pit E 39 a spur stone and in pit E 70 some tile sherds were found. Of these, one sherd was green glazed.

During the period 22.2.67 to 25.2.67 trial excavations were conducted by Dr. W. S. Karunaratna, Assistant Commissioner (Epigraphy), in association with Dr. Vimala S. Begly of the Pensylvania University, at a mound called Oddenkaddu in a private land, a quarter of a mile away from the reserve at Kantarodai, with the owner's permission. At all stages of these excavations a large variety of potsherds was collected for the purposes of study.

OTHER WORKS

Minor repairs were effected to the boundry fences and two temporary gates were supplied.

Embekke

CONSERVATION

The work at this shrine was a continuation from the previous year. Vide ASCAR for 1965–66.

Devale

The foundation of the walls of the devale had become dislodged in a length of 47 ft. The whole foundation of this part was reset and fixed in cement. The height of the stonework involved in this work is about $1\frac{1}{2}$ ft. The cross-walls of the *devale* were partly broken in the upper reaches and were built up in cement up to the required height. The walls so done are 46 ft. long and 14 in. broad and the height involved in the rebuilding was about 1 foot.

In the drummer's hall (digge) the walls are mud walls and in order to arrest future damage from white ants to the new woodwork the upper surface of the walls was treated with a cement rendering $1\frac{1}{2}$ in thick. The length of walls involved was 136 ft. and the breadth 2 ft.

The timber of both sections of the roof in the digge were found decaying and hence was fully replaced with new timber. The timber for the first section, eighteen trusses which stood on it and the woodwork of the upper section placed on these trusses were all treated with solignum before being fixed. The main beam was fixed on trusses coming over the upper section of woodwork.

Vihara

The basement of the vihara structure measuring $46 \text{ ft.} \times 3 \text{ ft.} \times 2 \text{ ft.}$ which adjoins the *devale* was also badly broken and was therefore re-done. Here the re-constructed part and the floor was rendered in cement.

Parapet around devale

One side of the $pr\bar{a}k\bar{a}ra$ around the prescincts of the devale had collapsed and therefore was fully dismantled and the ground cleared for conservation. The foundation for this wall 65 ft. \times 2 ft. \times 4 ft. was done in rubble and cement mortar. The brick wall which was built measures 65 ft. \times 4 ft. \times 14 ins.

Gadaladeniya

CONSERVATION

Tell-tales were fixed at the cracks on the walls of the structure and after taking stock of the effects of the pressures of the structure and of the reaction of the elements on it measures were taken to arrest the seepage of water into the building. On the

exterior face of the walls of the viharage and the devale the spaces between the stones had been filled in with cement mortar. These had decayed for the most part and were therefore carefully removed without damage to the stones. The interspaces were then newly filled with mortar grouted at high pressure. The leakage of water in parts treated had stopped.

Dimbulagala

MAINTENANCE

Reserves in Dimbulagala and the neighbouring sites of Pulligoda and Kosgahaulpota, the areas around ruins and the paths to them were maintained during the year.

At Kosgaha-ulpota a wall built in ancient times protected the ancient structures there from the wind. A part at its middle reaches had crumbled. Reinforced concrete was filled into this cavity and the broken plaster painted. A pit dug by treasure hunters in the middle of one of the rooms was filled in and levelled up.

Tiriyayi

The reserve at Tiriyai, the va'adāge, the steps leading to same and the foot paths in the reserve were well maintained during the year.

Rajangane

MAINTENANCE

The valadage at Rajangane, the other ancient structures in the reserve and their prescincts were well maintained.

The stumps left behind in the clearing of 1966 at Rajangane were up-rooted during the year.

OTHER WORKS

The temporary cadjan huts for the labourers were repaired.

Work has commenced on a pit-latrine for the use of pilgrims, etc.

Arankele

Work was begun on a road from the main road to the Archæological Reserve 'at Arankele. The road is about 400 ft. long and 20 ft. in breadth. After filling in and ramming earth on the full length of the road three-fourths of its length was gravelled.

A hume-pipe culvert 16 ft. × 5 ft. on this road was built.

Botale

CONSERVATION

The work done last year at this site is referred to in ASCAR for 1965–66 at page G 84.

Two buttresses were built in rubble to the rubble retaining wall built around the ancient bo-tree at Botale.

Gurudeniya

CONSERVATION

The work already in progress at the site (vide ASCAR for 1965–66 pp. G 79–80) was suspended for some time owing to the rains. Work was re-commenced in March, 1967, and a brick wall 50 ft.×8 ft.×6 ft. was conserved.

Berendi Kovil and Palace site at Avissawella and Beddegana and "Alakeswara Sohona" at Kotte

These sites were maintained throughout the year and periodically inspected.

Mahasamandevale

Conservation work at this temple continued. Two decayed beams, rafters and reepers were replaced. The half round tiles of the roof were removed, and flat tiles of the Sinhala type were put in their place. Beams and planks of the second floor over the handun-kūḍama (Sandal-wood chamber) and Gabaḍāva (repositiory) were also replaced.

Galmaduwa

The work done at the Galmaduwa Vihara was described in ASCAR for 1963-64, p.G. 73, 1964-65, p.G. 78 and 1965-66, p.G. 83.

During the year the work on the remaining one-fourth of the roof was completed.

Godamunna

The wayside rest-house (ambalama) at Godamunna which was in a bad state of dilapidation has now been completely dismantled for conservation. The four wooden pillars have been badly attacked by termites and cavities made in the wood are being filled in with wood. The timberwork of the roof has to be replaced entirely (Plan 1).

Habassa, Maligawela, Dambegoda, Galabedda and Galbuduntenna

These ancient sites referred to in previous reports were maintained during the year by the departmental men stationed at the sites.

Ramba-vihara, Akrugodella and the Galge at Dondra

These sites referred to in recent reports were perodically inspected and maintained by departmental men stationed at the sites.

Buduruwagala

At Buduruwagala the path to the group of statues is obstructed by a ravine made by a water course which flows seasonally. This was gapped by reinforced concrete foot bridge 21 ft. ×4 ft. on abutments of rubble-mansory leaving a span of 13 ft. for the water course.

Remains in the Jaffna Peninsula

Dutch Fort, Jaffna

The Dutch Church (Kruys Kirk of Jaffnapatnam) built in 1706 A.D. within the Dutch Fort at Jaffna was handed over to the Jaffna Christian Union on a 50-year lease dated June 19, 1967, the agreement being signed by the Government Agent, Jaffna, on behalf of the Arachæological Department and by the Rt. Rev. S. Kulendran, Bishop of Jaffna, on behalf of the Christian Union, Jaffna. Under the lease all repairs to the building and to its woodwork are to be done by the lessees with the approval of the Arachæological Department and the Church is to be kept open between 8.00 a.m. and 6.00 p.m. on all working days. A caretaker has been appointed under the agreement. The Portuguese bell (1648) once kept on display at the Jaffna Museum was restored to the Jaffna Dutch Church where it had been installed in Dutch times.

Fort Hammenhiel

Repairs to the roof of the Fortress damaged by the cyclone and to the walls were attended to.

A Tamil inscription of the Cholas on a granite slab $3' \times 9'' \times 9''$ was removed from the outerwall on the north castern side to be kept within the Fort premises, and the wall from which the slab was removed was re-done to match the wall elsewhere in the structure.

Chankanai

The vegetation on the walls of the church were removed and the wall was treated with a tree killing solution and the joints in the stone work grouted with cement. Cracks on the walls were repaired. A new iron gate was fixed at the entrance to the church compound.

Atchuveli

The vegetation growing on the walls of the church and within the building were removed. The walls were treated with a tree killing solution and general repairs were effected

INSPECTIONS AND EXPLORATIONS CENTRAL PROVINCE

Kandy District

Ancient ambalama at Yakgahapitiya

The ancient ambalama at Yakgahapitiya (map ref. I 23/14, 15) in Udagampaha Korale of Patadumbara Palata was inspected. In plan the building is a square of side 17 ft. 7 in. On a base of stone construction are placed two grids of wooden beams on which the structure is reared.

At each of the four ends of the inner grid of beams is fixed a wooden post. The inner building included by these four posts is a square of side 7 ft. In the lower grid of beams which reaches 4 ft. 6 in. beyond the inner square up to the extreme ends of the structure has 12 wooden posts disposed in groups of four at each end. The wooden posts are of a height of about 6 ft. 7 in. Animal figures, lotus designs, etc., are carved on the pillars of the inner square and on the corner pillars of the outer square. On some of the beams placed on the pillars are also found carvings. The inner section of the ambalama is roofed with flat tiles while the rest of the roof is clad with half round tiles. The entrances of the ambalama are on the east and west.

Sri Dharmaraja Vihara

The remains of a dagoba ransacked by treasure hunters and the remains of another structure situated in close proximity to each other are found at Sri Dharmaraja Vihara (map ref. J 17/42) in the Hassalaka colony in Kandapahala Korale of Udadumbara Palata. The remains of the dagoda as at present are about 3 ft. in height and of the other structure only four stone pillars each about 2 ft. 6 in. in height are now inevidence.

Nuwara Eliya District

Ancient site of Yati-hanguranketa

A site named Yati-hanguranketa (map ref. M 1/3, 11) in Diyatilaka Korale of Uda Hewaheta Palata situated hard by the junction of Pallevidiya was inspected.

Four rough cut stone pillars in situ mark an ancient structure here. The four pillars enclose an area measuring 13 ft. 6 in \times 12 ft. and are each about 10 ft. in height. Each pillar in cross-section is about 1 ft. 3 in. square. The other stone pillars from this structure seem to have been used in various modern work such as construction of roads, culverts, etc. The basement of the structure also has now been almost entirely levelled up.

Matale District

Bodhimalu Vihara, Udasgiriya

The inner section of a temple on pillars survives at the Bodhi malu vihara in Udasgiriya (map ref. I 15/27) of Asgiri Pallesiya Pattu. The portion of the structure which survives here measures 12 ft. × 7 ft. 6 in. The outer part of the structure which once circumscribed the inner shrine has been demolished a few years ago. Even in the inner structure the roof having been removed only the wooden ceiling now remains. A new rectangular roof supported on pillars of brick has since been supplied for the protection of the ancient structure. This new roof is clad with flat tiles.

At the entrance to the remainder of the shrine are a flight of stone steps flanked by stone balustrades. At the foot of the steps is a plain moonstone. Inside the shrine are a seated statue and two standing statues. Paintings on the inner walls depict scenes from the 24 vivarana (declarations) and the 7 weeks after the attainment of Buddha-hood. On the celing are painted the parading of Mara's hosts against the Blessed One, and lotus patterns. On the outer walls of this shrine are the representations of Hell. The statues and paintings here, pertain to the Kandy period.

Close to the temple-on-pillars is an ancient bo-tree. The bo-tree and the shrine are on an elevated terrace access to which is gained through a flight of steps beginning from a plain moonstone and flanked on either side by a stone balustrade. On the terrace referred to were the fragment of a stone āsana (throne), a yantaragala (stone receptacle with compartments for deposits) and a stone pedestal for a vessel of water.

Pelapolwatta, Ambana

A site with ancient remains in a land called Pelapolwatta (map ref. I 10/31) at Ambana in the Headman's division of Opalgala in Ambanganga Korale was inspected.

Two guardstones each 2 ft. 10 in. \times 1 ft. 8 in. were noticed in an elevated section of this land which contained ancient brickbats. These guardstones are unusual in that the figures on them do not have the usual cobra hoods as a foil to their heads. Over the head of the figure is an arched *makara* decoration. One of these guardstones is cracked in the middle while the other is well preserved.

Within close range of the guardstones was found the fragment from the feet of a statue $1\frac{1}{2}$ ft. in height and measuring 1ft 9 in. across.

About 200 yards to the west of this site, at the foot of an old tamarined (tamarindus indicus) tree were the fragment of the figure of a deva or a Bodhisattva and the figure of Ganesha. The head and hands and the part below the knees are missing in the statue first mentioned. The surviving fragment is 2 ft. 8 in. in height and measures 1 ft. 2 in. in breadth at shoulders. The latter figure which is well preserved is 1 ft 7 in. in height and has a breadth of 1 ft. 1 in.

Pallegama

The ancient tamarined tree and well at Pallegama (map ref. J 11/21) of Laggala Pallesiya Pattu was inspected. There is a spring of water in the field about $\frac{1}{4}$ mile from the tamarined tree. A hollowed trunk of a tree is used as a ring round this spring. The villagers call this well the *ura linda* (a kind of well). No ancient ramains were noticed in the vicinity.

Kapukotuva Viharaya

The vihara known by this name, situated in the villege of Halminiya (map. ref. J11/37, 38) in the Laggala Pallesiya pattu was inspected. Here inside a cave with drip-ledge, is found a reclining brick and stucco image of the Buddha 17 ft. long and 3 ft. 3 in. in height. Traces of a vihara 31 ft. \times 13½ ft. built of rubble and mud mortar are noticed in front of this cave. The two round columns which marked the ends of the varandah of this vihara have survived. Remains of a rubble retaining wall are noted in front of the vihara and near it.

From the evidence of the robe of the recumbent statue and the architecture of the vihara, these appear to belong to the Kandy period.

Nirama

An ancient site named Niravva in the village of Dandubandiruppa (map ref. F 25/60) in Kandapalla Korale was inspected. The site is at the foot of a hill. A ruined dagoba, with a circumference of about 200 ft. and now standing to a height of about 10 ft. despoiled by clandestine diggers, is found here. Hard by the dagoba are the remains of a structure 18 ft \times 17 ft. At each of the four corners of this structure is a stone pillar of height about 6 ft. On the slope of the hill above the dagoba are three caves marked with drip-ledge. On the slope of the hill are noticed remnants of stone retaining walls. Around the site at the foot of the hill are found here and there a few stone pillar stumps.

Viharahinna

Set amidst an ancient growe of $N\bar{a}$ (Mesna Ferrea) trees in the village of Moragolla (map ref. I 4/66) in the Headman's division of Alutwewa in the Kandapalla Korale is an ancient site named Viharahinna. The approach to the site is along an ancient road running some 200 yards through a gully. The area of ancient remains was girt by a brick built $pr\bar{a}k\bar{a}ra$ vestiges of which are yet found. In the area enclosed in the north-east corner are the remains of a dagoba now standing to a height of 8 ft. This dagoba has been dug into by free booters. An inscribed slab measuring about 7 ft. \times 4 ft. is found near the dagoba.

In the western corner of the enclosed area are the remains of a large building measuring 47 ft. \times 23 ft. Its stone pillars are arranged in 6 rows of four in each north to south. Thirty feet in front of this structure is its mandaya, which measures 14 ft. \times 23 ft. and has 2 rows of 4 pillars in each. All these are well-fashioned square pillars measuring 10 in. a side in cross-section.

The building is facing the east. In a large pit excavated at its centre by treasure seekers is a half buried standing statue.

EASTERN PROVINCE

Trincomalee District

Sri Gajabalen Vihara

The above vihara on the south bank of the Morawewa Colony in the village of Pankulama (map ref. D 17/53) in the Headman's division of Gomarankadawala in Kaddukkulam Pattu was inspected. In a rocky eminence here are several rock caves provided with drip-ledges. Three of these contain Brāhmi inscriptions below the drip-ledges.

Etabendi wewa ancient site

A site with an ancient dagoba was inspected in the village of Etabendiwewa (Map ref. D 16/56) in Kaddukkulam Pattu. The dagoba stands on a raised square terrace with side of about 52 ft. the remains of which now stand to a height of about 3 ft. At the centre of each side of the terrace a flight of steps with 3 steps in each gives access to it. At the foot of each flight of steps is a moonstone and one either side a plain stone balustrade.

The moonstone and the guardstones of each flight of steps differ from those of the other. The guardstones generally measure 1 ft. 4 in. in height, and a moonstone is generally 3 ft. in breadth. The brick retaining wall of the dagoba terrace has a tier of moulded stones. Above this the mouldings of the retaining wall consist of the fillet and the facia.

The remains of the dagoba rises to about 6 ft. over the height of the maluve. At the centre of the dagoba is a large pit dug by treasure seekers.

Two pieces of an octagonal $y\bar{u}pa$ pillar and fragments of an $\bar{a}sana$ 3 ft. 2 in. in breadth was found near the dagoba.

G 64 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [Part IV-Education,

On a mound which may mark the site of an ancient building to the west of the dagoba are found several steps. The upper surface of a rock outcrop shows out at the top of the mound. On this are found four cavities meant for receiving wooden posts.

Sri Akbo-Rajamaha Vihara

In tract 8 of the Colony of Mullipotana in Tissapura in Kantalai of Tampala-kamam Pattu is the Sri Akbo-Rajamaha Vihara. In this site are the remains of a small dagoba which in its present height is not preserved to more than 3 ft. in height. The retaining wall of the square raised terrace on which the dagoba stands has badly crumbled and only portions of it being noticeable here and there.

The fragment of the torso of a Buddha statue about 4 ft. 5 in. in present height is found near the dagoba. Fragments of the figure of a *deva* or of a Bodhisattva are also found near the dagoba.

SABARAGAMUWA PROVINCE

Ratnapura District

Ruins at Rambukanagama

Two ancient sites on either side of the Hulanda Oya at Rambukanagama (mapref. P 6/63,64) in Kolonna Korale in Ratnapura District were inspected.

At the site to the east of the stream are the remains of a dagoba 12 ft. in height and 20 ft. in diameter. A temporary channel for taking water to the fields has exposed some of the flagstones of the paved terrace of the dagoba. Adjoining the site of the dagoba is a tract of fields irrigated by the Chandrikawewa reservoir. Far from the dagoba, here and there in the fields are seen several pillar stumps. Potsherds and brickbats are strewn about in the area.

At the site to the west of the stream is a mound standing to a height of $2\frac{1}{2}$ ft. which appears to be the remains of a dagoba. Potsherds and brickbats are found in plenty in the area. Hard by the mound are found the remains of a wall.

Kegalla District

Asmadala

Mr. A. S. Hettiaracci, the Principal of Galatara-Uduwewala Mahavidyalaya informed the A. C. that certain antiquities were discovered in some pits dug in a rubber estate lying on the slopes of a hill at Asmadala in the Egodapota Pattuwa of Galboda Korale in the District of Kegalla (map ref. I 24/60, 61; L 4/5) and the A.C. examined the site on 16th September, 1967. It appeared that when some villagers dug a trench they came accross a slab of stone and underneath the slab were small pots and bowl shaped vessels. In the pots and vessels were charcoal, pieces of hone, objects which looked like pieces of bangles and others like remnants of weapons or tools. The villagers had dug further and similar slabs with burials under them had been found. Action was taken to have this ancient burial site acquired for archaeological purposes.

SOUTHERN PROVINCE

Galle District

Rajagallena

Inspections were made at a place called Rajagallena at Maligatenna in the Headman's division of Hattaka (map ref. O 8/45) in Bentota Walallawiti Korale. Maligatenna is a hillock on which is an area with large boulders and natural rock caves. None of the caves have drip-ledges and there are no signs of their having been occupied. A cave situated below the ground level at this site is called the Rajagallena and a belief is current in the area that a fugitive king was hiding in this cave. This is a natural cave and no ancient remains are found at the site.

Subhadrarama

The Subhadrarama at Balapitiya, a 'protected' monument, was re-inspected at the instance of the Incumbent. The roof of the vihura is leaking and the woodwork of the roof is being attacked by termites.

Vataraka Purana Rajamaka Vihara

The ancinet shrine at Vataraka in Galle District, the site of its dagoba and the finds recovered from it were inspected. A trench 19 ft. \times 16 ft. \times 3½ ft. has been cut through the dagoba and the bricks from same thrown out. At the middle of this trench a shaft 6 ft. deep and about 3 ft. wide has been sunk. This shaft had reached a stone slab 1 ft. 8 in. \times 9 in. in area and 8 in. in height which has a hole measuring $5'' \times 5'' \times 5½'''$ which had contained deposited objects. The slab which had been used as the lid for this container was found broken thrown aside. It is also said that a stone with a similar cavity measuring $5'' \times 5'' \times 8''$ was found at the basal terrace level of the dagoba. This too had been covered with a lid stone which too is now cast aside. Both these stone containers apparently belonged to the ancient dagoba.

The following items said to have been recovered from the dagoba are now kept inside a glass paned almirah in the priest's residence:—

- (1) Five bronze images with siraspota of average height 4½"
- (2) A relic casket 4 in. in height and with a ½ in. band fixed at base.

Pieces of terracotta heads of Nagas and bricks with figures of lions are found at the site.

Some VOC coins and other coins, a representation of the Dharmacakra, and silver plates on which the *Ratanasutra* was incised are among the other finds contained in the stone boxes.

On the date of inspection the chief priest was not at the temple and one of his assistants gave the information that the chief priest has more finds from the site apart from those which can be seen in the glass-paned almirah.

A buddhist monk named Katagoda Ratanajoti is said to have re-constructed the dagoba in about 1794 A.D.

If this information is correct, it is possible that new deposit objects were added to the stone boxes on this occasion.

Galle Ramparts

In the course of excavation for laying of water pipes to a house within the Galle Ramparts an ancient sculptured stone slab was recovered. The excavated trench was temporarily closed up.

The slab measures 3 ft. 11 in.×1 ft. 2 in.×10 in. On it are 5 sculptured figures of ganas (dwarfs) separated by four pilasters. The figures which are depicted as holding up a weight in the manner of atlantes, are 7 in. in height and $5\frac{1}{2}$ in. at broadest. The stone has also been fashioned on three sides adjacent to the sculptured surface. About $2\frac{1}{2}$ in. from the edge of the upper surface are dug two holes each about $1\frac{1}{2}$ in. in depth. This slab is obviously from an ancient structure.

Matara District

Gangarama Vihara

The Gangarama Vihara in the village of Polwatta in the Weligam Korale (map ref. O 24/37) was inspected in connection with the application for constructing a new belfry.

In the image-house of this shrine the wall paintings keep flaking. The painted plaster is also being attacked by insects. The lighting of kerosene oil lamps and candles inside the image-house has resulted in soot setting on the paintings.

The left hand of the recumbent Buddha statue at the site has developed a crack.

Sudharmarama Vihara

Two Vihara buildings and a dagoba are found at the Subhadrarama Vihara in Watagedara (map ref. O 25/25) of Gangabodapattuwa in Nadugala Wasama of Matara District.

The oldest of the structures here is a temple-on-pillars. The structure is reared on a grid of six wooden beams each measuring $10'' \times 9''$ in cross-section. The grid in turn is placed on stone pillars 1 ft. $4\frac{1}{2}$ in.

The temple-on-pillars ($t\ddot{a}mpi\dot{t}a\ vih\ddot{a}ra$) is enclosed in another structure in such a way that there is an ambulatory passage 5 ft. to 5 ft. 5 in. broad between the two. The outer structure measures 26×24 ft. and is tiled with half round tiles.

The walls of the outer structure are decorated on the outside with arches filled in with lotus patterns. On the outer building there are two entrances at present although originally there was probably only one. The walls here are of mud and wattle and are white washed. There are two windows to the structure.

On the walls of the tämpita vihāra wall paintings are found both outside and inside. Among the paintings inside are lotus petal designs, creeper patterns and janitors, the 24 declarations (sūvisivivarana), the quoit, Arhant figures, jasmine creepers, etc. The drawings on the outer walls include scenes from the life of the Buddha the Bodhisattva maitriya, the Tusita heavens and the scene of the appeal of the gods to the Bodhisattva in Tusita heavens to be born in the human world to attain Buddhahood. This part of the structure has only one entrance. Facing the entrance is a Buddha figure with siraspota seated in the attitude of meditation $(dhy\bar{a}ni\ mudr\bar{a})$. This figure is placed on a pedestal measuring 5 ft. 2 in \times 2 ft. 8 in. \times 3 ft. decorated with paintings. The figure is 5 ft. in height and measures 4 ft. 4 in. across at the knees. On the door painted on both sides, are drawn two figures of lions and the nārilatā (imaginary creeper with women as flowers). Around the door frame are drawn lotus petal designs. In the drawings the janitor wear a high crown decorated with $n\bar{a}ga$ figures. On two opposite walls are drawn figures of eight arhant figures and two Buddha figures such that they face each other. At present there is no ceiling, but on the two beams paintings of creeper patterns survive. These do not appear to have been re-done in recent times.

Another structure at the same site is said to have been built about 150 years ago. A note appended to the paintings indicate that they were repaired in B.E. 2482 (A.D. 1939 by modern reckoning). This structure which has a verandah measures 55 ft. 6 in × 45 ft. 3 in. In the inner room on a pedestal which abuts on two of its walls is a recumbent statue with *siraspota*. To the right of this statue is a seated

statue and on its left a standing statue. To the left of the standing statue are the figures of the gods Vishnu and Kataragama. Painted on the walls are representations of the five chief deciples, the eighty chief deciples, the 24 benedictions, the 7 weeks after the atainment of Buddhahood and other scenes of the life of the Blessed One. On the ceiling are garlands of flowers and lotus patterns and on the beams creeper patterns. On the four wooden pillars which support the main beams are drawn creeper patterns which include human figures. Access is gained to this structure from three doors with wooden frames.

On the left hand side wall of the verandah is a figure of the Maitreya Bodhisattva, modelled and painted.

Among the recent work in this building are the four guardian gods.

The floor of this building which is brick paved is now covered with a cement rendering.

The roof of the inner room is clad with flat tiles while the verandah is tiled with Calicut tiles.

The small dagoba sans pinnacle at the site is reared on a terrace 27 ft. 8 in \times 27 ft. 6 in. and 3 ft. 1 in. in height. The dagoba and its terrace are now lime plastered. On the terrace are two flower altars plastered with lime. The dagoba has no pinnacle. Although the incumbent priest avers that this is the ancient dagoba it hardly bears any singns of antiquity now.

Hambantota District

Minuvangamu Rajamaha Vihara

In the village of Ihala Obada (map ref. O 15/48) of Giruwa-pattu West Korale in the Hambantota district is the Miniwangamu Rajamaha Vihara which was inspected at the request of the Director of irrigation. The access to the site is along a foot path of about $3\frac{1}{2}$ miles in length which branches from Walasmulla Katuwana road from near the Rest House. Among the ancient structures here are a dagoba situated on an octagonal terrace, the image-house which also contains figures of the gods, the Convocation Hall, the $N\bar{a}$ tree, provided with parapet, and the priest's residences. All these have undergone extensive repairs and renewal.

On the site are found several ancinet stone pillars, one sculptured stone capital, a guardstone, a stone pedestal for a Buddha statue and balustrade stones.

The dam proposed, if constructed would result in the whole area being submerged.

Lunungam Vehera

At Seenamunnegama (map ref. P 8/44) in Magampattu, on the surface rock of about 2 acres in extent are the remains of an ancient dagoba which has been recently repaired. The raised terrace is 25 ft. square. On an octagonal base reared to a height of 3 ft. 2 in. on the terrace, the dagoba has been built up to a height of 3 ft. at which stage the work has been stopped.

Twenty eight feet to the south of the dagoba is a wall 80 ft. long and 1 ft. broad constructed up to a height of about 10 in. Here too the structure rises on the old foundation and is built in cement.

On a side of the rock surface is a circular stone with a square mortice $6'' \times 6''$ and depth 6'' cut on it. The top surface of the stone is levelled and it appears that this was used as a spur-stone somewhere.

On the rock surface to the east of the dagoba is a pond which is in the shape of an inverted cone. The pond has a diameter of 13 ft. 6 in. and a depth of about 6 ft. This is used by the villagers for their drinking water.

G 68 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [Part IV-Education,

On the west of the rock surface is another pond which had two built up walls in ancient times. The remains of these walls have been built upon recently. Sixteen feet to the South of the junction of the two walls is a spill 8 ft. wide provided on the rock surface for the excess water to flow out. The hole which led to this spill has now been closed up. An inspection of the southern section of the site was impossible owing to the thorny undergrowth in the area.

Galkanu vatta

The ancient site situated in close proximity to the Yatala dāgāba on the farther side of the road named Galkanuwatta or Pansalwatta was re-inspected, since there was a proposal to add this land to the premises of the Tissa Girls' School.

An excavation was conducted at this site by the department in 1965 (Vide ASCAR, 64-65 p. G 75, Under Yatala Asanaghara).

Site near the Debarawewa Junction

Lands in F.V.P. 622, lots K85, M85, N85, P85 and 85 in Tissa, Debarawewa (map ref. P 13/7) of Magampattu was inspected.

The land is thickly covered with undergrowth and no proper inspection could be made without clearing the undergrowth. As far as could be made out now there are no ancient remains above the surface.

NORTH CENTRAL PROVINCE

Anuradhapura District

Gemunupura Ancient site

In the area now called Gemunupura (map ref. F 13/1) in the Rajangane Scheme in the Wilachchi Korale of Nuwaragampalata is an ancient dagoba about 125 ft. in circumference and 8 ft. in height. The dagoba rises on a square raised terrace.

A structure to the south of the dagoba has an inner room measuring $20 \, \mathrm{ft.} \times 19 \, \mathrm{ft.}$ approx. with a verandah $11 \, \mathrm{ft.} \times 9 \, \mathrm{ft.}$ The verandah is on the east of the structure. On the structure there have been four rows of four pillars each, of which only 3 are preserved entire. Of the other pillars, only the stumps remain. A whole pillar measures about 7 ft. in height. At each corner of the verandah is also the stump of a stone pillar. No guardstones or a moonstone are found at the entrance of the building.

About 25 ft. to the south of this structure are the remains of another building which has disintegrated to such an extent that the details cannot be made out.

Near the dagoba is a stone throne (asana) 8 ft. 9 in \times 3 ft. 10 in. now broken in twain. About 100 yards to the south of the dagoba another stone throne is half buried in the earth. Two sacred foot-print-stones (siripatul gal) were also noticed near the dagoba.

Musnawa

Near the tank at Musnawa (Map ref. F 19/46) in Kelegamtulana of Negampaha Korale of Kalagampalata is an ancient site. The guardstone found at the site measured 4 ft. in height and 1 ft. 6 in. in breadth. The janitor sculptured on the guardstone is damaged in places. The ubiquitous cobra hoods are absent, but some unidentified object is noticed over the head of the janitor. This portion of the stone is broken and hence the difficulty of identification. The central figure of the guardstone holds a bouquet of flowers in his right hand and the two figures at his feet are not the usual dwarfs but normal human males.

Not far from the position of the guardstone is a site strewn with brickbats which is now turned into a field. There very probably was an ancient structure here which has since vanished without leaving a trace.

Jinapatrarama

The ancient site on the rock surface close to Habarana junction was re-inspected. On the rock surface is a dagoba of circumference about 80 ft. built with rubble. South of the dagoba on the western edge of a large cavity on the rock which retains water, is an inscription measuring 19 ft. \times 7 ft.

Polonnaruwa District

Forest reserve at Sudukanda

An ancient site in the northern section of the forest reserve at Sudukanda (map ref. G 17/41) in Giritale Rajaela in the Giritale Tulana of Sinhala Pattu was inspected. An area of sloping land here had been built upon in ancient times. However, at present only a retaining wall built in stone and a few pieces from small dressed slabs survive. The area around is strewn with pieces of tile and brickbats. A large pit had been dug at the centre of site of the structure by treasure hunters.

Talpota

The legless torso of a figure either of a Bodhisattva or of a king done in lime stone and now measuring about 3 ft. has been found in a high land in tract No. 126 of colony No. B. O. P. 317B of Talpota, Polonnaruwa in the course of digging a pit. This figure and two katty knife-blades, an arecanut cutter, two ancient coins and a piece of terracotta pipe found in association with it are now in the Talpota Pirivena in the same colony.

No remains of ancient structures except stray brickbats are now found at the site.

Ancient site in R. B. 5 at Hingurakdamana

The ancinet site in R. B. 5 in Hingurakdamana in Sinhalapattu was re-inspected. The remains at the site measure approximately 14 ft. \times 18 ft. with a verandah measuring 12 ft. \times 11 ft. on the eastern side. At the end of the verandah are two balustrade stones and two plain moonstones. Five of the rough cut pillars of the structure each about 5 ft. in height are still in situ. The others are either broken or fallen.

Supported on the pillars of this structure are two standing statues, a seated statue and a figure of a Bodhisattva or *deva*. One of the standing statues measures 5 ft. in height and 2 ft. in breadth at shoulders. The head and hands of the statue are broken away. The other standing statue is 4 ft. 9 in. high and measures 1 ft. 9 in. at shoulders. Here too the head and hands are missing.

The seated statue has lost one of its hands with part of the shoulder and the head though severed is at the site. The height of the statue with the head kept in position is 2 ft. 6 in.

In the figure with layman's attire too the head and hands have broken away. It is 5 ft. 3 in. in present height and has a breadth of 2 ft. at shoulders.

Also found at the site are a fragment from below the chest of a seated statue and a piece from about the waist to about the knees of a Bodhisattva figure measuring about 2 ft.

All these figures have been done in crystalline lime stone. East of the structure is a depression containing water which may originally have been a pond.

G 70 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [PART IV-EDUCATION,

NORTH-WESTERN PROVINCE

Kurunegala District

Ambalama at Karagahagedara

The ancient ambalama at Karagahagedara (map ref. 13/52) in Meddeketiya Korale of Katugampola hatpattu was inspected.

The ambalama has been constructed on a grid of wooden beams placed on four fair-sized boulders. The four large wooden pillars which support the roof measure 7 in. square in cross-section. At the fringe of the ambalama are 17 smaller pillars. None of the pillars are carved but carved brackets are placed over the 4 larger pillars. The entrance to the ambalama had been through a flight of wooden steps, which have since disappeared, on the northern side.

The structure measures 13 ft. 2 in. north to south and 13 ft. east to west. Its roof is clad with flat tiles. A carving on one of the beams on the roof gives its date as A.C. 1837.

Ambalama at Bogakapitiya

Another building of the same type constructed in Saka era 1783 (=A.C. 1861) according to a carving on one of its roof beams was inspected at Bogahapitiya (Map ref. I 13/44) in the Katugampola Hatpattu. Here too the building is reared on a grid of wooden beams placed on four boulders and the roof supported on four large wooden pillars. These pillars carry carvings of animals, floral patterns, etc. and are capped with carved brackets. The pillars at the perimeter number 16.

The ambalama measures 14 ft. square and is tiled with flat tiles.

Rajamaha Vihara, Sivurudeniya

At the Sivurudeniya Rajamahavihara (map ref. I 18/33) in Udakaha Korale West of Dambadeni Hatpattu is found in the temple premises a mound with old brickbats, and pieces of tiles. It has been dug into by treasure-hunters. Excavations around this mound also have uncovered the part of an ancient brick structure. Excavations around the mound have yielded brickbats and pieces of moulded bricks. A full brick from the site measured 16 in. $\times 9$ in. $\times 4$ in.

Sri Sailagirivihara

Sri Sailagiri Vihara in Nawakada (map ref. I 12/50) in the Udaboddawa Headman's division of Katugampola Korale South was inspected. On the rock surface, flush with the surrounding ground here, is found a Brāhmī inscription.

Hettiyagama

An ancient site at Hettiyagama (map ref. F 24/50) in Ganankete of Pahala Wisideka Korale of Wanni Hatpattu was inspected. The remains of the largest building at the foot of the rock at this site measures 38 ft. north to south and 33 ft. east to west. There have been five rows of four stone pillars each on this structure. In cross-section each of these pillars measure about 18 in. $\times 14$ in. and the four pillars still found $in \ situ$ stand to a height of about 10 ft.

Of a structure sited about 50 yards from the one described only a few pillar stumps remain. The fragments of a rectangular āsana are found close to this building. Here and there in the vicinity are also noticed pillar stumps.

On top of the rock is a small rock inscription. Close to the inscription is the pedestal of a Buddha statue.

Puttalam District

Ancient site at Kadurukotte

The ancient site of Kadurukotta in the village of Sohonkalama (map ref. F 21/40) in the Puttalampattu and Gravets division of Rajakumara Wannipattu was inspected.

The remains of a small dagoba rifled and destroyed by treasure-seekers are found at the premises. Hard by are found evidence of two structures. At one of these are found a stone pillar about 5 ft. high and the stump of another. At the other are several pillars each about a foot high. At various spots on the land are found parts of brickwalls, ancient brickbats and pieces of pillars.

North of the dagoba and the remains of the two structures is a mound with a flat top, about 25 ft. in height which appear to mark the site of a ruined dagoba. If this is not the site of a dagoba it must be a man made mound. It is very improbable that the mound is natural.

Ancient site at Burutakele

The ancient site of Burutakele (map ref. I 1/63) in the Katupota colony in Pitigal Korale North of Anaivulundan Pattu, was inspected.

In one of the alienated lands here is found a square structure of side 10 ft. The structure has sixteen pillars each about a foot high, disposed in rows of four at the corners. In front of the structure is a stone slab with a square cavity dug out at its centre. In the course of the digging for planting coconuts ancient brickbats and pieces of tile have been unearthed.

Vilandagoda

The ancient site called Vilandagoda (map ref. F 12/11) situated to the west of the village of Pahala Puliyankulama in the Rajavanni palata of Demala hatpattu was inspected. There are several caves provided with drip-ledges here, and of these several have Brāhmī inscriptions on them. The site abounds in boulders and rock surfaces on the ground. At the highest rock surface level is an ancient cave temple. In front of the cave is a structure 18 ft. \times 18 ft. 6 in. Of the stone pillars incorporated into the brickwalls of this structure, six are still in situ. The verandah which was attached to this room measured 11 ft. 6 in \times 15 ft. 6 in. There had been brickwalls round this verandah. The bricks from the vihārage measured 18 in. \times 6 in. \times 2½ in.

East of the *viharage* on the very summit of the rock surface are the remains of a dagoba despoiled by clandestine diggers. East of the rock surface is a large pond whose sides are built up with stone.

On the western side of the rock surface is a square structure of side 35 ft. This structure has had five rows of five pillars each. Of these, five pillars are in situ. Each of the pillars is roughly 12 ft. in height. A large headless standing stone statue of the Buddha fallen face downwards at the middle of the structure is half buried. The portion which is exposed, that is the part above the knees measures about 9 ft. in height.

To the north-west of this structure is a pillared structure measuring $45 \, \mathrm{ft.} \times 33 \, \mathrm{ft.}$ The pillars are disposed in six rows with four in each and stand to an average height of about $8 \, \mathrm{ft.} \, 6$ in.

Dispersed at the site are stone retaining walls, some balustrade stones and plain moonstones.

NORTHERN PROVINCE

Kallar in Cheddikulam

An ancient site in Kallar in Cheddikulam in the Vavuniya District of Northern Province was inspected.

At this site an ancient brick built dagoba now standing to a height of about 14 ft. has been ransacked by treasure-hunters. An area of 500 acres including this dagoba site has been leased for tobacco plantation. Since the area was being fast cleaned up for tobacco cultivation the Government Agent was requested to set apart an area of one acre to include this dagoba for archaeological purposes.

The reports furnished by the assistant Commissioners regarding the work done in their fields are subjoined.

CHEMICAL TREATMENT OF ANTIQUITIES

by

R.H. de Silva, B.Sc. Hons. (Cey.), B.Sc. Hons. (Lond.), D. Phil. (Oxon.), Assistant Commissioner (Chemist)

" Laboratory

Ten scientific books relating to Archaeology and allied subjects were added to the Library of the Chemistry section.

Equipment

Laboratory equipments and chemicals were purchased at a cost of Rs. 4,520.29.

Potsherds of a large pot (No.7) from Pomparippu were assembled.

Five hundred and twenty-six photographs were developed and enlarged.

A limestone sample from Kantarodai was analysed.

Experiments to decide upon suitable materials for consolidation of plaster and of stone-masonry of Gadaladeniya Vihare were undertaken.

Four bronze statues of deities from Avukana were being chemically treated. This work is to continue.

The following objects were conserved:-

- (1) Sixteen old coins from Rithigalwatte, Aluthkurukorale;
- (2) Twenty-seven ancient coins from Kantarodai;
- (3) One hundred and sixty-five old coins from Naivala in the Colombo district :
- (4) Two pieces of an Iron object (blade of a knife) from the ancient burial site at Pingwewa;
- (5) An Iron object (blade of a spear) found at the Archaeological site in Panduvasnuwara.

A sample of earth containing postsherds from the Pingwewa burial site in Yapahuwa was examined.

Pipelines of the Laboratory which had not been cleaned for sometime were cleaned during the year by contractors.

Research

In the conservation of Copper and Copper alloy objects a new technique has been tried out utilising 'Ion exchange Resin'.

Thin-layer chromatography was used on an experimental basis for the detection and analysis of metallic elements found in samples brought from various sites. The experiments are being continued.

FIELD WORK

WESTERN PROVINCE

Kotte

Experiments were conducted to determine a suitable algicide for eradication of algae on the dagobas at the Beddegana archaeological site, and to prevent recurrence of such growth.

NORTH-WESTERN PROVINCE

Panduvasnuvara

The methods of manufacture of clay utensils were studied here.

Yapahuwa

At the Rajamahavihare the conservation of wall paintings was undertaken. This consisted of measures (a), (b) and (c) mentioned in ASCAR 1964/65, p. G. 103. Photographs of these paintings were taken.

CENTRAL PROVINCE

Kandy

At the main entrance of the Archaeological museum, work was resumed to expose the terracotta plaques that were covered with a coating of lime-plaster. By the end of the financial year three lion figures situated at the right side of the entrance were exposed.

Matale

The conservation of the paintings at Sulunapahura Vihare which was initiated in 1964/65 was ASCAR, continued,

Sigiriya

Consolidation of the ground within the fresco-pocket was undertaken during periodical visits to the station.

Paintings Nos. 3 and 4 in the pocket No. A were further treated to enhance the clarity of detail.

Consolidation of the ground of the painting in the cave under the cistern rock was effected.

In the cobra-hood cave the algae on the painted plaster was removed.

NORTH-CENTRAL PROVINCE

Anuradhapura

A further series of experiments was conducted on the Ruvanwelisaya dagobe towards the eradication and inhibition of growths of algae that had discoloured the monument. The Anuradhapura Preservation Board was advised as to how the proposed white-washing should be conducted.

G 74 CEYLON ADMINISTRATION REPORTS, 1966-67 [PABR IV-EDUCATION,

Polonnaruwa

The conservation of the paintings at the Tivanka Pilimage undertaken in 1963/64 was continued.

Fragments of a slab inscription, a few yards to the south of the Nissankalatha-mandapaya, were conserved.

EASTERN PROVINCE

Gal Oya

The protective structure built round the painting at Gonagala was found to permit the seepage of rain-water. These areas were blocked in using "Bondapaste".

Lectures. Discussions, etc.

An illustrated talk on "Recent Discoveries in Pomparippu Urn Burials" was given by Dr. R. H. de Silva under the auspices of the Museum Study Group at the Museum Lecture Hall, Colombo, on 2nd August, 1967. A discussion followed."

EPIGRAPHY

by

W. Saddhamangala Karunaratne, M. A. (Cey.), Ph. D. (Cantab.), Assistant Commissioner (Epigraphy)

"Forty-six new inscriptions were copied during the year. Chronologically they can be divided as follows:—

3rd-1st c. B. C	20)
1st-3rd c. A. D.	6
4th-5th c. A. D	— >Brāhmī
6th-7th e. A. D	1
8th-10th e. A. D.	10
11th-12th c. A. D.	5
13th c. and after	2
Undecided	2
	46

Brāhmī inscriptions

The twenty early Brāhmī cave inscriptions will be included in Volume I of the Corpus of Ceylon Inscriptions edited by Dr. S. Paranavitana. This is now in the press and will be published shortly. The other five Brāhmī inscriptions will also be included in the subsequent volumes which are now under preparation.

Inscriptions of the 8th-10th centuries A.D.

Of the ten inscriptions belonging to this period, only the two found at Kelaniya and Kitsirimevan Kelaniya are interesting. The first was used as a step at the Vibhisana Devale of the Rajamaha-vihara, Kelaniya. The second was buried in the maluva of the Kitsirimevan vihara on the other side of the river. Both these inscriptions were supposed to contain the word kesdā (kesadhāthu) by some lecturers of the Archaeology department of the Vidyodaya University of Ceylon. A certain amount of public interest was created by the supposition that the Buddha's Hair Relics were enshrined at the Kelaniya Dagaba. But on closer examination, the word was found to be 'udakasdā'. According to Dr. Paranavitana, this means the 'Relic of the Bath Robe'. This indicates that in the 10th century there was a belief that the Bath Robe of the Buddha was enshrined in the cetiya of the Kelaniya vihara. It is traditionally believed that the Buddha bathed in the Kalayani river on his visit there. But the Selalihini Sandesa of Sri Rahula of the 15th century says that there was a 'Sivuru dagoba' at Kelaniya vihara built in the place where the

Buddha wore his robes after the bath in the river. But it does not mention that the robes were enshrined there. The relevant verse is as follows:—

(v.70)

Samanoļa giri gijiņdu digu kaļa sondeka sā	ţi
Sihilaļa gaṅga sihil sanahā muni nogä	ţi
pähäduļa tun sivuru äňda perevä väḍasi	ţi
tänakala sivuru dāgāba vända nopā pi	ti

"Worship without turning back, the sivuru dagaba, which was built on the spot where the Sage who is free from lust (Buddha) bathed in the cool waters of the river (Käļani) which is like unto a trunk stretched forth by the lord of elephants, the Samanola mountain."

The first inscription also mentions the maintenance of a jewelled lamp at the vihara, and also a group of dancers at the Ruvanväli dagaba. It would therefore appear that the dagaba at Kelaniya was also called Ruvanväli, in addition to the dagabas of the same name at Anuradhapura and Polonnaruwa. A market-place near the vihara is also mentioned.

Inscriptions of the Polonnaruwa Period

Of the inscriptions of this period, the only one which is of interest is that found near Sella_£Kataragama (No. 30). This is one of Niśśańkamalla'ś gāvuta pillars and is almost identical with the Katugaha-Galge Pillar Inscription (See E. Z. Vol. III, p. 325). Dr. Paranavitana who edited that inscription says that of all the gävuta pillars so far known, the one at Katugaha-galge alone has the inscription completely preserved. The one discovered now is also well preserved except for about four lines. H. W. Codrington has written an article on Gavuta Pillars in the Ceylon Journal of Science (Section G., Vol. II, pp. 129–134). As the present inscription gives additional material to that article, we give the complete reading below:

	A		В
1.	Srîh Rūṇu	1.	pakṣapā
2.	rajayehi	2.	ta gatto
3.	ättavu-	3.	yäyi kiya
4.	-n kerehi	4.	vava manu-
5.	karuṇāye-	5.	-sya ātma
6.	-n kiyamha	6.	lābhīma du
7.	dhana-dhānya	7.	-rlabha yä du
8.	dāsi-dāsa-	8.	kin lat ā
9.	-yan äti	9.	tmaya a
10.	va jīvat-	10.	nāyehi
11.	vannā kämä-	11.	nasana ba
12.	ttamha Mā-	12.	-va dharmma no
13.	-yā rajaye-	13.	veyi suva
14.	hi Pīṭi ra	14.	yen jiva
15.	-jayehi	15.	tvannā kä
16.	ättavu	16.	mattamha
17.	-n atin ni-	17.	yi me ava
18.	-ndā paribha	18.	vāda kiyā
19.	-va noasā	19.	Pāṇḍi raṭa
20.	lobhīva	20.	devarakä

21.	anun	gä

.22. -ttaṭa āśā

23. nokotä

24. bat kä bu

25. lat kä mata

26. ta uddhata no

27. vä- Rūno

28. nivancāvo

29. yä svāmi

21. gos tulā

B

22. bhāra nängī

23. Pāndi rai-

24. -jurvange

25. -n bisova

26. -run ätun

27. asım ādi

28. vũ ava genä

29. Soli ratin

30. paňduru genä

31. lakdivata

C

- 1. avut tun
- 2. rajava vata
- 3. kota Sama-
- 4. -nola ādi
- 5. vū durgga ba-
- 6. -lā vadāļa Kā-
- 7. -linga-cakra-
- 8. -varttin vaha-
- 9. -nse taram
- 10. kala Niśśam-
- 11. -ka gavuvayi

Inscriptions of the 13th century and after

The two inscriptions belonging to this period are not in Sinhalese. No. 1 is a Dutch inscription which says, "Vindt imandt syn rust insteeden ikleef op Oud Rust weltavreeden—1777." This is translated as, "Some find rest in towns: I live at "Old Rest" well satisfied—1777." This was discovered at Messenger street, Colombo. The other inscription which is a tombstone from Kalpitiya, is a modern, Tamil epitaph."

PUBLICATIONS AND EXPLORATIONS

by

W. B. Marcus Fernando, M. A. (Lond.), Assistant Commissioner (Publications and Explorations)

"Half way through the year under review, a permanent appointment was made to the post of Publications Assistant. With this appointment the Publications section has all its vacancies filled for the first time in several years.

As was stated in ASCAR for 1965–66 one of the jobs planned for the year now discussed was the printing of a new set of picture post-cards. A stock of 42,000 picture post-cards on 20 subjects was printed in France and imported within the year. Our first letter to the selected printers was sent on 6.2.67 and the packages of picture post-cards were taken delivery of at Colombo by us on 25.7.67. But for the unexpected closure of the Suez Canal the time taken would have been still less. Nevertheless, this work done for us in distant France involved several problems at various stages of the work.

Stocks of the first impression of the English guide book to Anuradhapura— The Ancient City of Anuradhapura printed in 1965 were running very low, and hence a revised edition was brought out during the year. An English guide to Polonnaruwa was also published.

Of the 'Art Series' by Dr. C. E. Godakumbura the booklet on *Moonstones* was handed to the press and those on *Sinhalese Dance and Music* and *Tivańka Pilimage Frescoes* are being made ready for the press.

An English guide book to Sigiriya and a Sinhalese guide to Polonnaruwa were prepared and handed to the press during the year.

Reference was made in ASCAR 1965-66 to the work on the first and second volumes of the Corpus of Ceylon Inscriptions. The second proof of Vol. I of this book was read during the year and Vol. II is being prepared for the press.

The monograph entitled *The Excavations of the Kotavehera at Dädigama*, Vol. VII of the series of Memoirs of the Archaeological Department, referred to in *ASCAR* for 1965–66, was handed to the press during the financial year.

An index to the Annual Report of the Archaeological Department issued since 1912 was a long felt need and a start was made during the year to compile one. It is hoped that this index would be ready for inclusion in ASCAR for 1967–68.

Enquiries have been initiated through the usual diplomatic channels as to the present location of the Buddha statue from Vallipuram presented to the King of Siam by Sir Henry Blake, the then Governor of Ceylon (Vide JRASCB, Vol. 16, p. 43) and efforts are being made to obtain information about the present site, etc. and photographs of this statue since no good photographs of same are available in this country. A rather poor photograph of this statue is reproduced as plate X fig. II in Ceylon Antiquary, Vol. II part 2.

A sizeable collection of finds from various sites which had accumulated at the Head Office through the years was listed, labelled and despatched to the different Archaeological museums.

An exploration planned for about a month around August, 1967 had to be given up owing to urgent publications work in hand.

The Assistant Commissioner, Publications and Explorations, conducted the following guests of state on tours of the ruined cities indicated:

Mr. Christmas Humphreys, Anuradhapura

Archbishop Shodo Okano and

Madame Kini Okano of the Kodo Kyodam, Japan

Anuradhapura and Mihintale

On 28.12.66 the Assistant Commissioner Publications, gave a talk at the Museum Lecture Hall on "Hundred Years of Historic Archaeology in Ceylon," under the aegis of the Museum study circle. A discussion followed.

He also gave two lectures on the Architecture and sculpture of Ceylon on 29th and 30th December, 1966 to the guide trainees of the Tourist Board, at the Tourist Board Head Quarters, Colombo.

On the 9th June, 1967 he gave a lecture on "Buddhist Architecture in Ceylon" at the Architecture School of the Technical College at 17, Ward Place, Colombo 7, to the Architecture students of the Colleges.

Recoveries by private parties

A terracotta object height 1 ft. 6 in., which appears to be the stem of a clay lamp found in the course of mining for gems was handed to the Department by Mr. Oliver T. Ahangama. It is not always that finds recovered accidently are reported to this Department, and we take this opportunity to express our thanks to the donor.

Office of the Archaeological Survey, Colombo 7, Monday, December 4, 1967. C. G. Godakumbura, Archaeological Commissioner.

APPENDIX I

LIST OF NEW INSCRIPTIONS COPIED DURING THE PERIOD OCTOBER 1, 1966 TO SEPTEMBER 30, 1967

	Remarks	Reads: "Vindt Imandt syn rust insteeden ikleef op oud rust weltevreeden"	Reads: "Bata Sumanaha lene Sagasa dine Tisamahara haba kalihi"	Reads: "Haritamataha Manorame lene"	Reads: "Kaśabaśa (leņe śa- gaśa)	Worn out. Reads: (Parumaka Pušaha lene) (agata anagata catudiša śagaśa)''. Possibly two records.	Reads: " lene agata anagata catudisa sagasa".	Inscribed on all four sides. The first part of the record is badly worn. An incumity grant for the maintenance of a Mini-dańdu väṭa Pahaṇa (Crystal lamp?) at the R elaniya temple and a troupe of dancers at Ruvanveli Seya. Mentions a fair near the temple.	. Part of an attant pillar. Inscribed on two sides and mentions the temple at Kelaniya.	. Letters are badly worn.	. There are traces of a few Tamil letters.
	Script and Language	Roman, Dutch	Early Brāhmī, old Sinhalese	do.	do.	do.	т.	Sinhalese	Sinhalese	do.	Tamil
		: B	Ξ.	:			•			D	:
	Period & King	1777 A.D.	3rd-2nd e.BC.	do.	do.	do.	do.	Circa 9th-10th c. A.D.	Circa 9th-10th c. A.D.	Circa 12th c. A.D.	do.
William Court Income	Place of Find	Found at No. 90 of Messenger Street, Colombo	From Vessagiriya in Anu- 3rd-2nd c.BC. radhapura	do		do	do	Found near the shrine of Vibnisana at Kelaniya Raja Mah Vibara in Colombo District	Found at Kitsirimevan Kela- niya in Colombo District	On a rock, on the way to the summit of Adem's Peak in Kuruvita Korale, Ratnapura District	do
-	for our	:	:	:	:				3		:
THE OF THE	Type of Inscription	Slab	Cave	do.	do.	do.	do.	Pillar	Pillar	Rock	do.
1	I	10.		:	:	:	:		:	:	:
	Date of Find	17.10.66	6.11.66	6.11.66	11.66	6.11.66	6.11.66	25, 2,67	2.67	2.67	27. 2.67
	Dan	17.1	6.1	6.1	6 1	6.1	6.1		25.	27.	27.
	No.	÷	ci-	65	4.	5.	6.	r.	œ	6	10.
				D	igitize	ed by Noo	laham F	oundation.			

The record is badly weathered. A few letters could be deciphered.	Reads: "Gapati Śomaha leņe bata dataha ajaye kaţe".	Reads: "Parumaka Abaya jha- ya lene" a	Reads: Damarakita terasa manapadasane".	Reads: "Bata Puśadevaha leņe Śagasa".	Reads: "Parumaka (du)ta Su- manaha leni ".	Reads: "Parumaka Puna-puta parumaka Tišaha lene šaga- ša ".	Reads: "Upaśaka Retaśa leņe sagaśa dine".	Reads: "Maharajhasa Gamani Abaysa sivika adaka parunaka majhimasa lene agata ana gata (catudisa sagasa).	Reads: ka adakaha parumaka Majhi- maha leni sagasa ".	Reads: "Bata Budarakitasa leņe višara Samikaša niyate."	Reads: "Parumaka bata puta- na ceta".	Reads: "Devanapiyaha śivika adekaha parumaka Malutiśa- haya jhaytiŝaya upaśika Ruvalaya lene śagaśa"
old Sinhalese	•			•	:	;						
rly Brāhmi,	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.
. B.C. Ea	e. B.C.	:	s. B.C.			;	•	:	:	÷	;	
Circa 3rd-2nd c. B.C. Early Brāhmi, old Sinhalese	Circa 3rd-2nd c. B.C.	lst, e. B.C.	Circa 3rd-2nd c. B.C.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.
			•	•		٠		ound near Kumburulena at Madure Korale of Veuda- villi Hatpattu in Kurune- gala District	•			
do.	Found near Ridi Vihara at Madure Korale of Veuda- villi Hatpattu in kuru- negala District	do.	do.	do.	do.	do.	do.	Found near Kumburulena at Madure Korale of Veuda- villi Hatpattu in Kurune- gala District	do.	do.	do.	do.
:	:	•	:	•	:	:	:	:	5		-: -	
do.	Саvе	do.	do.	do.	do.		do.	do.	do.	do.		do.
	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	;	:
.67			6.67	6.67	6.67	.6.67	6.67	6.67		6.67	6.67	
27. 2.67	7. 6.67	7. 6.67	7. 6.	8.6	8. 6.	8	8.6.	9. 6.	9. 6.67	9 . 6	9.6	9. 6.67
67												
Ξ	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	53

No. Piende of Finds I Proscription when the steps leading to AIV be and the steps leading to AIV be a possible leading to the Mahasaya at Ministrate at AIV be a possible leading to the Mahasaya at Ministrate leading to the Mahasaya at Wandaga and the AIV be a possible leading to the Mahasaya at Wandaga													
Date of Find Inscription 14. 7.67 Rock On the steps leading to At Ve. Circa 2nd-3rd c. A.D. hera as a Minintale in Anuradhapura District is do Found near the steps leading Girca 2nd c. A.D the food of the Steps leading is the food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Marakaga in Puttalam Modern District in From Ganucuda Raja Maha Circa 9th-10th c Kalutara District in Kalutara District in Kalutara District in Maha From Maha Induratha in Kalutara in Maha Minintala District in Moneragala District in Moneragala District in Moneragala District in Moneragala Group, Girca 2nd-3rd c. A.D. Moneragala Group, Girca 2nd-3rd c. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. Moneragala Maha Moneragala Group, Girca 2nd-3rd c. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A	Remarks			A donation to Cetiyagiri Vihara. Mentions kubara and vavi.	grave stone. The bearing the date is los	The record is much weathered.		A Gavuta pillar of Niššanka- malla. Letters are engraved on three sides.		A short record. The writing is illegible.	- 2	Records a donation given to the refectory of a vihāra.	Two sides of an attāvi pillar. The writing is illegible; a crow and a dog have been engraved.
Date of Find Inscription 14. 7.67 Rock On the steps leading to At Ve. Circa 2nd-3rd c. A.D. hera as a Minintale in Anuradhapura District is do Found near the steps leading Girca 2nd c. A.D the food of the Steps leading is the food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Minintale in Anurathe food of the Steps leading for the Mahaseya at Marakaga in Puttalam Modern District in From Ganucuda Raja Maha Circa 9th-10th c Kalutara District in Kalutara District in Kalutara District in Maha From Maha Induratha in Kalutara in Maha Minintala District in Moneragala District in Moneragala District in Moneragala District in Moneragala Group, Girca 2nd-3rd c. A.D. Moneragala Group, Girca 2nd-3rd c. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. Moneragala Maha Moneragala Group, Girca 2nd-3rd c. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A.D. A	Script and Language	Late Brāhmī, old Sinhalese	Late Brahmi, old Sinhalese	Late Brāhmī, old Sinhalese	Famil	Sinhalese	inhalese	do	Early Brähmi, old Sinhalese	Sinhalese	Late Brāhmī, old Sinhalese	.:	Sinhalese
14. 7.67 Rock On the steps leading to At Vehera as Minintale in Anuradhapura District 14. 7.67 Go Found near the steps leading to Mahaseya at Minintale in Anuradhapura District 14. 7.67 Go Found near the steps leading to the Steps leading to the Steps at Minintale in Anuradio in Control of the Steps leading to the Steps leading to the Mahaseya at Minintale in Control of the steps leading to the Mahaseya at Minintale in District to the Mahaseya at Warakagoda in Kalutara District in Kalutara District in Kalutara District in Moneragala in Moneragala District in Rock From Moneragala Group, Moneragala in the village of Gold, St. 7. Rock From Moneragala Otoph, Moneragala in the village of Gold, St. 7. Pillar Found in a forest called Nigurakele in the village of Gold, St. 7. Pillar Found at Nāgala Raja Mahā vihara near Bible, Monaragala District in Romana gala District				:			:	:					:
14. 7.67 Rock On the steps leading to At Vehera as Minintale in Anuradhapura District 14. 7.67 Rock On the steps leading to Mahaseya at Minintale in Anuradhapura District 14. 7.67 do Found near the steps leading to the Steps leading to the Mahaseya at Minintale in Condense at Anarading to the Steps leading to the Mahaseya at Minintale in the foot of the steps leading to the Mahaseya at Minintale in the foot of the steps leading to the Mahaseya at Minintale in District to the Mahaseya at Mahaseya in Ralutara District in Kalutara District in Mahaseya in Kalutara District in Moneragala District in Rock From Moneragala Group, Moneragala in the village of das live, Amparai District in Islar Found at Nāgala Raja Mahaseya in Henda in Hen	69	e. A.								c. A.	c. A.		-
24. 8.67 Rock 25. 8.67 Rock 24. 8.67 Pillar 27. 8.67 Pillar 27. 8.67 Pillar 27. 8.67 Pillar 29. 8.67 Gov 29. 8.67 Pillar 29. 8.67 Pillar 21. 8.67 Cave 29. 8.67 Cave 29. 8.67 Cave 29. 8.67 Pillar	Period & Kin	Circa 2nd-3rd	Circa 2nd c. A.	2nd c. A.D.		Circa 9th-10th	1	12th c. A.D.	Circa 1st c. A.D	Circa 9th-10th	Circa 2nd-3rd	do.	Circa 10th c.
Date of Pind Inscription 14. 7.67 Rock 14. 7.67 do. 14. 7.67 do. 23. 8.67 Pillar 24. 8.67 Pillar 27. 8.67 Cave 27. 8.67 Cave 29. 8.67 do. 39. 8.67 do.	Place of Find	On the steps leading to At Vehera as Minitale in Anuradhapura District	Found near the steps leading to Mahaseya at Mihintale	Found near a tamarind tree at the foot of the steps leading to the Mahaseya	From Kalpitiya in Puttalam District	125	From Maha Induruwa Raja Maha Vihāra in Kalutara District	Found near the Purana Vaturuva temple at Karivile in Moneragala District		Moneragala neragala	Found near Ariyakara Vihara at Pannaloya near Amparai	Found in a forest called Nigu- nakele in the village of Pollebedda, where the ved- das live, Amparai District	Found at Nāgala Raja Mahā vihara near Bible, Monara- gala District
24. 8.67 24. 8.67 24. 8.67 27. 8.67 29. 8.67 29. 8.67 29. 8.67 29. 8.67	no	: .	:	:	one	:			:	:	:	:	
Date of Find 14. 7.67 14. 7.67 14. 7.67 23. 8.67 24. 8.67 27. 8.67 27. 8.67 29. 8.67 29. 8.67 29. 8.67 29. 8.67 29. 8.67 30, 8.67	Type of Inscripti	Rock	do.	do.	Limest	Pillar	Rock	Pillar	Cave	do.	Rock	do.	Pillar
			7		7	:	:	: .	1	1	7	:	:
	e of Find	7.6	7.6	7.6					.8.6	8.6	8.6	8.8	8.6
Digitized by Noolaham Foundation.	Date								27	27.	29.		
	No	24.	25.	26.	Diait	ized by N	୍ଷ୍ଟ Noolaham Foun	og dation.	31.	32.	33.	34.	35.

Digitized by Noolaham Foundation. noolaham.org | aavanaham.org

The letters have been inscribed on two sides of an attain pillar which is much weathered.	Four sides of an attani pillar. The writing is illegible.	do.	A portion of a Slab.	Half of the inscription is worn.	Symbols of the Sun and the Moon have been engraved.	Reads: "Suma teraha lepe	Reads: "Parumaka duśajha jhaya parumakala Tiśa śagaśa dine śagaśa".	The letters are much wathered. A few letters could be identified. The symbols of the sun and the moon bave been	clearly engraved. Original writing is illegible, but minute writings of a later era appear to have been engraved.		Date & No. of Gazette	14,767—22.9.1967	14,763—25.8.67
•	•		Transitional Brāhmī, old Sin- halese			Early Brahmi, old Sinhalese			•	1966-67	Acreage	A. B. F.	A. R. P. 3, 0, 33, 8
Sinhalese	do.	do.	Transitiona halese	Tamil	do.	Early Bral	do.] :	Sinhalese	AL BESERVES IN	Plan No.	Lots 1, 2, 3 & 4 in P. P. 300A. Lots 1, 2, 3, 4 & 5 in PP 757. Lot	6 m FFA. 119 Lots 1, 2, 3, 4, 5, 6 & 7 in PPA. 1486.
Circa 10th c. A.D.	• do.	do.	6th-7th c.A.D.	Circa 12th c. A.D.	do.	Circa 2nd c. B.C.	do.		Circa 10th c. A.D.	APPENDIX II ARCHAROLOGICAL RESERVES IN 1966-67	Pla	Lots 1, 2 300A. & 5 in	6 in FPA . Lots 1, 2, 3 in PPA. 1486.
logical Mu-	:	•	com Uraniya Nagadipa Ra- jamahā Vihara in Badulla District	Found in a Shrine called Sittaraveläyuda sami kovil at Tirukkovil of Akkarai nattu in Amnarai District	•	From Asmadala of Galboda korale in Kegalle District	•		Found at Namaloya but pre- sently in the Archaeological Museum at Amparai	CTARE DECLARED		Dedigama	Kantarodai
From the Archaeo	••• do.	do.	From Urani jamahā V	Found in Sittaravel at Tirukk	op qo.	From Asma	do.	. do	Found at N sently in t	5	District	Kogalla	
Pillar.	do.	do.	do.	do.	do.	Cave	do.	do.	Slab			Kog	Jaffna
2. 9.67	2. 9.67		2. 9.67 15. 9.67	16. 9.67	16. 9.67	16. 9.67	16. 9.67	16. 9.67	18.9.67		Promince	Sabaragamuwa	Northern
98 4-	ජේ 3:	∞ 225	ස් දූ (69/4)	41.	Digitiz	zed by	y Noola	ு; ham Fou	sindation.			Sab	Nor

.. 14,747— 5.5.1967

in Hetina Pansala at

Tampita Vihare Gondivela Ganegoda Vihare Badagiri Dagoba

Lots M73, J73, T72, S72 & G74 14,737—23.2.1967 in P. P. 4658

Lot 1D in inset 22 of Topo Plan 4

Lot 48C in inset 2 of Topo Plan

Tampita Vihare in Kiritaramaya, Mottunna

Nandimittra cetiya at Kitagamuwa

Hambantota do.

Southern Do. Colombo

Western

do.

Kegalla

Sabaragamuws Do. a 14,737—23.2.1967 a 14,747— 5.5.1967 a 14,737—23.12.1967

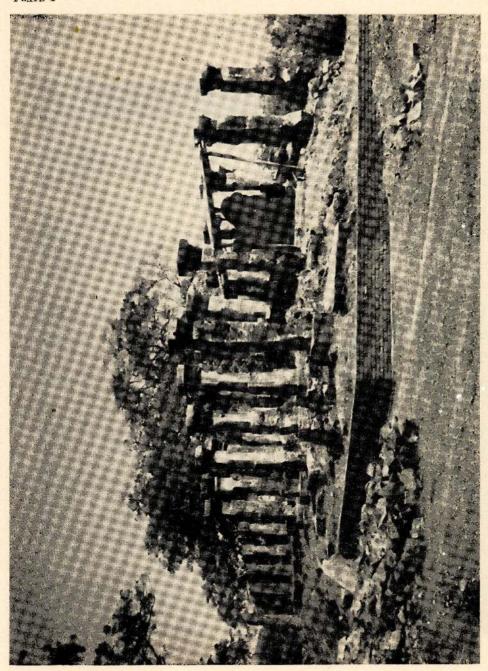
APPENDIX III

LIST OF SITES FOR THE PROTECTION OF WHICH PRELIMINARY ACTION WAS TAKEN IN 1966-67

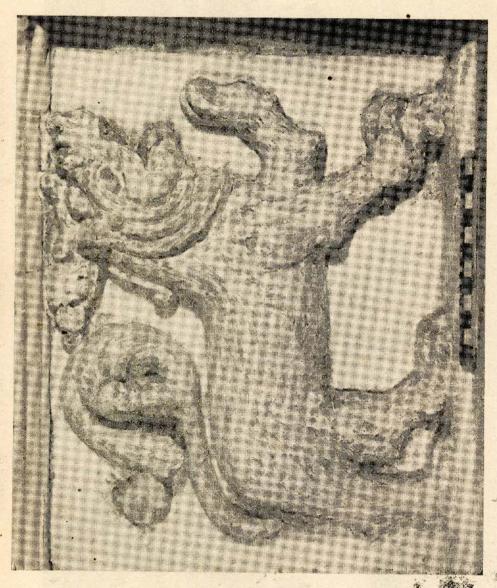
ut ara nawatte ains in Rambukkana Raja-		Date & No. of Gazette	14,756—7.7.1967 14,765—8.9.1967 14,761—11.8.1967 14,737—23.2.1967 E in 14,737—23.2.1967	14,749—19.5.1967 14,749—19.5.1967	14,749—19.5.1967	14,749—19.5.1967 14,765— 8.9.1967
Vahalkada at Lankatilake Natagane Dagoba and ancient monument Ancient monuments in Bogahamula watta Cave temple at Yatahalena Stone Asana at Yataha Stone carvings at Horana Rajanaha Vihara Pataha, stone carvings and wall at Patahawatte Stone seats and other architectural remains in Rambukkana Rajamaha Vihara		Plan No.	F. T. P. 11 T. P. 71508 Lot 34 in BS. P. 792 Lot 37 in F. V. P. 2442 Lots 24, 24B, 24C and 24E in	F. C. P. 203 Lot 19B, F. V. P. 202 Lot 1 in F. V. P. 1988	Lot 41299 in P. P. 3735	Lot 57 in F. V. P. 2301 Lot 3 in F. V. P. 2733
Village Hewapitiya Natagane Diyadora Ihala Kohote Siyambalapitiya Tihawa Thawa Horana Raigama Rambukkana Stone earvings at Hora Rambukkana APPENDIX IV	SITES PROTECTED IN 1966-67	Monument	Somawathie dagoba Watarekgoda dagoba Ridi Vihare Tampita Vihare at Kahatawilagedera Tampita Vihare and Dalada maligava at	Bihalpola Tampita Vihare at Nakkawette Tampita Vihare et Sri Purvarame Vihare	at Daintgolla Ancient Dagoba and inscription at Ratka-	rauva Tempita Vihare at Kolahagama Potgula in Padeniya Raja Maha Vihare
Kandy Kurunegala Kurunegala do Kegalla Hambantota Kalutara do. do.		District	Polonnaruwa Nuwarachiya Kurunegala do.	do.	do.	do.
Province Central NW. P. Do. Sabaragamuwa Southern Western Do. Do.		Province	North-Central Central north-western Do.	Do.	Do.	Do.

Assembly Hall of Nissankamalla, Polomaruna (lion figure replaced and conservation in progress) නිශ්ශංකමල්ල රජුගේ වැටුම්මඩුව, පොළොන්තරුව (සිංහ රූපය තබා තහවුරු කරගෙන යද්දී)

I වන ජායා රූපය PLATE I

II වන ජයා රූපය PLATE II

මහනුවර රජමාළිගයේ සිංහරූපයක් (කැහැව්රීමෙන් පසු) Lion figure from King's Palace, Kandy (after conservation) PLATE III

මහනුවර රජමාළිගයේ ස්තී රූපයක් (කැහැව්රි<mark>මේන් පසු)</mark> Female fights from King & Pala විදේ Kandy (after conservation) noolanam.org | aavananam.org

IV වන ජායා රූපය Plate IV

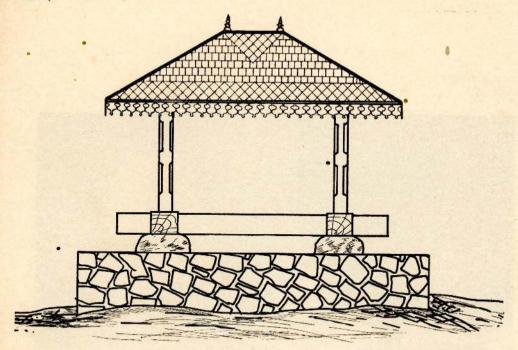
කන්තරෝදෙන් ලැබුණු බොධිසත්ව හිස Bodhisattva-head from Kantarodai

V වන ජායා රූපය PLATE V

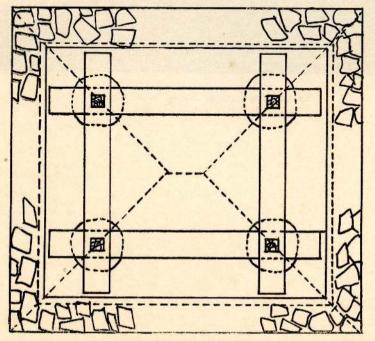

කන්තරෝදෙන් ලැබුණු හුණුගල් දගැබ ජනාවලි Lime stone dagoba finials from Kantarodai

I වන සැලසුම Plan I

48 129890 / 2 3 4 5 6 7 8 9 FEET

ගොඩමුන්න අම්බලමේ සැලැස්ම Plan of Godamunna Amblama

0